

CERANEO – Centar za razvoj neprofitnih organizacija

Socijalno vijeće Grada Zagreba

Izazovi nošenja sa socijalnim učinkom COVID - 19 krize i potresa u Gradu Zagrebu

SOCIJALNA SLIKA GRADA ZAGREBA

OVAJ DOKUMENT IZRAĐEN JE UZ FINANCIJSKU PODRŠKU GRADA ZAGREBA

Izazovi nošenja sa socijalnim učinkom COVID - 19 krize i potresa u Gradu Zagrebu

SOCIJALNA SLIKA GRADA ZAGREBA

Pripremili:

Prof. dr. sc. Gojko Bežovan

Petra Bratoš, mag. soc. pol.

Iva Mrdeža Bajš, mag. soc. pol.

Doc. dr. sc. Danijel Baturina

Doc. dr. sc. Jelena Matančević

dr. sc. Josip Pandžić

Socijalna slika Grada Zagreba pod nazivom „Izazovi nošenja sa socijalnim učinkom COVID - 19 krize i potresa u Gradu Zagrebu“ dostupna je u elektronskom obliku na web stranicama www.ceraneo.hr i www.zagreb.hr.

SADRŽAJ

UVOD	6
STANOVNIŠTVO	7
OSOBE STARIJE ŽIVOTNE DOBI U COVID-19 KRIZI I POTRESU	7
KUĆANSTVA I OBITELJI	9
DJECA, MLADI I ŽRTVE OBITELJSKOG NASILJA TIJEKOM COVID-19 KRIZE I POTRESA	10
STANOVANJE	12
IZAZOVI STAMBENOG ZBRINJAVANJA U SVJETLU GLOBALNE PANDEMIJE I ELEMENTARNIH NEPOGODA	12
ODGOJ I OBRAZOVANJE	16
UTJECAJ COVID-19 KRIZE I POTRESA NA SUSTAV ODGOJA I OBRAZOVANJA	17
ZAPOSLENOST I NEZAPOSLENOST	19
RAD OD KUĆE	19
EKONOMSKI POKAZATELJI	21
EKONOMSKI UČINCI COVID-A 19 I POTRESA	21
ZDRAVSTVENA ZAŠTITA	24
ZDRAVSTVENI UČINCI PANDEMIJE	24
PROGRAMI SOCIJALNE SKRBI	26
NEGATIVNI UTJECAJ COVID-19 KRIZE NA NAJBRANJIVIJE SKUPINE U DRUŠTVU	26
SUFINANCIRANJE PROJEKATA I PROGRAMA	35
RAD ORGANIZACIJA CIVILNOGA DRUŠTVA U VRIJEME COVID-19 KRIZE	35
SOCIJALNA SLIKA GRADA ZAGREBA – IZAZOVI NOŠENJA SA SOCIJALNIM UČINKOM COVID - 19 KRIZE I POTRESA U GRADU ZAGREBU	
ZAKLJUČNA RAZMATRANJA	37
PRIORITETI DJELOVANJA	37
KLJUČNI TRENDOMI SOCIJALNE SLIKE GRADA ZAGREBA - IZAZOVI NOŠENJA SA SOCIJALNIM UČINKOM COVID - 19 KRIZE I POTRESA U GRADU ZAGREBU	39
LITERATURA	42

UVOD

Socijalna slika je dokument koji **izrađuje Socijalno vijeće Grada Zagreba** i rezultat je rada Vijeća te suradnje s Gradom Zagrebom, posebno s Gradskim uredom za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom. Od 2013. godine CERANEO kontinuirano prijavljuje projekt "Socijalno vijeće Grada Zagreba" na Javni natječaj za financiranje programa i projekta udruga iz područja socijalnog i humanitarnog značenja iz Proračuna Grada Zagreba te na Javni poziv za podnošenje prijave za dodjelu jednokratnih financijskih potpora udrugama. U sklopu spomenutog projekta CERANEO izrađuje Socijalnu sliku Grada Zagreba u suradnji s Gradskim uredom za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom.

Cilj osnivanja Socijalnog vijeća Grada Zagreba je kvalitetno sustavno planiranje učinkovitih socijalnih intervencija i mjera socijalne politike, utemeljenih na realnim pokazateljima stanja i potreba građana Grada Zagreba.

CERANEO izrađuje Socijalnu sliku Grada Zagreba s ciljem usporedbe trendova socijalnog razvoja grada u okviru devet područja: stanovništvo, kućanstva i obitelj, stanovanje, odgoj i obrazovanje, zaposlenost i nezaposlenost, ekonomski pokazatelji, zdravstvena zaštita, programi socijalne skrbi te sufinanciranje projekata i programa. Na temelju dostupnih podataka navedena područja promatraju se u okviru međunarodnih i europskih koncepata, direktiva i preporuka s osvrtom na kontekst nacionalnih politika i Socijalni plan Grada Zagreba za razdoblje od 2014. do 2020. godine. Metodologija izrade Socijalne slike Grada Zagreba naglašava najistaknutije programe i projekte provedene uz potporu i suradnju s Gradom Zagrebom u područjima istaknutih izazova. Svako područje prikazuje jedan socijalni izazov prepoznat pomoću pokazatelja socijalne slike toga područja i u okviru pojedinog istaknutog socijalnog izazova daje prikaz međunarodnih, europskih i nacionalnih smjernica, preporuka i primjera dobre prakse u odgovoru na identificirane izazove. Uz prikaz socijalnih izazova, istaknuti su uočeni glavni trendovi te primjeri dobrih praksi kao odgovor na njih. Svako područje sadrži zaključke u obliku smjernica i preporuka za socijalno ulaganje, kao i prioritete socijalne politike.

Ovogodišnja Socijalna slika Grada Zagreba stavlja naglasak na izazove nošenja sa socijalnim učinkom COVID-19 krize i potresa u Gradu Zagrebu. Sve promatrane dimenzije donose osvrt na ta dva događaja, prikazujući njihov efekt i učinke istih u razdoblju od početka 2019. godine do prve polovice 2020. godine.

Socijalna slika jedan je od strateških dokumenata i predstavlja osnovu socijalnog planiranja.

Socijalna slika odražava stanje i izazove socijalnog razvoja određenog područja.

Socijalna slika prati brojne pokazatelje (Socijalna slika Grada Zagreba prati 9 pokazatelja društvenog razvoja) i metodološki je prilagodljiva, ovisno o potrebama, stanju i novim trendovima.

Socijalna slika prikazuje kvalitetu života građana i utjecaj mjera na život građana.

Socijalna slika doprinosi razvoju misleće socijalne politike s ciljem jačanja socijalne kohezije.

Riječi i pojmovni sklopovi koji imaju rodno značenje, a korišteni su u ovome tekstu, odnose se jednako na muški i ženski rod, sukladno članku 43. Zakona o ravnopravnosti spolova (Narodne novine 82/08 i 69/17).

STANOVNIŠTVO

Prema posljednjoj procjeni Državnog zavoda za statistiku, **Grad Zagreb bilježi konstantno povećanje broja stanovnika - u 2019. godini zabilježeno je ukupno 807 254 stanovnika, što je povećanje od 0,34 % u odnosu na prethodnu godinu.** Uzmemo li u obzir ukupno stanovništvo Republike Hrvatske, njegov najveći dio živi upravo na području Grada Zagreba (19,9 %). I dok glavni grad bilježi stalni rast, prema podacima Državnog zavoda za statistiku, stanovništvo RH od posljednjeg popisa smanjeno je za 5,1 %. Zagrebačko stanovništvo, suprotno nacionalnom trendu, od posljednjeg popisa poraslo je za 2,2 %, odnosno ono raste po prosječnoj godišnjoj stopi od 0,26 %.

Na ovaj pozitivan trend svakako utječu **nešto povoljniji demografski procesi kao posljedica pozitivnog salda ukupnih migracija i većeg broja doseljenog u odnosu na odseljeno stanovništvo u unutarnjim migracijama.** Povećanje broja stanovnika na području Grada Zagreba posljedica je tzv. imigracija, odnosno doseljavanja stanovništva, a ne prirodnih kretanja (Grad Zagreb bilježi visoki mortalitet koji je posljedica ostarjelosti stanovništva).

Prema posljednjim raspoloživim podacima, stopa živorođenih u Gradu Zagrebu 2019. godine iznosila je 10,0 ‰ na 1000 stanovnika. **Stopa prirodnog prirasta je u padu i u 2019. godini iznosila je 1,0 ‰ budući da je prirodni prirast negativan (-803), što znači više umrlih nego živorođenih.** Na razini Republike Hrvatske i dalje je prisutan negativan prirodni prirast; stopa prirodnog prirasta za 2019. godinu na nacionalnoj razini iznosi -3,9 ‰ iz čega možemo zaključiti da Grad Zagreb bilježi povoljniju situaciju od nacionalnog prosjeka.

Izvršće Ureda za demografiju pod nazivom "Kretanje broja stanovnika u Gradu Zagrebu od 2011. do 2019. godine" ističe da su **više stope prirodnog prirasta i nataliteta na zagrebačkom području rezultat višegodišnje implementacije mjera aktivne pronatalitetne politike.** Za razliku od hrvatskog prosjeka, Zagreb je imigracijsko područje, što znači da se u njega još uvijek više stanovnika doseljava nego iseljava. U Izvršću je istaknuto da se doseljava mlađe stanovništvo (u rasponu od 20 do 40 godina sta-

rosti), što pomlađuje ukupno stanovništvo, ali i doprinosi povoljnijem kretanju nataliteta i prirodnog kretanja stanovništva budući da je ono u reproduktivnom razdoblju.¹

Govorimo li o dobnoj strukturi stanovništva, ona se nije značajnije mijenjala u odnosu na prethodnu godinu, pa tako i dalje prednjači kategorija osoba životne starosti od 25 do 64 godine (55,85 %), slijede ih osobe koje pripadaju dobnoj skupini 65 i više godina (17,20 %), zatim skupina osoba životne starosti od 0 do 14 godina (15,10 %) te posljednja i najmanje zastupljena dobna skupina od 15 do 24 godine (9,72 %).

Spolna struktura je u skladu s nacionalnim trendom te prednjači udio žena s 52,88% naspram muškaraca s udjelom od 47,12% u ukupnom stanovništvu Grada Zagreba.

Na temelju navedenoga, možemo zaključiti kako **stanovništvo Grada Zagreba, slično kao i u većini velikih europskih gradova, raste prvenstveno zahvaljujući imigracijskim tokovima, odnosno novim doseljavanjima, a ne prirodnom prirastu.**

Što se tiče migracija stanovništva, prema posljednjim dostupnim podacima, na područje Grada Zagreba u 2019. godini doselilo se ukupno 20 338 osoba, od čega 9882 iz drugih županija te 7645 iz inozemstva. U istoj godini s područja Grada Zagreba odselilo se ukupno 16 641 osoba, od čega 6573 u drugu županiju i 7257 osoba u inozemstvo. Saldo ukupne migracije Grada Zagreba za 2019. godinu pozitivan je i iznosi 3697.

Iako podaci Državnog zavoda za statistiku za 2020. godinu još uvijek nisu dostupni u potpunosti, na temelju trenutno dostupnih podataka uočene su vrlo negativne posljedice globalne pandemije koronavirusa – događaja koji je nesumnjivo obilježio prethodnu godinu.

Promatrajući razdoblje od ožujka, kada je i službeno proglašena epidemija virusa COVID-19 u Republici Hrvatskoj, broj umrlih porastao je za 13,2 % od ožujka do prosinca 2020. u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, odnosno umrlo je 5523 ljudi više. Podaci promatrani na nacionalnoj razini nedvojbeno su se odrazili i na statistiku Grada Zagreba.

OSOBE STARIJE ŽIVOTNE DOBI U COVID-19 KRIZI I POTRESU

Osvrnemo li se na 2020. godinu, možemo reći kako je već prva polovica godine jasno ukazivala na činjenicu da će koronavirus polako, ali sigurno mijenjati živote. **Naročito osjetljiva populacija u kontekstu pandemije svakako su osobe starije životne dobi. Strah od virusa ušao je u sve pore društva pa ne čudi da je najviše brige i tjeskobe uzrokovao među starijom, ujedno i najugroženijom populacijom.** Potresi koji su pogodili Zagreb i Petrinju 22. ožujka i 29. prosinca 2020. godine dodatno su produbili atmosferu straha.

Brojna kućanstva u kojima žive osobe starije životne dobi, kao i ustanove koje skrbe o toj populaciji, našle su se tako pred brojnim izazovima, o čemu su redovito izvještavali predstavnici ustanova. Svakako treba uzeti u obzir činjenicu da se Hrvatska, kao i ostatak svijeta, susrela s potpuno novim okolnostima, a mnoge ustanove zapravo nisu imale u potpunosti definiran sustav djelovanja u tako ekstremnim uvjetima.

Osobe starije životne dobi istaknute su kao jedan od prioriteta Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom u prvoj polovici 2020. godine, na koji je Ured pokušao odgovoriti na najvišoj razini. Rad Ureda u značajnoj mjeri bio je usmjeren upravo prema starijim sugrađanima s naglaskom na

borbu za zaštitu prava i kvalitetne socijalne usluge za osobe starije životne dobi u okviru različitih aktivnosti u pandemiji.

Grad Zagreba osnivač je 11 domova za starije osobe koji uslugu smještaja pružaju na 17 lokacija, i to ukupnog kapaciteta za 4000 korisnika.

1. rujna 2004. započelo je provođenje Projekta gerontološki centri Grada Zagreba u domovima za starije osobe, a od 2006. provodi se u 9 domova. Od 2019. godine rad gerontoloških centara postao je standard 9 gradskih domova za starije osobe pod nazivom Program podrške u lokalnoj zajednici „Gerontološki centri Grada Zagreba“.

U 2019. godini u 11 domova za starije osobe bilo je smješteno 3869 korisnika, dok je broj zahtjeva za smještaj u dom iznosio 21 554. Pritom je važno spomenuti kako broj zaprimljenih zahtjeva nije stvarni odraz potreba za smještajem, budući da je dio zahtjeva predan u više domova, čime su se starije osobe željele preventivno osigurati (s obzirom na dugo čekanje realizacije smještaja) ukoliko se nađu u potrebi za ovakvim oblikom skrbi. Broj stvarno zainteresiranih osoba je oko 3100 osoba (pri čemu su i ovi zahtjevi predani u više domova istovremeno).

1 <https://www.zagreb.hr/userdocsimages/demografija/kretanje%20broja%20stanovnika%20u%20Gradu%20Zagrebu%20od%202011.%20do%202019.%20godine.pdf>

Što se tiče broja i strukture korisnika na dugotrajnom smještaju s obzirom na zdravstveni status i usluge koje koriste, u 2019. godini struktura je bila sljedeća: uslugu 1. stupnja koristilo je 1686 korisnika; uslugu 2. stupnja 646 korisnika; uslugu 3. stupnja 1503 korisnika te uslugu 4. stupnja (Alzheimer i druge demencije) ukupno 34 korisnika.

Broj korisnika pojedinih oblika izvaninstitucijske skrbi u 2019. godini bio je sljedeći:

- organizirana prehrana: 2199
- obavljanje kućnih poslova: 342
- dnevni boravak: 83

Broj korisnika svih programa gerontoloških centara Grada Zagreba u 2019. godini iznosio je 9767.

Broj korisnika usluga i aktivnosti svih programa gerontoloških centara Grada Zagreba:

- gerontodomaćica: 287
- kućni majstor: 47
- posudionica ortopedskih pomagala: 145
- sportsko-rekreativne grupe: 2200
- radno-kreativne i kulturno-zabavne grupe: 1808
- savjetovalište: 752
- tribine i predavanje: 2204
- akcije i manifestacije: 5056

U 2019. godini djeluje ukupno 28 domova za starije osobe kojima je osnivač vjerska zajednica, trgovačko društvo, udruga i druga domaća ili strana, pravna ili fizička osoba s ukupno 1858 korisnika. U 2019. godini djelovalo je ukupno 39 domova sa 607 korisnika.

U 2020. godini u razdoblju od 1. siječnja do 30. lipnja u 11 domova ukupno je smješteno 3732 korisnika.

Broj korisnika pojedinih oblika izvaninstitucijske skrbi u razdoblju od 1. siječnja do 30. lipnja 2020. godine bio je sljedeći:

- organizirana prehrana: 1527
- obavljanje kućnih poslova: 222
- dnevni boravak: 40

Broj korisnika usluga i aktivnosti svih programa gerontoloških centara Grada Zagreba u razdoblju od 1. siječnja do 30. lipnja 2020. godine:

- gerontodomaćica: 136
- kućni majstor: 23
- posudionica ortopedskih pomagala: 84
- sportsko-rekreativne grupe: 1380
- radno-kreativne i kulturno-zabavne grupe: 584
- savjetovalište: 403
- tribine i predavanje: 228
- akcije i manifestacije: 1033

U 2020. godini (od 1. siječnja do 30. lipnja) broj domova za starije osobe kojima je osnivač vjerska zajednica, trgovačko društvo, udruga i druga domaća ili strana, pravna ili fizička osoba s brojem korisnika ostaje nepromijenjen u odnosu na 2019. godinu.

Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, svjestan opasnosti i izravne prijetnje kojoj su starije osobe izložene u pandemiji, organizirao je prvi sastanak ravnatelja i epidemiološke službe već u veljači 2020. godine. Prateći situaciju u susjednim zemljama i imajući na umu činjenicu da su u pitanju zdravlje i životi starijih sugrađana, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom započeo je s provođenjem aktivnosti koje su u početku izazvale negodovanje korisnika i njihovih obitelji, međutim vrlo brzo pokazalo se da one itekako doprinose sigurnosti korisnika.

Među prvim mjerama koje je Grad počeo provoditi u svim domovima za starije osobe u nadležnosti Grada bila je mje-

ra obustave posjeta sukladno preporuci Ministarstva zdravstva. Od početka ožujka korisnici su smjeli napustiti prostorije doma samo u iznimnim situacijama, primjerice u svrhu obavljanja medicinskih postupaka.

Za korisnike organizirane prehrane koji su po obrok dolazili u dom za starije osobe, organizirana je dostava obroka u kuću. Usluge pomoći u kući nisu obustavljene, već su se pružale sukladno propisanoj mjeri distance – izbjegavajući bliski kontakt s korisnikom. Do daljnega je obustavljena usluga boravka, kao i sve aktivnosti koje uključuju veći broj korisnika.

U svim gradskim domovima, uz primjenu visokih mjera dezinfekcije prostora i opreme, redovito se pratilo zdravstveno stanje djelatnika i korisnika, što je uključivalo svakodnevno mjerenje tjelesne temperature beskontaktnim toplomjerima i praćenje pojave respiratornih simptoma. Sukladno protokoli- ma, o eventualnoj pojavi simptoma obavještavao se liječnik obiteljske medicine koji je po potrebi kontaktirao epidemiološku službu radi procjene daljnjih postupanja zbog sumnje na pojavu zaraze.

Sukladno uputama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, organiziran je smjenski rad djelatnika u domovima za starije - na samom početku po četrnaest dana, a zatim po sedam dana. Zbog nove organizacije rada i nužnosti osiguravanja kvalitetne zdravstvene skrbi bila je organizirana i volonterska podrška medicinskih sestara iz dječjih vrtića koji su u nadležnosti Grada Zagreba, a koji u tom periodu nisu radili. U nekoliko domova medicinske sestre samoinicijativno su odlučile provoditi radnu izolaciju, što znači da nisu odlazile svojim kućama, već su spavale u domovima.

U suradnji s Nastavnim zavodom za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar”, medicinske sestre u domovima za starije posebno su educirane za uzimanje brisa ako posumnjaju na zarazu koronavirusom. Uzorke bi potom prioritarno slale na analizu. S obzirom na važnost dostupnosti informacija i brze reakcije, otvorene su i dvije telefonske linije - za epidemiološku službu i epidemiološki laboratorij. Radi zaštite zdravlja ove najpogođenije skupine, posjeti korisnicima domova za starije osobe na području Grada Zagreba promptno su obustavljeni.

Prilagođavajući se novonastaloj situaciji, dotad uobičajeni posjeti sada su bili zamijenjeni suvremenom komunikacijskom tehnologijom (osim telefonskih poziva, korisnicima je omogućena i komunikacija putem aplikacija Viber, WhatsApp i Skype). Na taj način osiguran je kontakt korisnika s obiteljima i lakše nošenje s cjelokupnom situacijom. S druge strane, ova izazovna situacija ukazala je na pozitivan utjecaj i važnost informatičkog opismenjanja starije populacije koji je Grad Zagreb prethodno podržao brojnim programima internet-radionica i učenja suvremenih komunikacijskih metoda.

Dugotrajnost epidemiološke situacije i razoran potres poljuljali su miran život korisnika domova za starije i nemoćne osobe te postavili izuzetno zahtjevan zadatak očuvanja njihovog mentalnog zdravlja, ali i preveniranja profesionalnog sagorijevanja djelatnika.

Nakon razornog potresa koji je pogodio Zagreb 22. ožujka 2020. godine, objekti domova za starije osobe na svih 17 lokacija pregledani su i proglašeni potpuno sigurnima (procijenjeno je da je uglavnom riječ o manjim ili zanemarivim estetskim rješenjima).

Uzevši u obzir kombinaciju svih negativnih rizika koji se mogu odraziti na zdravlje pojedinca, poglavito u kontekstu pandemije i potresa, Grad Zagreb, u suradnji s domovima za starije osobe, uložio je silne napore u pružanje podrške te prevenciju socijalne izolacije starijih osoba u okolnostima pandemije. Kako bi se ublažile posljedice socijalne izolacije, ali i reakcije na potres, u domovima je osigurana psihosocijalna pomoć i pojačan je individualni rad s korisnicima. Također, dotad uobičajene aktivnosti nisu ukinute, već su prilagođene novonastalnim uvjetima, primjerice značajno je smanjen broj korisnika koji sudjeluju u pojedinim aktivnostima.

Primjer dobre prakse

Osim domova za starije osobe, važnu ulogu u vrijeme epidemije koronavirusa i potresa odigrala je Ustanova „Dobri dom“ Grada Zagreba osiguravši topli obrok socijalno najugroženijim sugrađanima. Zahvaljujući predanom radu, trudu i poštivnosti u skrbi za korisnike u teškim uvjetima epidemije i potresa, Domovima za starije osobe Centar, Dubrava, Ksaver, Maksimir, Medveščak, Park, Peščenica, Sveta Ana, Sveti Josip, Trešnjevka i Trnje te Ustanovi „Dobri dom“ Grada Zagreba, 31.svibnja 2020. godine gradonačelnik Grada Zagreba, gosp. Milan Bandić dodijelio je Medalju Grada Zagreba.

PREPORUKE:

- Osvještavanje osobite osjetljivosti starijih osoba u kontekstu zaraze virusom COVID-19
- Individualni rad s korisnicima domova za starije i pružanje psihosocijalne podrške
- Nastavak osnaživanja i pružanja sustavne psihosocijalne podrške stručnim djelatnicima koji se u svom radu posvećeni osobama starije životne dobi
- Nastavak osiguravanja usluga socijalne podrške, poglavito starijim osoba u nepovoljnijem položaju, poput onih u samačkim kućanstvima.

KUĆANSTVA I OBITELJI

Prema posljednje dostupnim podacima Državnog zavoda za statistiku, Grad Zagreb u 2019. godini bilježi blagi pad stope nupcijaliteta, što je svakako promjena u odnosu dosadašnji trend porasta. **Stopa nupcijaliteta u 2019. godini iznosi 4.7 (na 1000 stanovnika)**, odnosno u Gradu Zagrebu sklopljeno je ukupno 3808 brakova, dok je na razini Republike Hrvatske sklopljeno njih 19 761, čime stopa nupcijaliteta na nacionalnoj razini (1000 stanovnika) iznosi 4.9.

Nadalje, u 2019. godini zabilježeno je 1430 pravomoćno razvedenih brakova u Gradu Zagrebu. **Stopa razvedenih brakova (broj razvedenih brakova na 1000 stanovnika) u 2019. iznosila je 1.8.** Broj razvedenih brakova na 1000 sklopljenih u 2019. godini iznosio je 375,5. Na nacionalnoj razini u 2019. godini zabilježeno je 5936 pravomoćno razvedenih brakova. Stopa razvedenih brakova (broj razvedenih brakova na 1000 stanovnika) u 2019. godini iznosila je 1,5. Broj razvedenih brakova na 1000 sklopljenih u 2019. godini na nacionalnoj razini iznosio je 300,4. **Kada je u pitanju stopa divorcijaliteta, možemo zaključiti da Grad Zagreb bilježi nešto nepovoljniju statistiku od nacionalnog prosjeka.**

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, struktura samačkih kućanstava u Gradu Zagrebu prilično je homogena, čak 49 % posto takvih kućanstava čine umirovljenici, dok 40% samačkih kućanstava čine zaposlene osobe. Udio samačkih kućanstava u stanovništvu najveći je u Ličko-senjskoj županiji i Gradu Zagrebu, s time da najveći dio samačkih kućanstava u Ličko-senjskoj županiji čine udovci, a u Gradu Zagrebu neoženjeni.

Grad Zagreb najgušće je naseljno područje Republike Hrvatske što je posljedica kontinuiranog razvoja i naseljavanja. Ipak, u novije vrijeme nisu zabilježeni visoki demografski trendovi što se jasno očituje u blagom (stagnantnom) općem kretanju sta-

novništva i ubrzanom procesu starenja. U odnosu na glavni grad, prirodno kretanje na nacionalnoj razini uvjerljivo je nepovoljnije, pa su tako stope mortaliteta više, a nataliteta i prirodnog prirasta niže. **Mjere aktivne pronatalitetne politike koje se u Gradu Zagrebu provode već više od desetljeća nedvojbeno su doprinijele višoj stopi prirodnog prirasta i nataliteta na tom području** (Kretanje broja stanovnika u Gradu Zagrebu od 2011.-2019. godine, Ured za demografiju, Grad Zagreb, 2020.).

Novčana pomoć za opremu novorođenog djeteta i mjera novčane pomoći za roditelja odgojitelja samo se neke od mjera aktivne pronatalitetne politike.

Što se tiče novčane pomoći za opremu novorođenog djeteta, njezina visina varira ovisno o tome radi li se o drugom, trećem ili svakom daljem djetetu. Za prvo dijete roditelju podnositelju zahtjeva isplaćuje se 1.800,00 kuna u dva jednaka obroka tijekom jedne godine. Za drugo dijete roditelj podnositelj zahtjeva ostvaruje pravo na novčanu pomoć u iznosu od 3.600,00 kuna i ona se isplaćuje u četiri jednaka obroka tijekom dvije godine, a za treće i svako daljnje dijete Grad Zagreb podnositelju zahtjeva isplaćuje novčanu pomoć u iznosu od 54.000,00 kuna u jednakim godišnjim obrocima tijekom šest kalendarskih godina.

U 2019. godini u Gradu Zagrebu odobreno je 20 614 novčanih pomoći za opremu novorođenog djeteta, i to prema sljedećim kategorijama: 4823 naknade za 1. dijete, 8293 naknade za 2. dijete, 60 naknada za 1. i 2. dijete te 7305 naknada u kategoriji 3. i svako dalje dijete. Nadalje, odobreno je 35 naknada za 2. i 3. dijete i 93 naknade za 3. i 4. dijete. Zaključno za 2019. godinu odobrene su tri naknade za 1., 2. i 3. dijete i dvije naknade za 3., 4. i 5. dijete.

U prvoj polovici 2020. godine, od 1. siječnja do 30. lipnja, odobrena je novčana pomoć za opremu novorođenog djeteta prema

sljedećim kategorijama: 2492 za 1. dijete, 4005 za 2. dijete, 39 za 1. i 2. dijete, 3682 za 3. i svako dalje dijete, 22 za 2. i 3. dijete, 46 za 3. i 4. dijete, 1 naknada za 1., 2., i 3. dijete te 1 naknada za 6., 7. i 8. dijete. Do 30. lipnja 2020. godine odobreno je ukupno 10 288 naknada za opremu novorođenog djeteta.

Nastavno na mjeru novčane pomoći za roditelja odgojitelja, važno je istaknuti kako je ovaj oblik pomoći namijenjen nezaposlenim roditeljima s troje ili više djece koji zadovoljavaju uvjete iz Odluke o novčanoj pomoći za roditelja odgojitelja. Novčana pomoć isplaćuje se mjesečno, a iznosi 65 % prosječne bruto plaće djelatnika u gospodarstvu Grada Zagreba za razdoblje I.-VII. mjeseca prethodne godine.

Ovo su podaci o broju korisnika kojima je isplaćivana novčana pomoć za roditelja odgojitelja po mjesecima za 2019. godinu: siječanj: 3979; veljača: 4037; ožujak: 4104; travanj: 4177; svibanj: 4243; lipanj: 4315; srpanj: 4400; kolovoz: 4486; rujanj: 4549; listopad: 4582; studeni: 4637; prosinac: 4727.

Uspoređujemo li podatke s kraja 2019. godine s podacima za 2018. godinu, zabilježeno je povećanje od ukupno 788 korisnika ove pomoći na kraju 2019. godine (razlika uspoređivanih prosinaca: 4727 : 3939).

Broj korisnika ove novčane pomoći u 2020. godini kretao se na sljedeći način: siječanj: 4767; veljača: 4808; ožujak: 4873; travanj: 4917; svibanj: 4940; lipanj 4962.

DJECA, MLADI I ŽRTVE OBITELJSKOG NASILJA TIJEKOM COVID-19 KRIZE I POTRESA

Usljed izvanrednih prilika izazvanih epidemijom Covida-19 i primjene epidemioloških mjera, mnoge obitelji suočile su se s dodatnim izazovima i teškoćama. **Stručnjaci iz Poliklinike za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba uporno su upozoravali na činjenicu da je akumulacija niza rizičnih čimbenika, poput zahtjeva za reorganizacijom obiteljskog i profesionalnog života, stresa, straha od obolijevanja i smrti članova obitelji te popratne ekonomske krize učinila obitelji ranjivijima i podložnijim negativnim oblicima ponašanja i funkcioniranja.** Pravobraniteljica za djecu istaknula je kako nametnuto ograničenje kretanja i uvjeti u kojima su članovi obitelji bili prisiljeni duže vrijeme boraviti zajedno, istodobno opterećeni brigom za zdravlje i strahom od gubitka posla, dovode i do niza negativnih ponašanja; primjerice, do povećane konzumacija alkohola i droga, ali i porasta obiteljskoga nasilja, bilo da je ono usmjereno izravno prema djeci, bilo da djeca svjedoče nasilju među odraslima i tako i sami postaju žrtve.

Prema Izvješću o stanju i kretanju sigurnosnih pokazatelja u radu Policijske uprave zagrebačke, u 2019. godini podneseno je i 2099 optužnih prijedloga iz Zakona o zaštiti nasilja u obitelji (145 prekršaja ili 6,5 % manje u odnosu na 2018. godinu kada je zabilježeno 2244 optužnih prijedloga).

Samo u prva tri mjeseca 2020. godine MUP je na nacionalnoj razini evidentirao 2055 prekršaja i 339 kaznenih djela obiteljskog nasilja, što je za 37 % više prekršaja i čak 57 % više kaznenih djela u odnosu na isto vrijeme lani. U statistiku su ušli i prvi tjedni izolacije uzrokovane pandemijom COVID-19, pa su ove službene brojke stigle kao prva potvrda upozorenja koja su dolazila s globalne razini o porastu broja žrtava obiteljskog nasilja.

Početkom travnja 2020. godine, ponukana opravdanom bojazni da su djeca zbog izvanrednih okolnosti uzrokovanih pandemijom izložena povećanim rizicima od nasilja u obitelji, **pravobraniteljica za djecu uputila je preporuku nadležnim ministarstvima u kojoj poziva institucije, ujedno dionike Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, na prilagodbu i provedbu aktivnosti radi učinkovite prevencije i zaštite djece od svih oblika nasilja.** Preporučila je izradu smjernica s jasnim uputama o postupanju i suradnji institucija u slučajevima intervencija u obitelji, posebice prilikom izricanja žurne mjere izdavanja iz obitelji u izvanrednoj situaciji.

Jedna od preporuka bila je da se **unaprijed predvide smještajni kapaciteti za žrtve nasilja u obitelji (djece, ali i roditelja s djecom) za vrijeme trajanja epidemije, s obzirom na ionako ograničene kapacitete ustanova, udomiteljskih obitelji i skloništa za žrtve obiteljskog nasilja, pogotovo s obzirom na moguće izrečene mjere samoizolacije** (<https://dijete.hr/pojacati-zastitu-djece-od-obiteljskoga-nasilja-u-uvjetima-pandemije/>).

U kontekstu reakcije na detektirani rizik, ističemo primjer dobre prakse u obliku preventivne kampanje koju su pokrenuli Ministarstvo unutarnjih poslova, Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba te agencija Degordian pod nazivom

“Iza Vrata”, a s ciljem podizanja svijesti građana o važnosti prijavljivanja nasilja koje se događa u njihovoj neposrednoj blizini, posebno ako je ono usmjereno prema najmlađima. Navedena kampanja postigla je i međunarodni uspjeh, pa je tako prilagođena i prenesena u Poljskoj od strane fondacije “Dajemy Dzieciom Siłę” (hrv. Dajemo djeci moć), a podržali su je i Europska komisija, Europska mreža za prevenciju kriminala i Europska agencija za temeljna prava.

Organizacije civilnog društva, koje se bave zaštitom žrtava obiteljskog nasilja na nacionalnoj razini, izvještavale su o značajnom porastu prijave nasilja u prvoj polovici 2020. godine u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Na području Grada Zagreba zbrinjavanje i potpora žrtvama nasilja u obitelji organizirana je u okviru skloništa i savjetovališta. Jedno skloništa djeluju u okviru gradske ustanove socijalne skrbi – Doma za djecu i odrasle žrtve nasilja u obitelji “Duga–Zagreb” i dva autonomna skloništa koja vode organizacije civilnoga društva: “Autonomna ženska kuća Zagreb – žene protiv nasilja nad ženama” i udruga “Ženska pomoć sada – SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja”.

Djelatnost Doma “Duga–Zagreb” u potpunosti se financira iz proračuna Grada Zagreba i tijekom 2019. godine u Domu “Duga – Zagreb” smještaj je koristilo ukupno 87 korisnika, od čega 57 novih korisnika i 30 korisnika iz 2018. godine. Broj korisnika savjetovališta u 2019. godini iznosio je 528. Što se tiče psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji, u 2019. godini bilo je 136 upućenih korisnika, 47 odbačenih (od čega je dio iz 2018. godine) i ukupno 113 završenih tretmana.

U razdoblju od 1. siječnja do 30. lipnja 2020. godine u Domu “Duga–Zagreb” smješteno je ukupno 36 korisnika - 7 novih i 29 iz 2019. godine. Usluge savjetovališta ukupno je do 30. lipnja 2020. godine koristio 351 korisnik. Na psihosocijalni tretman počinitelja nasilja u obitelji u istom razdoblju upućeno je 57 korisnika. Od navedene brojke ukupno 60 tretmana uspješno je završeno u prvoj polovici 2020. godine (38 iz 2020. godine i 22 iz 2019. godine).

Povodom povećanog rizika od obiteljskog nasilja i nasilja nad ženama u tijeku pandemije, Tim Grada Zagreba za sprečavanje i borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji te Povjerenstvo za zaštitu od nasilja u obitelji izdali su zajedničko priopćenje s informacijama o uslugama za žrtve na području Grada Zagreba.

U priopćenju je istaknuto kako organizacije diljem Europe i svijeta upozoravaju na mogući porast nasilja nad ženama i djecom s obzirom na činjenicu da stres uzrokovan socijalnom izolacijom povećava napetosti i rizik od obiteljskog i seksualnog nasilja. Također, naglašeno je da su riziku izložene i one obitelji u kojima prije nije bilo pojave nasilja budući da strah od financijskih problema i nesigurnosti na poslovnom planu dovodi do povećanja vjerojatnosti sukoba. U tijeku pandemije koronavirusa, koja predstavlja stresnu situaciju na globalnoj, nacionalnoj i lokalnoj razini, postavlja se pitanje u kojoj je mjeri dom sigurno mjesto za žrtve obiteljskog nasilja, posebice

za žene i djecu koja, uslijed mjera koje bi ih trebale zaštititi od virusa, zapravo bivaju još ugroženiji boraveći sa zlostavljačima. **Tim Grada Zagreba i Povjerenstvo priopćenjem apeliraju na sve da nasilje u obitelji, kao i nasilje nad ženama, ne smije ostati skriveno u domovima, već mora biti prijavljeno policiji i Centru za socijalnu skrb Zagreb.**²

Dom „Duga-Zagreb“ i Udruga „Ženska soba – centar za seksualna prava“ medijskim priopćenjem ukazali su na veliki problem koji je iskrsnuo za vrijeme lockdowna, a odnosi se na činjenicu da sustav zaštite od virusa Covid-19 nije prepoznao skloništa za žrtve kao mjesto potencijalnog širenja zaraze. Zbog neusklađenosti očekivanja i mogućnosti, žrtve koje su u to vrijeme uspjele tražiti pomoć nisu lako dolazile do mjesta u skloništu zbog straha od širenja zaraze: tada nije bio uspostavljen režim testiranja žrtava prije ulaska u sklonište, a nedostajalo je i osnovnih zaštitnih sredstava namijenjenih korisnicima na smještaju. Stav inicijatora medijskog priopćenja bio je jasan – u zatečenim okolnostima neophodno je izricati mjere zabrane pristupa žrtvi i djeci na minimalno 2 mjeseca i dulje, ovisno o težini nasilja i povijesti nasilnog ponašanja. Zadržavanje počinitelja u istražnom pritvoru u maksimalno dozvoljenom razdoblju također su prepoznali kao prioritet.

Medijskim priopćenjem pozvali su:

- Ministarstvo za demografiju, socijalnu politiku, obitelj i mlade da pokrene inicijativu i koordinaciju procesa automatskog testiranja žrtava nasilja u obitelji prije ulaska u sklonište jer je opcija smještaja u sklonište uvijek jedno od mogućih rješenja; ali ne i jedino
- Ministarstvo unutarnjih poslova da pristupi svakom pozivu u pomoć zbog nasilja u obitelji tako da poduzmu radnje u svojoj nadležnosti te se kod izrade optužnog prijedloga orijentiraju značajnije na izricanje zabrane pristupa počinitelja nasilja žrtvi
- Ministarstvo pravosuđa da se koordinirano uključi te da suci i sutkinje žurno rade na predmetima nasilja u obitelji i da izriču mjere zabrane pristupa, mjere opreza i istražni zatvor kada je to potrebno.

Važno je naglasiti da su djeca s područja Grada Zagreba, uz izvanredne okolnosti izazvane pandemijom, pretrpjela i traumatično iskustvo potresa u ožujku i prosincu 2020. godine.

U objavama Poliklinike za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba istaknuto je kako su „kao i u drugim prirodnim katastrofama, kriznim događajima i razdobljima, djeca i mladi posebno ranjiva skupina, tim više što su ti događaji nepredvidivi i pred sve nas stavljaju brojne objektivne teškoće s kojima se trebamo nositi (npr. nestanak doma, raščišćavanje ruševina, novi prinudni smještaj, online -nastava, karantena).“

Stručnjaci iz Poliklinike ukazali su i na **izrazito težak položaj roditelja i njihovu opterećenost rješavanjem osnovnih egzisten-**

cijalnih potreba na razini cijele obitelji (hrana, voda, struja, grijanje, krov nad glavom), brige za djecu i pružanja podrške, dok se istovremeno nose s vlastitim gubitcima, osjećajem životne ugroženosti, prestrašenosti i stresom.³

Grad Zagreb prepoznao je sve navedene izazove i Odlukom gradonačelnika Grada Zagreba Milana Bandića 29. travnja 2020. osnovao i imenovao **Povjerenstvo za zaštitu mentalnog zdravlja djece i mladih Grada Zagreba tijekom i nakon COVID-19 krize.** Povjerenstvo je osnovano s ciljem pripreme i usmjeravanja aktivnosti za izradu nacrtu prijedloga programa zaštite mentalnog zdravlja djece i mladih Grada Zagreba tijekom i nakon COVID-19 zdravstvene krize, implementacije, prikupljanja i evaluacije podataka i učinjenih preventivnih intervencijskih aktivnosti o zaštiti mentalnog zdravlja te sudjelovanja u praćenju provođenja programa.

Cilj Povjerenstva je dugoročno ojačati otpornost djece unapređujući kapacitete sustava zaštite djece i njegove okoline u obliku:

- 1) koordiniranih aktivnosti,
- 2) potpore suradnji svih ustanova u vlasništvu Grada Zagreba koje izravno rade s djecom
- 3) promicanje dijaloga između zajednice te zdravstvenih, odgojno-obrazovnih i socijalnih službi, s posebnim naglaskom na međusektorsku suradnju i zajedničku inicijativu u zaštiti mentalnog zdravlja najmlađih.

Povjerenstvo redovito komunicira s javnošću stavljajući pritom naglasak na očuvanje zdravlja te upućuje na dostupne i besplatne savjetodavne usluge.

U prvom izvještaju o provedenim aktivnostima Povjerenstva za zaštitu mentalnog zdravlja djece i mladih Grada Zagreba detaljno su opisani rezultati postignuti u prvoj fazi. Između ostaloga, posebno je istaknut novoosmišljeni projekt mapiranja resursa koji uključuje zdravstveni sustav, sustav obrazovanja i socijalne skrbi, kao i činjenica da su imenovani koordinatori za diseminaciju resursa podrške u zdravstvu, odgojno-obrazovnom sustavu i sustavu socijalne skrbi. Nadalje, do prve polovice 2020. godine izvršena je prva faza produciranja, prikupljanja i distribucije informativnih publikacija, članaka i infografika u odgojno-obrazovnom sustavu – resursi za djecu, mlade, roditelje i stručnjake (odgajatelji, nastavnici, stručni suradnici). Resursi za podršku dostavljeni su 21. svibnja 2020. na adrese svih predškolskih ustanova te osnovnih i srednjih škola čiji je osnivač Grad Zagreb.

Utemeljena je suradnja s Rektoratom Sveučilišta u Zagrebu, novoosnovanim Uredom za zaštitu zdravlja studenata, a u suradnji s Gradskim uredom za zdravstvo izrađena je online-platforma pod nazivom „Podrška na dlanu“. Platforma je usmjerena na djecu, mlade, roditelje i stručnjake te objedinjuje i čini dostupnima resurse namijenjene jačanju psihološke otpornosti djece i mladih.⁴

PRIORITETI:

- Nastavak kontinuirane edukacije stručnih djelatnika iz zdravstvenog, pravosudnog i obrazovnog sustava te sustava socijalne skrbi i unutarnjih poslova, a vezano uz primjenu Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji i ostalih propisa iz područja zaštite od nasilja u obitelji
- Jačanje daljnje međuresorne suradnje svih nadležnih tijela, a u cilju prevencije i pružanja pomoći žrtvama obiteljskog nasilja
- Rad na prevenciji obiteljskog nasilja i nasilja nad ženama na svim društvenim razinama.

² <https://www.zagreb.hr/zajednicko-priopcenje-tima-grada-zagreba-za-spreca/156940>

³ <https://www.poliklinika-djeca.hr/aktualno/novosti/kako-pomoci-djeci-da-se-oporave-nakon-potresa/>

⁴ http://www.zagreb.hr/UserDocImages/zdravstvo/Povjerenstvo/izvje%C5%A1taj%20o%20radu_svibanj%202020.docx

STANOVANJE

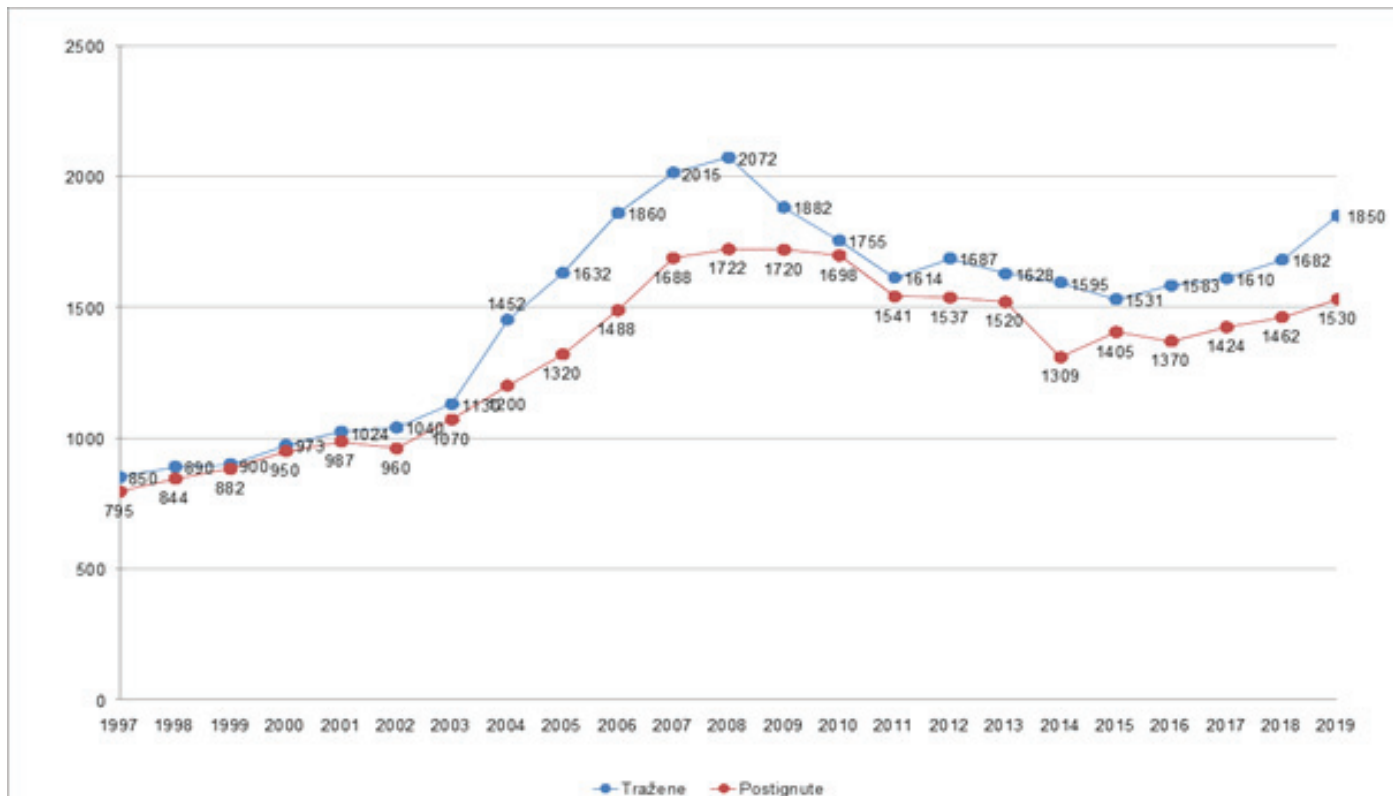
IZAZOVI STAMBENOG ZBRINJAVANJA U SVJETLU GLOBALNE PANDEMIJE I ELEMENTARNIH NEPOGODA

Dvostruki izazov pandemije i potresa kao elementarne nepogode ili pak prirodne katastrofe stavio je pred Grad Zagreb od početka 2020. godine brojne zadatke u pogledu stanovanja i stambenog zbrinjavanja. S jedne je strane pandemijom uzrokovana djelomična blokada gospodarstva, kojeg protuvirusne mjere guraju u krizno stanje, vidljiva u određenim negativnim trendovima na tržištu nekretnina, a s druge se strane nadalje problem sanacije potresom pogođenih stambenih zgrada i iznalaženja stambeno-urbanističkih rješenja za suočavanje s posljedicama smanjenja kvalitete života uslijed prolongiranja nesigurnosti stanovanja. Riječ je o kompleksu međusobno povezanih problema na koje odgovor Grada Zagreba treba predstavljati integrirani skup stambenopolitičkih mjera jer stambena tržišta vlasništva i najma u kriznoj konjunkturi imaju izravni doticaj s mogućnostima, dosezima i rezultatima stambene i urbanističke obnove potresom pogođenih stambenih građevina. Iz ovog je razloga ključna suradnja svih relevantnih dionika u stambenom zbrinjavanju u Gradu Zagrebu, posebice iz razloga što se navedeni kompleks problema odnosi na različite društvene skupine i kućanstva kojima samo prioritarna intervencija može onemogućiti značajni pad kvalitete života u budućim vremenskim razdobljima.

Od vremena posljednje financijske i gospodarske krize, stambeni sektor prošao je različite faze padova i oporavaka

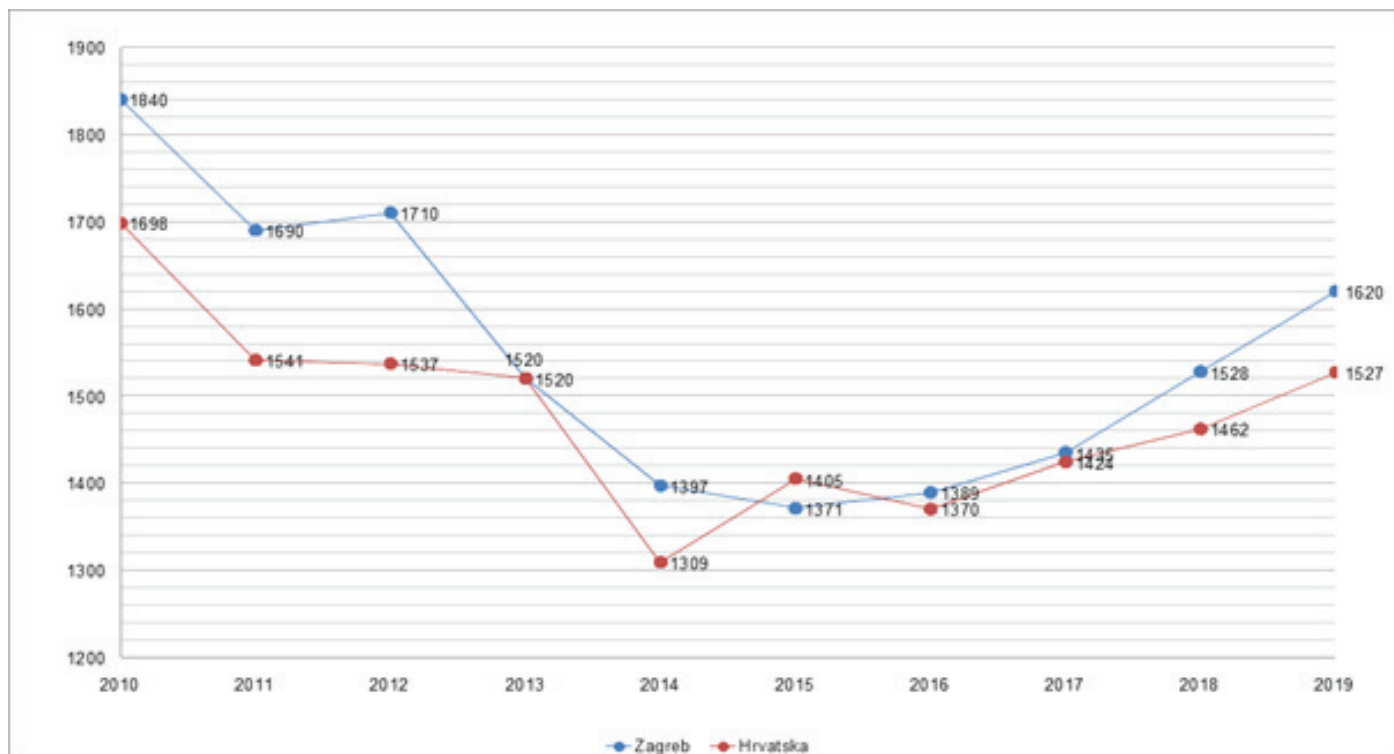
u svojim temeljnim segmentima. Tržište stambenih nekretnina u Hrvatskoj bilježi oporavak od 2016. godine, što je jasan pokazatelj oporavka gospodarstva u postkriznom razdoblju (Grafikon 1 i 2). **Gospodarska recesija, kao posljedica globalne financijske krize s kraja 2000. i početka 2010., u Hrvatskoj se izrazito negativno odrazila na stambeno zbrinjavanje zbog prevalencije kućevlasništva kao dominantnog načina podmirivanja stambenih potreba.** U najvećoj mjeri riječ je o kreditiranoj kupnji stambene nekretnine, pri čemu su izvor kreditiranja građana predstavljale privatne banke. Negativne promjene na području Zagreba bile su očite i u stambenoj proizvodnji, točnije gradnji novih stambenih jedinica za prodaju na tržištu nekretnina. Oporavak stambenog gospodarstva i u ovom je segmentu razvidan iz relevantnih statističkih podataka (Tablica 1). **Gospodarska stabilizacija i službeni izlazak iz krize umnogom su umanjili probleme stambenog zbrinjavanja kojima su bili izloženi novi stambeni potrošači, posebice kreditno zadužena mlađa kućanstva u pogledu deložacija, ali i kućanstva s relativno skromnim dohocima ili nezaposlenim članovima.** Povećanju sigurnosti stambenog zbrinjavanja doprinijele su izmjene i dopune Ovršnog zakona iz 2017., iako je u ovom razdoblju zabilježen odljev značajnog kontingenta radne snage, pri čemu prednjače pripadnici mlađih, često visokoobrazovanih generacija iz Zagreba. Općenito gledano, povoljni trendovi trajali su sve do kraja prve polovine 2020. godine.

Grafikon 1. Cijene nekretnina po m² u Hrvatskoj u EUR, 1997.-2019.godine

Izvor: Burza nekretnina, 2020.

Grafikon 2. Prosječno postignute cijene, Zagreb i Hrvatska, 2010.-2019.

Izvor: Burza nekretnina, 2020.

Tablica 1. Završeni stanovi u Zagrebu i prosječna površina od 2002. do 2019. godine

Godina	Ukupni broj stanova	Prosječna površina stanova u m ²
2002.	3341	79,17
2003.	4627	81,8
2004.	4015	79,8
2005.	4771	79,3
2006.	6139	80,9
2007.	8895	71,9
2008.	8744	75,1
2009.	4923	75,0
2010.	3939	76,0
2011.	2388	74,1
2012.	2729	65,1
2013.	1227	72,5
2014.	638	79,1
2015.	1798	78,3
2016.	1065	80,5
2017.	1672	73,6
2018.	2746	74,6
2019.	2665	74,8

Izvor: Gradski ured za stratejsko planiranje i razvoj Grada – Odjel za statistiku

STANOVANJE I STAMBENO ZBRINJAVANJE

Proces koji prati svaki oporavak gospodarstva, a time i stambenog sektora, jest rast dohodaka kućanstava i stambene potražnje. S obzirom na središnji položaj Zagreba kao glavnog grada Hrvatske i gospodarskog središta, rast cijena nekretnina se osim povoljnijih ekonomskih trendova vezuje i uz značajne migracije iz drugih područja Hrvatske. One se uglavnom vezuju uz veću mogućnost zapošljavanja na dinamičnijem tržištu rada što ne prati adekvatno stambeno zbrinjavanje. **Zagrebačkim programom stanogradnje nastojalo se, uz oskudne državne programe, odgovoriti na izazove stambenog zbrinjavanje kućanstava različitih profila koja se suočavaju s nepodmirenim stambenim potrebama i neadekvatnim stambenim prostorom.** U naseljima Novi Jelkovec i Podbrežje uspostavljeni su programi javno najamnog stanovanja, socijalnog najma, ali se bilježi i nezanimariv udio privatnog vlasništva nad stambenim jedinicama. Svrha miješanja stambenih statusa u Podbrežju temelji se na istovjetnoj praksi u Novom Jelkovcu, a to je postizanje socijalnog miksa kao metode povećanja kvalitete života stanara različitih socijalnih pozadina, interesa i profila. **Javno najamno stanovanje u Zagrebu među spomenutim programima, odnosno statusima, predstavlja socijalnu, točnije stambenu inovaciju koja je u ograničenom opsegu reproducirana drugdje u Hrvatskoj.** Njezin je cilj stambeno zbrinuti mlađa kućanstva koja se nalaze u svojevrsnom rezidencijalnom limbu jer s jedne strane nisu kreditno sposobni, a s druge zbog svojeg nominalno srednjeklasnog dohotka na prevladavajuće prekrarnim poslovima ne spadaju u kućanstva koja mogu tražiti novčanu pomoć za stambeno zbrinjavanje ograničenu na socijalno ugrožene kategorije stanovništva. **Napokon, socijalno i stambeno gledano najugroženija skupina u Zagrebu, beskućnici, različitim je programima i integracijskim mjerama, u suradnji s organizacijama civilnog društva, u relativno boljoj poziciji u odnosu na pripadnike iste skupine u drugim gradovima i sredinama.** Ovome značajno pridonose europske inicijative i projektno financirane aktivnosti koje su u skladu s Europskim stupom socijalnih prava, posebice njegovim dijelom u kojem je naslovljeno stanovanje, a provode se u Zagrebu.

Tijekom 2019. prosjek broja korisnika naknade za troškove stanovanja gdje je nositelj prava obitelj iznosio je 891, a na kraju godine, s danom 31. prosincem, 783. Tijekom 2019. prosjek broja korisnika naknade za troškove stanovanja gdje je nositelj prava pojedinac iznosio je 1508, a na kraju godine, s danom 31. prosincem, 1440. Ukupno gledano, prosjek korisnika tijekom 2019. godine iznosio 2399, a na kraju godine, s danom 31. prosincem, 2223 korisnika.

Pomoć za podmirenje troškova ogrjeva korisnicima ZMN-a koji se griju na drva u 2019. godini koristilo je 1693 korisnika. Sukladno odredbama Odluke o najmu stanova (Službeni glasnik Grada Zagreba 22/09, 3/12, 15/12 i 22/13) kojom su propisani uvjeti, postupak i mjerila za davanje u najam stanova u vlasništvu Grada Zagreba, u 2019. godini Grad Zagreb stambeno je zbrinuo 52 osobe, odnosno kućanstva dodijelivši im stan u najam na temelju Konačne liste reda prvenstva. Izvan spomenute liste, a na inicijativu Gradskog ureda za branitelje i Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom stambeno je zbrinuta 91 osoba ili obitelj. Provedeno je 16 ovrha, a broj zaključaka gradonačelnika o otkazu

ugovora o najmu zbog neplaćanja u 2019. godini iznosio je 79.

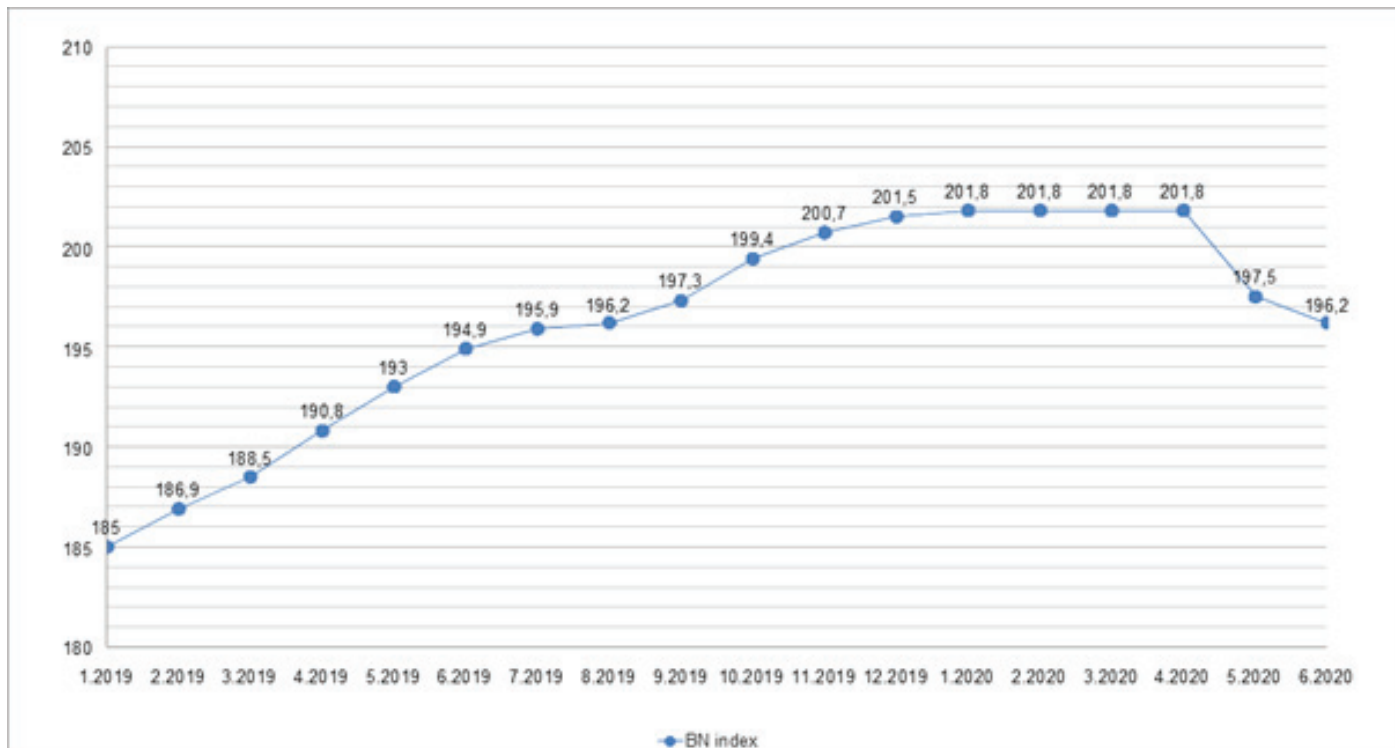
U prvoj polovici 2020. godine prosjek broja korisnika naknade za troškove stanovanja gdje je nositelj prava obitelj iznosio je 746, a na polovici iste godine s danom 30. lipnja 714. U prvoj polovici 2020. godine prosjek broja korisnika naknade za troškove stanovanja gdje je nositelj prava pojedinac iznosio je 1432, a na polovici iste godine s danom 30. lipnja 1421. Ukupno gledano, prosjek korisnika tijekom prve polovice 2020. godine iznosio je 2178, a na kraju promatranog razdoblja s danom 30. lipnja 2020. godine 2135 korisnika. Govorimo li o pomoći za podmirenje troškova ogrjeva korisnicima ZMN-a koji se griju na drva, u prvoj polovici 2020. godine nije podnesen nijedan zahtjev. Sukladno odredbama Odluke o najmu stanova (Službeni glasnik Grada Zagreba 22/09, 3/12, 15/12 i 22/13), u prvoj polovici 2020. godine Grad Zagreb dodjelom stana u najam na temelju Konačne liste reda prvenstva stambeno je zbrinuo jednu osobu, odnosno kućanstvo. Izvan spomenute liste, a na inicijativu Gradskog ureda za branitelje i Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom u ovom je razdoblju stambeno zbrinuto 17 osoba ili obitelji. Provedena je jedna ovrha, a broj zaključaka gradonačelnika o otkazu ugovora o najmu zbog neplaćanja u prvoj polovici 2020. godine iznosio je 14.

STAMBENA KRIZA KAO POSLJEDICA DVOSTRUKE UGROZE PANDEMIJE I POTRESA

U području stanovanja 2020. godina predstavlja svojevrsnu prekretnicu. Globalno širenje virusa COVID-19 početkom je godine zahvatilo i Hrvatsku što je iznenada počelo negativno utjecati na gospodarske prilike u zemlji. Dovodeći u krizu sve države članice EU, pa tako i Hrvatsku, **stambeni se sektor nakon pet godina oporavka ponovno našao u problemima prvenstveno zbog porasta nezaposlenosti i posljedičnog pada stambene potražnje.** Već u svibnju 2020. godine počinju padati cijene stambenih nekretnina što signalizira nadolazak kriznog razdoblja u stambenom zbrinjavanju, a čemu je doprinijela i nepovoljnost uvjeta kupnje nekretnina što se posebno odrazilo na kupnje koje su namjeravali izvršiti strani državljani (Grafikon 3). Strani državljani nisu isključivo orijentirani na kupnju stambenih nekretnina na Jadranu već i u glavnom gradu, odnosno Zagrebu.

U relativno kratkom vremenskom razdoblju od nadolaska virusne pandemije u Hrvatsku, Zagreb je 22. ožujka zahvatila elementarna nepogoda neviđena na tom prostoru u proteklom stoljeću – potres. U kontekstu stambenog zbrinjavanja, radilo se o novonastalom problemu koji je uglavnom pogodio kućanstva koja stanuju u stambenim nekretninama u gradskom centru od kojih veliki najveći broj datira iz 19. stoljeća. Oštećene su i brojne druge zgrade od političkog, upravnog i kulturnog značaja. **Kombinacija pandemijski uzrokovane gospodarske krize i posljedičnog smanjenja stambene potražnje s jedne te potresom induciranog prebacivanja fokusa sa stambenih jedinica u zagrebačkom centru na prigradska područja ili čak druge gradove u Zagrebačkoj županiji, postepeno su počeli utjecati na stambenu, a time i socijalnu sliku Grada Zagreba.** Time su se stambeno neadekvatno zbrinuta kućanstva našla u novim problemima povrh dosadašnjih zbog čega njihova budućnost postaje još neizvjesnija. Uloga Grada Zagreba u mnogočemu bit će od presudne važnosti za daljnji stambeni i socijalni razvoj ugroženih kućanstava.

Grafikon 3. BN index za Hrvatsku, siječanj 2019. – lipanj 2020.⁵

Izvor: Burza nekretnina, 2020.

PRIORITETI

- Inovativni program javnog najamnog stanovanja trebao bi nastaviti dobivati potporu u svrhu adekvatnog stambenog zbrinjavanja skupina koje nisu kreditno sposobne, a također ne spadaju u kategoriju socijalno ugroženih kućanstava;
- Potrebno je usklađivati stambene intervencije s relevantnim europskim inicijativama, strategijama i stambenopolitičkim načelima;
- Potrebno je na integralan način pristupiti obnovi stambenih zgrada oštećenih u potresu, sukladno profesionalnim i strukovnim parametrima.

⁵ BN indeks je definiran kao „jedinstveni indeks koji prati kretanja cijena stambenih nekretnina na području Republike Hrvatske“, a temelji se na „podacima postignutih cijena tipičnih nekretnina na tipičnim lokacijama iz baze Burze nekretnina“. Vidjeti: <https://www.burza-nekretnina.com/statistike>. Posjećeno 22. siječnja 2021.

ODGOJ I OBRAZOVANJE

Grad Zagreb osnivač je 60 dječjih vrtića - javnih predškolskih ustanova (dalje u tekstu: gradski dječji vrtići) koje su glavni nositelji gradskog programa javnih potreba u predškolskom odgoju i obrazovanju. U pedagoškoj godini 2019./2020. svi programi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja ostvaruju se na 226 lokacija (dvije lokacije u bolnici – program „Vrtić u bolnici“) za 31 223 djece rane i predškolske dobi u 1494 odgojno-obrazovne skupine, od kojih 8911 djece jaslične dobi u 491 jasličnoj odgojno-obrazovnoj skupini i 22 312 djece vrtićne dobi u 1003 vrtićne odgojno-obrazovne skupine (Gradski ured za obrazovanje, 2020.).

Kapacitete gradskih dječjih vrtića nadopunjuju 65 vjerskih i privatnih dječjih vrtića (uključujući tri privatne i vjerske osnovne škole s programima ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja) koji tijekom pedagoške godine organiziraju redoviti cjelodnevni program i druge programe predškolskog odgoja i obrazovanja za 4734 djece rane i predškolske dobi u 238 odgojno-obrazovnih skupina, od kojih 1507 djece jaslične dobi u 93 jaslične odgojno-obrazovne skupine i 3227 djece vrtićne dobi u 145 vrtićnih odgojno-obrazovnih skupina. **Odobreni redoviti programi predškolskog odgoja i obrazovanja za djecu rane i predškolske dobi s prebivalištem na području Grada Zagreba financiraju se sredstvima proračuna Grada Zagreba (Gradski ured za obrazovanje, 2020.).**

U pedagoškoj godini 2019./2020. broj odgojitelja u gradskim dječjim vrtićima (jaslice + vrtićke grupe) iznosio je 3394, a broj odgojitelja u privatnim dječjim vrtićima (jaslice + vrtićke grupe) bio je 968.

Krajem 2019. i u prvoj polovici 2020. godine otvorena su tri nova objekta gradskih dječjih vrtića (područni objekt Dječjeg vrtića „Botinec“, područni objekt Dječjeg vrtića „Budućnost“ te područni objekt Dječjeg vrtića „Bukovac“). Kapaciteti gradskih dječjih vrtića krajem 2019. i u prvoj polovici 2020. godine povećali su se jednu jasličnu odgojno-obrazovnu skupinu u područnom objektu Dječjeg vrtića „Botinec“, jednu vrtićnu odgojno-obrazovnu skupinu u područnom objektu Dječjeg vrtića „Budućnost“ te devet odgojno-obrazovnih skupina u područnom objektu Dječjeg vrtića „Bukovac“ (Gradski ured za obrazovanje, 2020.).

U Gradu Zagrebu programima predškolskog odgoja i obrazovanja u pedagoškoj godini 2019./2020. obuhvaćeno je (redovitim

ali većina ih je ipak naknadno upisana u privatne i vjerske dječje vrtiće ili u obrte dadilja za čuvanje djece (Grad Zagreb sufinancira i privatne i vjerske dječje vrtiće, kao i obrte dadilja) (Gradski ured za obrazovanje, 2020.).

Cijena programa predškolskog odgoja u dječjim vrtićima Grada Zagreba najniža je u Hrvatskoj, a roditelji mogu ostvariti i dodatne olakšice ili potpuno oslobođanje plaćanja. Također, suradnjom Gradskog ureda za obrazovanje i Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom svake godine organizira se besplatno ljetovanje za djecu gradskih dječjih vrtića slabijega imovinskog statusa. Iznimka je ljeto 2020. kada navedena aktivnost nije provedena zbog pandemije.

I u Hrvatskoj i u Gradu Zagrebu većina učenika pohađa škole kojima je osnivač jedinica lokalne uprave. Govorimo li o osnovnim školama, u tom pogledu nije došlo do značajnijih promjena u odnosu na prethodne godine. U školskoj godini 2018./2019. bilo je 109 redovnih osnovnih škola, 4 osnovne škole za učenike s teškoćama u razvoju i 2 osnovne umjetničke (glazbene) škole. Svima je osnivač Grad Zagreb. Također, bilo je i 8 privatnih osnovnih škola. U školskoj godini 2019./2020. bilo je 110 redovnih osnovnih škola, 4 osnovne škole za učenike s teškoćama u razvoju i 2 osnovne umjetničke (glazbene) škole, svima je osnivač Grad Zagreb. U navedenoj školskoj godini bilo je 8 privatnih osnovnih škola. U školskoj godini 2018./2019. prosječan broj učenika po učionici bio je 21,5 učenika, a broj razrednih odjela 2881, dok je u školskoj godini 2019./2020. prosječan broj učenika po učionici bio 21,3, a broj razrednih odjela 2941. Možemo zaključiti kako se prosječan broj učenika po učionici iz godine u godinu smanjuje, dok se broj razrednih odjela povećava.

Osvrnemo li se na iznesene podatke o broju učenika u osnovnim školama u Gradu Zagrebu, možemo vidjeti kako je broj učenika u školskoj godini 2019./2020. bio veći za 605 u odnosu na školsku godinu 2018./2019.

Od 2007. godine u Gradu Zagrebu odobravaju se zahtjevi škola za uključivanje pomoćnika u nastavi, sukladno kriterijima uključivanja i financiranja pomoćnika koji se svake godine objavljuju u programu javnih potreba u osnovnom i srednjem odgoju i obrazovanju

Tablica: Broj učenika u osnovnim školama u Gradu Zagrebu (šk. godina 2018./2019. i šk. godina 2019./2020.)

Broj učenika, od čega	2018./2019.	2019./2020.
– u redovnim školama	62016	62621
– u posebnim školama	731	725
– u umjetničkim školama	4062	4081
– u privatnim školama	783	850
– u privatnim umjetničkim (glazbenim) školama	342	348
– u osnovnim školama koje provode međunarodni program	671	711

Izvor: Gradski ured za obrazovanje (2020.)

programom i programom predškole u gradskim, privatnim i vjerskim dječjim vrtićima te predškolskim odgojem i obrazovanjem u posebnim ustanovama) više od 90 % ukupnog broja djece u Gradu Zagrebu u dobi od godine dana do polaska u osnovnu školu i 100 % djece u godini prije polaska u osnovnu školu. Nijedno dijete zbog nedostatnih kapaciteta nije ostalo neupisano, već su raspoređeni u dječje vrtiće koje su roditelji odabrali pod opcijom B. Oko 300 djece koja nisu primljena u gradske vrtiće bila su premlada za upis ili su imala manji broj bodova, odnosno nisu ispunjavala uvjete,

Grada Zagreba, a posljednje četiri godine Grad Zagreb uključen je u provedbu Projekta koji se financira preko ESF-a. Grad Zagreb će daljnjim financiranjem njihova rada osigurati održivost projekta. S obzirom na povećanje broja djece s teškoćama u razvoju uključenih u redovni sustav školovanja, raste i potreba za povećanjem broja pomoćnika u nastavi koje Grad financira iz proračuna preko programa javnih potreba u osnovnom i srednjem odgoju i obrazovanju Grada Zagreba (Aktijski plan za 2020. Socijalnog plana Grada Zagreba 2014. - 2020., 2020.).

Dodjela stipendija različitim kategorijama korisnika sukladno: Odluci o Stipendiji Grada Zagreba za izvrsnost (Službeni glasnik Grada Zagreba 11/18 i 18/19); Odluci o Stipendiji Grada Zagreba za nagrađene učenike srednjih škola na međunarodnim natjecanjima (Službeni glasnik Grada Zagreba 9/08, 22/09 i 11/18); Odluci o Stipendiji Grada Zagreba za učenike koji se obrazuju za deficitarna zanimanja za potrebe obrtništva (Službeni glasnik Grada Zagreba 11/18 i 18/19); Odluci o Stipendiji Grada Zagreba za učenike koji se obrazuju za medicinske sestre / tehničare opće njege (Službeni glasnik Grada Zagreba 18/19); Odluci o Stipendiji Grada Zagreba za učenike i studente pripadnike romske nacionalne manjine (Službeni glasnik Grada Zagreba 11/18 i 18/19); Programu javnih po-

treba učeničkoga i studentskog standarda te sredstava za pomoć djeci zagrebačkih branitelja poginulih i nestalih u Domovinskom ratu za 2018. (Službeni glasnik Grada Zagreba 25/17), Odluci o Stipendiji Grada Zagreba za učenike i studente slabijega socijalnog statusa (Službeni glasnik Grada Zagreba 19/17 i 18/19), kojom je proširena kategorija korisnika te se Stipendija dodjeljuje i studentima posljediplomskih specijalističkih studija; Odluci o Stipendiji Grada Zagreba za učenike i studente s invaliditetom (Službeni glasnik Grada Zagreba 19/17 i 18/19) (Akcijski plan za 2020. Socijalnog plana Grada Zagreba 2014. - 2020.).

UTJECAJ COVID-19 KRIZE I POTRESA NA SUSTAV ODGOJA I OBRAZOVANJA

Sustav odgoja i obrazovanja također nisu zaobišle velike promjene izazvane pandemijom COVID -19 u Hrvatskoj i potresima na području Grada Zagreba i okolice u prvih 6 mjeseci 2020. godine, a kojima su se svi dionici sustava morali žurno prilagoditi. **U dvostruko kriznim okolnostima nužno je djeci i mladima pružiti psihosocijalnu podršku kako bi se smanjila njihova uznemirenost, strah i psihološka patnja koji mogu kratkoročno i dugoročno ugroziti njihovo mentalno zdravlje (UNICEF, 2020.).**

Jedna od mjera sprječavanja širenja zaraze koronavirusa u Hrvatskoj bila je potpuno zatvaranje škola i prelazak na sustav online-nastave. UNICEF u svojoj publikaciji ističe kako je pandemija COVIDA – 19 jako pogoršala već postojeće obrazovne i društvene nejednakosti. Posebno ranjive skupine u društvu kao što su djeca iz obitelji s nižim primanjima, djeca iz ruralnih područja sa slabom infrastrukturom, djeca iz etničkih manjina, djeca s teškoćama u razvoju, djeca migranti i izbjeglice, djeca u sukobu sa zakonom, djeca koja nisu obuhvaćena školovanjem i naposljetku djeca koja inače žive u teškim uvjetima ili nasilnim domovima suočavale su se sa značajnim preprekama i prije krize kada je u pitanju sudjelovanje u društvu, a njihovi obrazovni i društveni ishodi bili su slabiji u odnosu na ostale vršnjake (UNICEF, 2020.). Mreža podrške romskoj djeci – Hrvatska (REYN) u suradnji s Ministarstvom znanosti i obrazovanja provela je anketu u osnovnim školama o iskustvu online-nastave romskih učenika. Rezultati su pokazali da je 30 % škola izjavilo kako više od 30 % djece romske nacionalnosti ne sudjeluje redovito u nastavi na daljinu, a razlozi tome su višestruki, od neadekvatnih uvjeta za učenje do izostanaka obiteljske podrške (FSO, 2020.).

Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja (NCVVO) proveo je nekoliko velikih ispitivanja o nastavi na daljinu u školskoj godini 2019./2020. Dva su bila usmjerena na maturante, a tri na učitelje i roditelje u osnovnim školama. **Neki od ključnih rezultata ispitivanja nastave na daljinu provedena na maturantima pokazuju da 25 % maturanata nema vlastitu sobu, 35 % maturanata nema vlastito računalo, 15 % maturanata nije imalo odgovarajuću računalnu opremu i preko 60 % njih u većoj ili manjoj mjeri imalo je poteškoća s internetom za vrijeme trajanja nastave.** Također, nalazi istraživanja pokazali su da je gotovo 90 % maturanata izjavilo kako im nemogućnost izravne komunikacije s nastavnicima otežava savladavanje nastavnih sadržaja, oko 80 % maturanata imalo je poteškoća s organizacijom vremena u uvjetima nastave na daljinu, a čak 90 % učenika imalo je poteškoće s koncentracijom (NCVVO, 2020.). Nadalje, evo nekih ključnih nalaza ispitivanja roditelja učenika osnovnih škola o nastavi na daljinu: **gotovo 80 % roditelja izjavilo je da je nastava na daljinu iziskivala veliki trud s njihove strane, a više od polovice tvrdi da su djeca zbog nastave na daljinu bila pojačano napeta, manje od polovice ih smatra da je nastava na daljinu bila kvalitetna i svega 35 % roditelja smatra da su njihova djeca napredovala, pri čemu ih velika većina eventualni napredak pripisuje vlastitom angažmanu.** Također, roditelji su dominantno zadovoljni ocjenama, ali trećina ih priznaje da je ocjenjivanje bilo blaže (NCVV,

2020.). Ispitivanje o nastavi na daljinu provedeno je i s učiteljima osnovnih škola; ključni rezultati pokazuju da čak 90 % njih smatra da je nastava na daljinu iziskivala veliki napor i trud i predstavljala im je dodatni izvor stresa. Više od polovice učitelja smatra da nastava na daljinu nije bila kvalitetna, a isto toliko ih smatra da su za napredak učenika zaslužni roditelji (NCVV, 2020.).

Trinaest profesorica, asistentica i suradnica s Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu provele su istraživanje o psihološkom stanju građana Hrvatske i o tome kako su se s pandemijom COVID-19 i potresom nosile osobe svih generacija i u različitim životnim ulogama. Preliminarni nalazi istraživanja „Kako smo? Život u Hrvatskoj u doba korone“, koji se odnose na roditelje i djecu školske dobi, pokazuju nam da su se **roditelji školske djece osjećali kompetentnima u nošenju sa zahtjevima nastave na daljinu, ali više od 50 % ih je procijenilo da je taj oblik nastave za njihovu djecu bio zahtjevniji od klasične nastave i ta je procjena povezana sa stupnjem narušenosti njihovog psihičkog zdravlja.** Jedan od ključnih nalaza rezultata istraživanja dječjeg iskustva za vrijeme pandemije COVID-19 u Hrvatskoj pokazuje nam da je nastava na daljinu teža učenicima osnovne škole, dok su mišljenja srednjoškolaca podijeljena. Također, učenici kojima je teža nastava na daljinu izvijestili su i o smanjenju slobodnog vremena tijekom pandemije. **Ključni nalaz rezultata istraživanja dječjeg iskustva za vrijeme potresa koji je pogodio Zagreb 22. ožujka 2020. godine pokazuje da je od ukupnog broja uzorka 86,7 % djece taj događaj poprilično uznemirio (na ljestvici od 1 do 6, prosječna procjena uznemirenosti bila je 4,45, pri čemu je čak 39,4 % djece dalo procjenu 6, a 19 % procjenu 5). Potres je podjednako uznemirio djecu svih uzrasta, ali djevojčice znatno više nego dječake.**

Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba u vrijeme pandemije pokrenula je niz nacionalnih projekata i kampanji, provodila brojna istraživanja i objavljivala različite publikacije, čime su pokazali brzu prilagodbu novonastaloj situaciji. Ističemo kampanju “Tu jedni za druge: Podijeli, podrži, izdrži” s naglaskom na podizanje svijesti o važnosti očuvanja mentalnog zdravlja mladih tijekom pandemije te kampanju “Iza ovih vrata živi Mia: #prijavinasilje” koja je postigla europski uspjeh i posvećena je osvještavanju važnosti prijave nasilja, pogotovo u vrijeme izolacije.

U potresima koji su pogodili Grad Zagreb i okolice znatno su oštećene škole. Prema Izvješću dosadašnjih aktivnosti Grada Zagreba vezane uz sanaciju štete nastale od potresa koje je objavljeno u lipnju 2020. godine, navodi se da su u tjednu nakon potresa koji je pogodio grad Zagreb 22. ožujka 2020. godine izvršeni prvi inicijalni pregledi na odgojno obrazovnim objektima Grad Zagreba. Tom prilikom utvrđeno je da su četiri objekta proglašena neuporabljivim (od čega dvije osnovne i dvije srednje škole), dok je ukupno 36 objekata dobilo žutu oznaku – privremeno neuporabljivo (od čega 11 vrtića, devet srednjih škola i 16 osnovnih škola). Zbog svega navedenog došlo je do promjena u radu, neke su škole primile učenike drugih i počele su raditi u dvije smjene.

Tablica: Prvi inicijalni pregledi na odgojno-obrazovnim objektima Grada Zagreba

Neuporabljivo – CRVENO	4	0,9%
Privremeno neuporabljivo – ŽUTO	36	8,3 %
Uporabljivo – ZELENO	117	27 %
Bez oštećenja	276	63,8 %

Izvor: Gradski Zagreb (2020.)

PRIORITETI

- Poticanje razvoja strategije otpornosti na nove krize u sustavu odgoja i obrazovanja
- Poduprijeti inicijative organizacija civilnog društva usmjerene na očuvanje mentalnog zdravlja učenika i učenica.

ZAPOSLENOST I NEZAPOSLENOST

COVID-19 kriza izazvala je dalekosežne promjene u vrlo kratkom vremenu. **Mjere osmišljene kako bi zaustavile širenje COVID-19 bile su prvenstveno usmjerene na očuvanje zdravlja, ali su uključivale i aktivno poticanje rada od kuće.** Unatoč uvođenju mjera podrške onima koji su izgubili posao u mnogim zemljama, više od polovice nezaposlenih ispitanika Eurofound istraživanja (2020.) nije dobilo nikakvu službenu financijsku potporu od izbijanja COVID-19. To je prisililo mnoge da se snažno oslone na neformalnu podršku.

S druge strane, **u proljeće 2020. godine hrvatska Vlada izglasala je paket mjera za potporu gospodarstvu u suočavanju s učincima pandemije. Paket je sadržavao 63 mjere s glavnim**

ciljem očuvanja radnih mjesta i isplate plaća.⁶ Hrvatski BDP snažno je pao 2020. godine. Prva procjena pokazuje da je tromjesečni BDP u drugom tromjesečju 2020. realno manji za 15,1 % u odnosu na isto tromjesečje 2019. To je najveći realni pad tromjesečnog BDP-a od 1995., otkada se počela provoditi tromjesečna procjena BDP-a⁷. Unatoč tome, hrvatska ekonomija procjenjuje se otpornijom nego u vrijeme krize 2008. godine.⁸

Zdravstvena i ekonomska kriza COVID-19 imala je ogroman utjecaj na mentalno zdravlje i dobrobit pojedinca, posebice mladih i nezaposlenih (Eurofound, 2020.).

Uz pandemiju koronavirusa, 22. ožujka 2020. Zagreb je pogodio i potres koji je prouzročio značajne materijalne štete.⁹

RAD OD KUĆE

Rad na daljinu ili od kuće u prvi plan stavlja ideju da posao više nije mjesto već ono što radite, a novi će se načini rada vjerojatno nastaviti. Potencijalne koristi rada od kuće na individualnoj, organizacijskoj i društvenoj razini su istraživane. Multidisciplinarno, sveobuhvatno razumijevanje blagodati i nedostataka rada na daljinu može se koristiti za učinkovitije oblikovanje i informiranje o organizacijskim praksama i javnoj politici (Allen i sur, 2015).

Na tržištu rada posebno su pogođene mlade osobe i žene (Eurofound, 2020). S mnogim radnim mjestima koja su prisilno zatvorena od proljeća 2020., rad na daljinu postao je uobičajeni način rada. Više od trećine ispitanika je radilo od kuće sredinom 2020. godine (Eurofound, 2020). U 2019. godini 5,4% zaposlenih u Europskoj uniji (EU) u dobi od 15 do 64 godine obično je radilo od kuće. Taj je udio ostao konstantan na oko 5% tijekom posljednjeg desetljeća¹⁰

Postoje podjele u učestalosti rada kod kuće po sektorima, s većom učestalosti u većini uslužnih sektora (posebno obrazovanja, financijskih usluga i javne uprave) a nižom učestalosti u sektorima na "prvoj fronti" poput zdravstva, prometa i poljoprivrede. Od kuće su nešto češće radile žene i nešto mlađi radnici (Eurofound, 2020)¹¹. Profesionalci visokih vještina su bili više naviknuti na rad od kuće dok je za mnoge druge to bilo novo iskustvo (JRC, 2020).

Nalik europskom, u hrvatskom kontekstu je više od trećine radnika povremeno ili stalno radilo od kuće, pri čemu je samo 15 % onih koji su radili od kuće cijelo vrijeme. Istraživanje (Ružojić i sur., 2020.) je pokazalo da su oni koji rade od kuće izvjestili o većem konfliktu između obiteljskih i poslovnih obveza i o težem psihološkom odvajanju od posla, za razliku od zaposlenika koji nisu radili od kuće. Ipak, takva vrsta rada nije narušila njihovu radnu učinkovitost. Ravnoteža između poslovnog i privatnog života u ovim promijenim uvjetima, kao i zakonodavna regulacija rada od kuće, svakako zaslužuju posebnu pozornost.

Neka istraživanja pokazala su da rad od kuće može utjecati na različite promjene u gradovima, prvenstveno na raspored poslova, prometa ili cijena nekretnina (Delventha i sur, 2020.).

Prema podacima ankete o radnoj snazi, u drugom tromjesečju 2020. broj zaposlenih osoba u Hrvatskoj smanjio se za 0,6 % u odnosu na isto razdoblje prošle godine. Istodobno, broj nezaposlenih porastao je za 5,9 %, kao i broj neaktivnih (za 0,3 %). Stopa zaposlenosti iznosila je 47,5 %, što predstavlja pad za 0,2 postotona boda u odnosu na isto tromjesečno razdoblje prethodne godine. Stopa anketne nezaposlenosti za osobe s navršениh 15 i više godina iznosila je 6,4 %, što je porast od 0,3 postotna boda u odnosu na isto tromjesečno razdoblje lani.¹²

Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, nezaposlenost na zagrebačkom području porasla je s 15 957 osoba u 2019. na 18 902 osobe u 2020. godini, od čega je u 2020. godini bilo 9234 muškarca i 9667 žena. Nešto više od 50 % svih nezaposlenih činili su pojedinci sa završenom srednjom školom. Brojke na razini Hrvatske u prvoj polovici 2020. pokazuju

povećanje nezaposlenosti, iako postoje indicije (OECD, 2020.) da je stvaran broj nezaposlenih i veći, no dijelom prikriven poslovnim stvarima u drugim sektorima i značajem neformalne ekonomije.

Statistički ljetopis Grada Zagreba također nudi relevantne usporedbe po pokazateljima zaposlenosti i nezaposlenosti, što je prikazano u niže navedenim tablicama za 2018. i 2019. godinu.

Vidljivo je povećanje ukupnog broja zaposlenih u 2019. godini, i to za 1,9 % u odnosu na 2018. godinu. Ipak, u prvoj polovici 2020. nastupilo je smanjenje broja zaposlenih na 418 889, što je gotovo 20 000 manje nego u odnosu na kraj 2019. godine. Također, u razdoblju od siječnja do lipnja broj nezaposlenih povećao se s 15 645 na 19 161, što je povećanje za 18,4 % (Grad Zagreb, 2020.). Takvi podaci posebno su zabrinjavajući uzmemo li u obzir činjenicu da je u strukturi nezaposlenih velik broj onih koji su nezaposleni više od 36 mjeseci, što u ovim okolnostima dodatno umanjuje njihove

6 <https://vlada.gov.hr/vijesti/vlada-prihvatala-paket-mjera-za-pomoc-gospodarstvu-uslijed-epidemije-koronavira/29018>

7 https://www.dzs.hr/Hrv/Covid-19/bdp_2_q.html. U prvom tromjesečju procjene govore da je on bio veći 0,4 %

8 https://ec.europa.eu/economy_finance/forecasts/2020/summer/ecfin_forecast_summer_2020_hr_en.pdf

9 https://www.zagreb.hr/userdocs/images/arhiva/statistika/2020/Potres_priop%C4%87enje_26.10.2020.docx.pdf

10 <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20200424-1#:text=In%202019%2C%205.4%25%20of%20employed,2009%20to%209.0%25%20in%202019>.

11 Isto istraživanje pokazalo je da se većina mladih osoba nije susrela s radom od kuće do COVID-19 pandemije te da većina onih koji su radili od kuće želi nastaviti s tom praksom barem ponekad i nakon završetka pandemije.

12 Državni zavod za statistiku, 2021.

izglede za integraciju na tržište rada.

Rad na temama smanjenja nezaposlenosti i povećanja zaposlenosti ekspliciran je i u strateškim dokumentima. Neki od glavnih ciljeva Socijalnog plana Grada Zagreba 2014. – 2020. svakako su smanjivanje nezaposlenosti, jačanje lokalnih strategija zapošljavanja i povećanje ukupnog sudjelovanja na tržištu rada, posebno za marginalizirane skupine. Očekuje se da će spomenuta pitanja ostati snažan prioritet i u budućem razdoblju.

Strategija urbane aglomeracije Zagreb usmjerena je na razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva. Dostupnost radne snage različitih profila nedvojbeno je prednost Zagreba, međutim strategija urbane aglomeracije navodi da struktura nezaposlenih ne odgovara specifičnim potrebama tržišta rada. Novo programsko razbolje 2021. - 2027. pruža mogućnosti poticanja zapošljavanja u okviru socijalnih ulaganja u ljudski kapital.

Grad Zagreb	2018.	2019.
Ukupno zaposleni	429 545	437 624
Zaposleni u pravnim osobama	399 809	407 528
Zaposleni u obrtu i slobodnim profesijama	29 216	29 578
Poljoprivrednici	520	518
Broj nezaposlenih osoba	17 450	14 964

ZAKLJUČAK:

Pandemija COVID-19 već se odrazila na strukturu zaposlenosti i nezaposlenosti na području Grada Zagreba, međutim to nije kraj i njezine posljedice osjećat će se još dugo. Preporuka je razvoj programa podrške zapošljavanju, posebice onih najpogođenijih krizom, poput NEET populacije, što je dijelom i prepoznato u strategiji urbane aglomeracije. Raspoloživa EU sredstva mogu se iskoristiti za ulaganje u zapošljivost, primjerice povećanjem digitalnih vještina. Nadalje, bitno je analizirati strukturu zaposlenosti i nezaposlenosti po sektorima i usmjeriti radnu snagu, možda i dodatnim obrazovanjem, u one sektore kojima je radna snaga potrebna. Primjer toga može biti potreba za različitim poslovima u IT sektoru, ali i socijalnoj skrbi. Osim toga, razarajuće posljedice potresa i izazov obnove Grada mogao bi doprinijeti zapošljavanju u građevinskom sektoru.

EKONOMSKI POKAZATELJI

EKONOMSKI UČINCI POTRESA I VIRUSA COVID-19

Grad Zagreb je najsnažniji gospodarski centar u Hrvatskoj. Svi usporedni pokazatelji s drugim županijama i gradovima potvrđuju da Grad Zagreb po većini gospodarskih pokazatelja pozitivno prednjači, ima povoljniji položaj, pa tako i dominantnu ulogu u hrvatskom gospodarstvu.

Osnovne značajke gospodarskog stanja u Gradu Zagrebu, prema zadnjim raspoloživim službenim podacima ukazuju na njegov dominantan položaj i visoku koncentraciju ukupnih gospodarskih aktivnosti:

- Grad Zagreb stvara trećinu ukupnog hrvatskog BDP-a
- u njemu živi gotovo svaki peti stanovnik Hrvatske
- u Zagrebu radi više nego svaka četvrta osoba od ukupnog broja zaposlenih u Hrvatskoj

- BDP per capita viši je za tri četvrtine od hrvatskog prosjeka
- prosječno isplaćena plaća gotovo je za šestinu veća od hrvatskog prosjeka
- u Gradu Zagrebu koncentrirano je čak nešto više od trećine svih poduzetnika koji posluju u Hrvatskoj.

Prihodi i primici Proračuna Grada Zagreba u 2019. ostvareni su u iznosu od 10.207.087.238,05 kuna što je 99,83 % od planiranog godišnjeg iznosa. Rashodi i izdaci Proračuna Grada Zagreba u 2019. izvršeni su u iznosu od 10.781.290.414,40 kuna, što je 105,60 % u odnosu na planirani godišnji iznos. Troškovi socijalne zaštite u proračunu 2017. iznosili su 613.948,00 kuna, a 2019. godine 966.760,00 kuna. Udio ovih troškova u proračunu 2017. bio je 7 %, a 2019. godine 9,5 %.

Tablica 1: Osnovni makroekonomski pokazatelji Grada Zagreba i Republike Hrvatske

POKAZATELJ	Grad Zagreb	RH	GZ u RH (%)
Broj stanovnika (Procjena sredinom 2019.)	807 254	4 065 253	19,8
Površina (kopno, km ²)	641	56 594	1,1
Broj stanovnika po km ² (2019.)	1259	71,8	-
BDP (mil. eura, 2018.)	17,5	51,1	34,3
BDP po stanovniku (eura, 2018.)	22 695	12 270	185
Broj ukupno zaposlenih osoba (prosinac 2020, za Zagreb studeni 2020.)	442 299	1 527 697	28,9
Prosječna mjesečna isplaćena neto plaća (u kunama, prosinac 2020. za RH, Zagreb studeni 2020.)	7961	6999	113,7

Izvor: Državni zavod za statistiku, Odjel za statističke i analitičke poslove Grada Zagreba, Hrvatski zavod za zapošljavanje

Naknade građanima i kućanstvima u ukupnoj strukturi poslovnih rashoda iznose 7,19 %. Pojavljuju se isključivo kao naknade iz proračuna, a dijele se na naknade u novcu i naknade u naravi. Najznačajnije su naknade u novcu koje prosječno čine 65 % udjela u ukupnim naknadama. Najvećim dijelom odnose se na naknade za roditelje odgojitelje (naknade roditeljima odgojiteljima s troje i više djece), dodatak uz mirovinu, pomoć kućanstvima za troškove stanovanja, novčanu pomoć za novorođenčad te sedam vrsta stipendija učenicima i studentima Grada Zagreba. Naknade u naravi čine prosječno 35 % ukupnih naknada građanima i kućanstvima. Primjeri naknada u naravi: pučka kuhinja, sufinanciranje prehrane, tehnička kultura, nabava udžbenika. Naknade imaju rastući trend.

Analizom je utvrđeno da se nagli rast naknada u naravi kreće od 179 milijuna 2012. do 232 milijuna kuna 2019. Na kraju 2019. godine ukupna vrijednost naknada građanima i kućanstvima iznosi 780 milijuna kuna. Stalno povećanje naknada upućuje na socijalnu osjetljivost Grada i na stalnu tendenciju proširenja kategorija korisnika istih.

Vrijednost istraživanjem obuhvaćenog dijela bruto investicija u ukupnu dugotrajnu imovinu u 2019. pokazuje nominalni pozitivan trend od 19,5 %. Nominalni pozitivan trend bruto investicija u novu dugotrajnu imovinu iznosi 17,7 %, a u rabljenu dugotrajnu imovinu 42,1 %. Od ukupnih bruto investicija u 2019., 91,1 % bile su investicije u novu dugotrajnu imovinu.

Tablica 2: Bruto investicije u dugotrajnu imovinu od 2015. do 2019. godine

Bruto investicije	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	Indeksi		
						2017. 2016.	2018. 2017.	2019. 2018.
Ukupno u dugotrajnu imovinu	25.078,833	24.830,422	26.758,964	26.273,840	31.404,262	107.8	98.2	119.5
U novu dugotrajnu imovinu	22.828,609	22.924,846	23.586,374	24.311,286	28.616,183	102.9	103.1	117.7
U rabljenu dugotrajnu imovinu	2.250,224	1.905,576	3.172,590	1.962,554	2.788,079	166.5	61.9	142.1

Izvor: DZS; obrada: GUSPRG - Odjel za statističke i analitičke poslove

POTPORE ZA RAZVOJ PODUZETNIŠTVA MLADIH I PODUZETNIKA POČETNIKA

Sa svrhom uključivanja mladih u poduzetničke aktivnosti te stvaranja preduvjeta za veći broj održivih poslovnih pothvata mladih i poduzetnika početnika, Grad Zagreb provodi niz aktivnosti usmjerenih na stručnu, financijsku i infrastrukturnu podršku.¹³

Mladi s područja Grada Zagreba, kao i svi drugi koji namjeravaju pokrenuti poslovnu aktivnost, mogu dobiti stručnu i savjetodavnu pomoć u Poduzetničkom centru u (okviru Zagrebačkog inovacijskog centra d.o.o.). Mladima i poduzetnicima početnicima koji se bave djelatnostima s područja visokih tehnologija omogućeno je mentorstvo te korištenje prostora i infrastrukture u Tehnološkom parku uz minimalnu naknadu, što je osobito važno u početnoj fazi poslovanja. Pritom, sukladno Pravilniku o korištenju usluga Tehnološkog parka, ostvaruju i dodatnih 5 % na sufinanciranje troškova usluga inkubiranja.

Kako bi se potaknulo inovatorstvo kod mladih, prilikom valoriziranja zahtjeva za dodjelu potpora, mladi inovatori do 30 godina dobivaju dodatne bodove sukladno Pravilniku o uvjetima, kriterijima i postupcima za odobravanje dodjele potpora inovatorima radi pripreme inovacija za poduzetničko korištenje (Službeni glasnik Grada Zagreba 15/15).

U razdoblju od 2013. do kraja 2018. stručnu i savjetodavnu pomoć u Zagrebačkom inovacijskom centru d.o.o. dobilo je 362 mladih i poduzetnika početnika, a 1926 mladih i poduzetnika početnika bili su polaznici na 687 organiziranih seminara, edukacija i radionica.

Potpore za samozapošljavanje u razdoblju od 2015. do 2018. dobilo je njih 48 u iznosu od 1.344.040,24 kuna. S obzirom na to da upravo start-up tvrtke ostvaruju značajan potencijal u stvaranju novih, kvalitetnih radnih mjesta i time imaju važnu ulogu u budućem održivom razvoju Grada, pristupilo se sustavnom razvoju start-up zajednice. Jedan od značajnijih projekata u tom smislu bio je i proširenje Tehnološkog parka na Zagrebački velesajam, čime su start-up tvrtke na raspolaganje dobile i 7300 m² moderno opremljenog prostora u paviljonu 12 na Zagrebačkom velesajmu. Također, krajem 2014. preko 1000 m² u dijelu prostora Robnih terminala na Žitnjaku stavljeno je u funkciju Tehnološkog parka, što je povećalo prostorne kapacitete namijenjene start-up tvrtkama za više od 8000 m². Uzmemo li u obzir i lokaciju u Ulici Dragutina Golika, ukupni kapaciteti trenutno su veći od 9000 m².

U cilju promoviranja poduzetništva u školama i na fakultetima, Zagrebački inovacijski centar d.o.o. organizirao je Dane otvorenih vrata za srednje škole i fakultete kako bi se učenici i studenti, na temelju informativno-edukacijskog sadržaja i interaktivnih susreta s poduzetnicima, upoznali s mogućnostima započinjanja poslovanja, financiranja poslovnih ideja te razinama znanja nužnima za pokretanje poduzetničkih pothvata. Kako bi se mladim poduzetnicima i poduzetnicima početnicima omogućilo da svoje poslovne ideje nauče na što bolji način predstaviti potencijalnim investitorima i ulagačkim institucijama, Grad Zagreb od 2014. organizira međunarodnu konferenciju Zagreb Connect. Cilj je dodatno pomoći i osnažiti start-upove kako bi svoje ideje pretvorili u uspješne tvrtke. Zbog svog doprinosa gospodarstvu, ova je konferencija od 2016. uvrštena u Program organizacije manifestacija od gospodarskog interesa za Grad Zagreb.

Razvojni ciljevi usklađeni su s Razvojnou strategijom Grada Zagreba za razdoblje do 2020. U tom kontekstu, strateški cilj ovog programa odnosi se na konkurentan i održiv razvoj obrta, malog i srednjeg poduzetništva u Gradu Zagrebu, uz rast zaposlenosti. Konkurentan razvoj pritom podrazumijeva razvoj obrta, malih i srednjih poduzetnika koji će omogućiti da u slobodnim i ravnopravnim tržišnim uvjetima proizvedu robe i usluge koje će kasnije moći prodavati na međunarodnom tržištu, uz istodobno zadržavanje i

dugoročno povećanje uspješnog poslovanja i vrijednosti.

Održivi razvoj podrazumijeva razvoj obrta, malih i srednjih poduzetnika koji će omogućiti održivo korištenje prirodnih resursa bez štetnih utjecaja po okoliš, odnosno koji će ga očuvati za buduće generacije.

Posebni ciljevi koji pridonose ostvarenju strateškog cilja su:

- 1) razvoj poticajnog poduzetničkog okruženja radi stvaranja uvjeta za daljnji rast i razvoj obrta, malog i srednjeg poduzetništva te rast zaposlenosti;
- 2) rast i razvoj obrta, malog i srednjeg poduzetništva temeljenog na znanju, inovacijama i kvaliteti ponude roba i usluga uz djelotvorno korištenje prirodnih resursa.

Mjere koje bi trebale pridonijeti ostvarenju posebnog cilja broj 1, odnosno razvoju poticajnog poduzetničkog okruženja radi stvaranja uvjeta za daljnji rast i razvoj obrta, malog i srednjeg poduzetništva te rast zaposlenosti su:

- osiguranje poticajnih kreditnih sredstava za realizaciju poduzetničkih projekata
- očuvanje i razvoj obrtničkih djelatnosti
- podrška razvoju klastera inicijativa
- potpore za razvoj poduzetništva mladih
- potpore za jačanje i razvoj ženskog poduzetništva
- potpore za samozapošljavanje i poduzetnike početnike
- potpore za razvoj društvenog poduzetništva
- podizanje razine poduzetničkih kompetencija
- podrška poduzetnicima za korištenje sredstava iz fondova Europske unije
- podrška projektima sufinanciranim sredstvima Europske unije
- potpore za podržavajuću poduzetničku infrastrukturu
- promicanje poduzetničkih aktivnosti kroz umrežavanje i tematski fokus.

Mjere koje bi trebale pridonijeti ostvarenju posebnog cilja broj 2, odnosno rasti i razvoju obrta, malog i srednjeg poduzetništva, koje se temelje na znanju, inovacijama i kvaliteti ponude roba i usluga, uz djelotvorno korištenje prirodnih resursa su:

- potpore inovatorima koji razvijaju i promoviraju inovacije za poduzetničko korištenje
- potpore za jačanje konkurentnosti razvojem i uvođenjem novih tehnologija, tehnoloških postupaka te razvojem i proizvodnjom proizvoda više dodane vrijednosti
- potpore razvoju i unaprjeđenju tehnološke infrastrukture
- potpore razvoju poduzetništva u kulturnim/kreativnim industrijama
- potpore razvoju poduzetništva u turizmu
- potpore internacionaliziranju poslovanja malih i srednjih poduzetnika.

Važno je naglasiti da provedba ovih mjera zapravo pridonosi i daljnjem razvoju poduzetničkog ekosustava u Gradu Zagrebu, što bi u konačnici trebalo rezultirati i realizacijom postavljenih ciljeva.

U razdoblju od siječnja do studenog 2020. broj ukupno zaposlenih u pravnim osobama porastao je za 1,1 %, a broj zaposlenih žena za 0,8 % u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Broj ukupno zaposlenih u Gradu Zagrebu u studenome 2020. iznosio je 422 040, a od toga su 198 532 ili 47 % činile žene. Broj ukupno zaposlenih u Gradu Zagrebu u siječnju 2020. iznosio je 423 461. Iz svega navedenoga, možemo zaključiti da potres i COVID-19 pandemija nisu utjecali na kretanje zaposlenosti.

Stopa registrirane nezaposlenosti u Gradu Zagrebu u ožujku 2020. iznosila je 3,8 %, a za žene 4,0 %, dok je u studenom 2020. iznosila 4,6 %, a za žene 4,9 %, što znači da je u tom razdoblju došlo do blagog rasta nezaposlenosti.

¹³ Program poticanja razvoja obrta, malog i srednjeg poduzetništva u Gradu Zagrebu 2019. - 2023., (Službeni glasnik Grada Zagreba 23/16, 2/18 i 23/18).

Prosječna mjesečna isplaćena neto plaća u pravnim osobama u Gradu Zagrebu za listopad 2020. iznosila je 7.761,00 kunu, što je porast za 2,5 % u odnosu na listopad 2019.

Prepoznajući nezaposlenost kao ključni element socijalne isključenosti, Grad Zagreb provodi Program javnih radnih aktivnosti za nezaposlene hrvatske branitelje i nezaposlene građane Grada Zagreba. Nezaposleni hrvatski branitelji i građani Grada Zagreba evidentirani na Zavodu za zapošljavanje, sudjelovanjem u ekološkim aktivnostima u trajanju od 40 sati, ostvaruju pravo na stručno osposobljavanje i usavršavanje (prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju) ili

pravo na medicinsku rehabilitaciju u trajanju od 10 dana. U 2018. godini ukupno 74 korisnika završilo je odabrane obrazovne programe, a u 2019. njih 77.

U svrhu poticanja samozapošljavanja branitelja, Grad Zagreb u suradnji s Hrvatskim apiterapijskim društvom i Udrugom za kreativni socijalni rad provodi „Pčelarski tečaj za branitelje“, pri čemu je cilj osposobiti ih za bavljenje pčelarstvom, a potom za pokretanje i upravljanje vlastitim obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvom. Bavljenje pčelarstvom ujedno je i radna terapija. U 2018. godini u takvim programima sudjelovalo je 30, a u 2019. godini 35 korisnika.

ZAKLJUČAK:

- Grad Zagreb naj snažniji je gospodarski centar, čemu svjedoče i činjenice udjela u BDP-u;
- Grad Zagreb predstavlja motor razvoja cijele Hrvatske;
- Grad Zagreb ima najveći udio stanovništva koji glavna sredstva za život osigurava iz stalnoga rada;
- Grad Zagreb bilježi stalan rast investicija;
- U okviru Proračuna Grada Zagreba raste udio za socijalne programe;
- Program poticanja razvoja obrta, malog i srednjeg poduzetništva u Gradu Zagrebu u razdoblju od 2019. do 2023. daje snažan zamah razvoju gospodarstva.

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

ZDRAVSTVENI UČINCI PANDEMIJE

Godina 2020. obilježena je nastupanjem epidemije COVID-19, koja je u Hrvatskoj proglašena 11. ožujka¹⁴, te višestrukim negativnim zdravstvenim, socijalnim, ekonomskim, psihološkim i drugim posljedicama epidemije na stanovništvo.

U prvoj polovini 2020. godine zabilježen je blagi rast broja zaraženih u Zagrebu, kao i općenito u RH. Početkom ožujka 2020. zabilježen je prvi slučaj zaraze u Zagrebu, a dana 30. 6. 2020. u Zagrebu je bilo ukupno 693 zaražene osobe, što je činilo 25 % svih slučajeva u RH 30. 6. 2020.

kromosomopatije, prirođene anomalije i rijetke bolesti (23,68 %) te iz skupine mentalnih oštećenja (23,8 %). Upravo je najveći broj osoba s invaliditetom u Gradu Zagrebu, odnosno 18 % ukupne populacije osoba s invaliditetom. Prevalencija osoba s invaliditetom u Gradu Zagrebu iznosi 256 osoba na 10 000 stanovnika i najveća je u usporedbi s drugim županijama (HZJZ, 2020.).

U području **zdravstvene zaštite mentalnog zdravlja i prevencije ovisnosti**, od ukupnog broja intervencija timova županijskog zavoda za javno zdravstvo tijekom 2019. godine u gradu Zagrebu,

Tablica: Broj slučajeva koronavirusa u gradu Zagrebu 2020. godine

Datum	2. 3.	31. 3.	30. 4.	31. 5.	30. 6.
Broj slučajeva	1	260	470	482	693

Izvor: www.koronavirus.hr

Epidemija COVID-19 uzrokovala je povećani pritisak i izazove organiziranja zdravstvene zaštite na svim razinama. Preporuke Ministarstva zdravstva na početku epidemije (Ministarstvo zdravstva, 27. 3. 2020.), vezano uz organizaciju usluga na razini primarne zdravstvene zaštite, bile su u cilju nenarušavanja dostupnosti i kontinuiranosti zdravstvene zaštite, s preporukom za zadržavanjem radnog vremena kao i prije epidemije te povećanjem dostupnosti telekomunikacije s pacijentima. Rad bolnica bio je prilagođen epidemiološkim okolnostima s naglaskom na zaštitu pacijenata od COVID-19 bolesti te je bila potrebna reorganizacija bolničkih ustanova radi liječenja bolesti COVID-19, uz zadržavanje optimalnih bolničkih kapaciteta u drugim vitalnim djelatnostima (Vlada RH, 7. 12. 2020.). Prve pacijente oboljele od bolesti COVID-19 zbrinjavala je Klinika za infektivne bolesti „Dr. Fran Mihaljević“, ali s rastom broja pacijenata oboljelih od bolesti COVID-19, Ministarstvo zdravstva u ožujku 2020. donijelo je odluku o osnivanju četiri primarna respiratorno-intenzivistička centra za prihvata bolesnika s najtežim simptomima bolesti u najvećim gradovima, a u Zagrebu je takav centar uspostavljen u KB Dubrava (Vlada RH, 7. 12. 2020.).

Zdravstveni i psihosocijalni učinci pandemije su višestruki. Stres izazvan epidemijom, kao i potresima u ožujku u okolici Zagreba te u prosincu na Baniji, negativno utječe na **mentalno zdravlje**. Povećani stres povezan je, među ostalim, sa strahom za vlastito zdravlje i zdravlje članova obitelji, psihološkim učincima karantene, nesigurnosti radnog mjesta i promjenama u organizaciji rada (Barić i sur., 2020.), kao i s krizom skrbi i teškoćama usklađivanja plaćenog rada i obiteljskog života (Dobrotić, 2020.).

Posebice treba voditi računa o negativnim zdravstvenim i socijalnim posljedicama krize i rizika od bolesti COVID-19 kod **ranjivih skupina**, poput osoba s invaliditetom i osoba s intelektualnim teškoćama, osoba u riziku od siromaštva, žrtava obiteljskog nasilja i drugih. Osobe s invaliditetom ne samo da su u većem riziku od zaraze virusom, već imaju i više teškoća s pridržavanjem mjera opreza i fizičkog distanciranja (Barić i sur., 2020.).

Osobe s invaliditetom čine oko 14 % ukupne populacije RH. Najveći broj osoba s invaliditetom ima uzrok invaliditeta iz skupine višestrukih oštećenja (52,94 %), oštećenja lokomotornog sustava (27,67 %), oštećenja drugih organa i organskih sustava,

najveći broj intervencija odnosio se na individualni tretman (75,8 %), zatim slijedi psihoterapija (15,1 %), obrada podataka i izrada mišljenja (4,3 %), dok su ostale preventivne i tretmanske aktivnosti slabije zastupljene. Tek 1,6 % aktivnosti odnosio se na prevenciju, 1 % na medijske aktivnosti, dok je s aktivnostima rada s obitelji od 0,7 % u ukupnim intervencijama Zagreb na začelju u usporedbi s drugim županijama (HZJZ, 2020.).

Prema registru **osoba liječenih zbog zlorabe psihoaktivnih droga**, u 2019. godini u Gradu Zagrebu bilo je ukupno liječeno 1871 osoba, od čega je 18,7 % (349 osoba) prvi put liječeno. Sa stopom od 348,3 liječene osobe na 100 000 stanovnika, Zagreb je među vodećim županijama po udjelu osoba liječenih zbog ovisnosti o drogama, iza Zadarske županije (stopa 515), Istarske županije (stopa 505,7) te Šibensko-kninske županije (stopa 434), dok je po udjelu liječenih ovisnika o opijatima Zagreb na petom mjestu županija (HZJZ, 2020.).

Nastavni zavod za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“ u okviru **Službe za mentalno zdravlje i prevenciju ovisnosti** provodi aktivnosti usmjerene na očuvanje mentalnoga zdravlja i smanjenje potražnje za opojnim sredstvima i prevenciju ovisnosti¹⁵. Unutar službe djeluju Odjel za prevenciju ovisnosti, Centar za zaštitu mentalnog zdravlja odraslih te Centar za zaštitu mentalnog zdravlja djece i mladih, u sklopu kojih djeluje više savjetovaništva.

Grad Zagreb organizira **savjetovaništvo za osobe s invaliditetom i članove njihovih obitelji**. U 2019. godini savjetovaništvo je imalo 12 korisnika, dok je u prvoj polovini 2020. godine bilo uključeno 9 korisnika.

Grad Zagreb organizira i savjetovaništvo za osobe s invaliditetom i članove njihovih obitelji. U 2019. godini savjetovaništvo je imalo 12 korisnika, dok je u prvoj polovini 2020. godine bilo uključeno 9 korisnika. Savjetovaništvo za članove obitelji hrvatskih branitelja liječenih od PTSP-a u razdoblju od 1. siječnja do 31. prosinca 2019. godine osiguralo je stručnu savjetodavnu psihosocijalnu pomoć u obliku individualnih i/ili grupnih savjetovanja za ukupno 345 stranaka.

U rujnu 2019. godine s radom je započeo **Dnevni centar za**

¹⁴ Ministarstvo zdravstva (11. 3. 2020.)

¹⁵ <https://www.stampar.hr/hr/sluzba-za-mentalno-zdravlje-i-prevenciju-ovisnosti>

rehabilitaciju djece i mladeži „Mali dom – Zagreb“, kao jedina ustanova u RH koja razvija i kontinuirano provodi rehabilitacijske programe za djecu s višestrukim teškoćama te program rane intervencije. Ustanova omogućava individualni rad s djecom u dobi od 0 do 3 godine te je uvela inovativne metode i kvalitetnu rehabilitaciju u području skrbi za djecu s višestrukim teškoćama u kombinaciji s oštećenjem vida. U 2019. godini ustanova je imala 119 korisnika te je zaprimila 43 zahtjeva, dok je u prvoj polovini 2020. godine imala 50 korisnika i zaprimila 24 zahtjeva. Grad Zagreb je i osnivač Centra za rehabilitaciju „Silver“, ustanove za osposobljavanje slijepih osoba, osoba s drugim vrstama oštećenja i djece s teškoćama u razvoju za korištenje pasa pomagača (psi vodiči, rehabilitacijski i terapijski psi), korištenje tehnike bijelog štapa, aktivnosti svakodnevnog života, pružanje usluga terapije senzorne integracije uz terapijskog psa, (re)habilitacije sa psom te poludnevno boravka. Broj korisnika Centra „Silver“ u 2019. godini iznosi je 521 (i 169 zahtjeva), dok je u razdoblju od 1. siječnja do 30. lipnja 2020. bilo 292 korisnika (i 70 zahtjeva). Centar provodi i programe uzgoja, socijalizacije i školovanje pasa pomagača.

Na temelju Odluke o socijalnoj skrbi, Grad Zagreb osigurava pravo na besplatnu godišnju pokaznu kartu ZET-a za **dobrovoljne darivatelje krvi**, prema određenim uvjetima. U 2019. godini ukupno je podneseno i odobreno 3999 zahtjeva za navedeno pravo, dok je od 1. siječnja do 30. lipnja 2020. godine bilo odobreno 4084 zahtjeva. Pravo na besplatnu pokaznu kartu ZET-a ostvaruju i nezaposlene osobe s invaliditetom te pratitelji slijepih osoba; u 2019. godini pravo je ostvarilo 12 140 osoba s invaliditetom te 290 korisnika pratitelja slijepih osoba. Od 1. siječnja do 30. lipnja 2020. godine bilo je 11 705 osoba s invaliditetom i 285 pratitelja slijepih osoba korisnika ovog prava.

Pravo na besplatnu pokaznu kartu ZET-a ostvaruju i članovi obitelji smrtno stradali, zatočeni i nestali hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata. U 2019. godini pravo je prosječno ostvarilo 810 korisnika, dok su od 1. siječnja do 30. lipnja 2020. godine pravo na besplatnu godišnju pokaznu kartu ZET-a ostvarila prosječno 774 člana obitelji smrtno stradali, zatočeni i nestali hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata.

Suradnja Grada Zagreba s **organizacijama civilnog društva u području zdravstvene zaštite** u 2019. godini ostvarena je kroz dva područja: područje prevencije ovisnosti, unutar kojeg je bio financiran ukupno 21 program/projekt s iznosom od milijun kuna te kroz područje javnozdravstvenih i zdravstvenih programa, s financirana 196 projekta/programa u ukupnom iznosu od 4.088.423,24 kune. K tome, u području programa i projekata socijalnog i humanitarnog značenja za unapređivanje kvalitete života osoba s invaliditetom, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom financirao je ukupno 100 projekata/programa s uku-

pnim iznosom od 3.510.000,00 kuna.

Tijekom 2019. godine Grad Zagreb – Gradski ured za zdravstvo putem javnog poziva sufinancirao je dva projekta udruga financiranih iz EU fondova s iznosom od 9.300,00 kuna te je bio partner udrugama u dva projekta financiranih iz domaćih javnih izvora. Su-financiranje, odnosno partnerstvo Gradskog ureda za zdravstvo u ovim projektima nastavljeno je i u prvoj polovini 2020. godine. Također, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom u 2019. godini sufinancirao je 3 projekta udruga financiranih iz EU fondova u području unapređenja kvalitete života osoba s invaliditetom u ukupnom iznosu od 48.734,00 kuna, dok je u razdoblju prve polovine 2020. godine sufinancirao 1 projekt u iznosu od 6.356,23 kune.

Iz područja socijalne zaštite, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom tijekom 2019. godine sufinancirao je 6 udruga za ukupno 5 projekata ugovorenih iz programa i fondova Europske unije u ukupnom iznosu od 107.500,00 kuna.

Tijekom 2020. godine Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom je iz područja unapređenja kvalitete života osoba s invaliditetom u ukupnom iznosu od 12.518,57 kuna sufinancirao 1 projekt udruge ugovoren iz programa i fondova EU, dok je iz područja socijalne zaštite sufinancirao 13 udruga za ukupno 12 projekata ugovorenih iz EU programa i fondova u ukupnom iznosu od 171.445,68 kuna.

Od 1. 9. 2018. do 31. 8. 2020. Gradski ured za zdravstvo bio je partner u programu prekogranične suradnje Interreg SLO-HR na projektu „Integriran pristup skrbi za starije osobe u kući – CrossCare“. Svrha projekta bila je stvaranje kvalitetnijeg pristupa uslugama zdravstvene i socijalne zaštite te formiranje novog programa za provedbu integriranog pristupa skrbi u kući koji integrira zdravstvene i socijalne usluge¹⁶.

Grad Zagreb, s ciljem održavanja i poboljšanja zdravstvenog statusa, upućuje hrvatske ratne vojne invalide i članove obitelji smrtno stradalog, zatočenoga i/ili nestalog hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata na dvotjedno bolničko liječenje medicinskom rehabilitacijom u ugovorna lječilišta i/ili specijalne bolnice za medicinsku rehabilitaciju. Uslugu je u 2019. godini koristilo 196 korisnika. Kontinuirano se provode i sistematski pregledi za hrvatske branitelje i članove obitelji smrtno stradali, zatočeni i/ili nestali hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, ciljano namijenjeni ranom otkrivanju plućnih i srčanih bolesti te prevenciji najčešćih malignih oboljenja. U 2019. godini sistematske preglede obavilo je 296

Nadalje, u istom izvještajnom razdoblju Savjetovništvo za članove obitelji hrvatskih branitelja liječenih od PTSP-a osiguralo je stručnu savjetodavnu psihosocijalnu pomoć kroz individualna i/ili grupna savjetovanja za ukupno 345 stranaka korisnika.

PREPORUKE:

- Sagledati i analizirati negativne zdravstvene i druge učinke epidemije, s posebnim naglaskom na ranjive skupine te kroz dijalog s akademskom zajednicom i drugim dionicima donijeti mjere njihovog ublažavanja
- Jačati preventivne programe zdravstvene zaštite kroz suradnju s organizacijama civilnog društva i drugim dionicima
- Posebnu pozornost posvetiti unapređenju i očuvanju mentalnog zdravlja kod odraslih te kod djece i mladih u kontekstu povećanog stresa izazvanog epidemijom i potresima.

¹⁶ Više o projektu: <https://www.zagreb.hr/integriran-pristup-skrbi-za-starije-osobe-u-kući-c/138736>

PROGRAMI SOCIJALNE SKRBI

NEGATIVNI UTJECAJ COVID-19 KRIZE NA NAJBRANJIVIJE SKUPINE U DRUŠTVU

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, stopa rizika od siromaštva u Hrvatskoj kontinuirano se smanjuje te u 2019. godini iznosi 18,3 %, s tim da je od ukupnog broja stanovništva u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti bilo 23,3 % osoba. Iz tabličnog prikaza možemo vidjeti kako izuzimanje socijalnih transfera iz dohotka utječe na povećanje postotka osoba koje su u riziku od siromaštva s osnovnih 18,3 % na stopu od 24,3 %, no ako se iz dohotka izuzmu socijalni transferi i mirovine, tada stopa rizika od siromaštva iznosi 41,0 %. Stopa rizika od siromaštva prema dobi i spolu u 2019. godini bila je najviša u osoba dobi od 65 ili više godina te je iznosila 30,1 %, dok je stopa rizika od siromaštva prema najčešćem statusu u aktivnosti bila najviša za nezaposlene osobe i iznosila je 45,3 % (DZZ, 2020.). Prema podacima istraživanja Državnog zavoda za statistiku iz 2016. godine, "Mapiranje i procjena geografske raspodjele rizika od siromaštva i

socijalne isključenosti za mala područja Republike Hrvatske", Grad Zagreb bilježi najnižu stopu rizika od siromaštva s 9,8 %, što ne znači da je broj siromašnih zanemariv. S druge strane, valja istaknuti činjenicu da je Grad Zagreb jedan od gradova s najizdašnijim i najrazrađenijim socijalnim programima koje provodi na svom području (Babić, 2018.). Socijalni plan Grada Zagreba 2014. – 2020. navodi 4 glavna strateška cilja do 2020. godine, od kojih su dva: smanjiti broj osoba koje žive u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti učinkovitom kombinacijom novčanih pomoći i osiguranja visokokvalitetnih usluga, širiti spektar socijalnih usluga u zajednici za prioritetne korisničke skupine u sustavu socijalne skrbi te osigurati zaštitu ljudskih prava i suzbijanje svih pojava diskriminacije, kao i snažnije povezivati socijalnu politiku zaštite ljudskih prava, smanjiti diskriminaciju skupina izloženih najvećem riziku od diskriminacije i povećati njihovu ravnopravnost.

HRVATSKA	2017.	2018.	2019.
Stopa rizika od siromaštva, %	20,0	19,3	18,3
Osobe u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti, %	26,4	24,8	23,3
Nejednakost distribucije dohotka – kvintilni omjer	5,0	5,0	4,8
Ginijev koeficijent	29,9	29,7	29,2
Stopa rizika od siromaštva, prije socijalnih transfera, %	26,6	25,7	24,3
Stopa rizika od siromaštva, nisu uključene mirovine i socijalni transferi, %	43,2	42,9	41,0
Prag rizika od siromaštva, kune			
- Jednočlano kućanstvo	28 070	29 820	32 520
- Kućanstvo s dvije odrasle osobe i dvoje djece	58 946	62 622	68 292

Izvor: Državni zavod za statistiku. Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti u 2017., 2018. i 2019. godini

PRAVA IZ NADLEŽNOSTI CZSS-A

Najčešće korišteno pravo iz sustava socijalne skrbi u prosincu 2019. godine na području Grada Zagreba bila je jednokratna naknada – 7240 korisnika primilo je 12 133 naknade. Podaci Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike (u nastavku: MRMSOSP) iz prosinca 2019. pokazuju smanjenje broja obuhvaćenih osoba te vrste pomoći za 466 primatelja, no s druge strane pokazuju povećanje broja naknada za 167 u odnosu na prosinac 2018. godine. Po učestalosti korištenja socijalnih prava u 2019. godini slijedi doplatka za pomoć i njegu, koji je dodijeljen 8029 puta, zajamčena minimalna naknada, koja je isplaćena 5356 puta za 8029 korisnika, te osobna invalidnina, dodijeljena 6235 korisnika. Podaci MRMSOSP-a iz prosinca 2019. godine pokazuju

povećanje broja doplatka za pomoć i njegu za 14,54 %, smanjenje broja isplaćenih zajamčenih minimalnih naknada za 8,85 %, kao i smanjenje broja obuhvaćenih osoba koje primaju zajamčenu minimalnu naknadu za 18 %, dok s druge strane pokazuju povećanje broja korisnika osobne invalidnine za 15,16 % u odnosu na prosinac 2018. godine.

I dok je načelno u 2019. zamjetan pad učestalosti korištenja većine prava, češće su korištene socijalne usluge poput pomoći u kući (+42.52 %), rane intervencije (+58.98 %), pomoći pri uključivanju u programe odgoja i obrazovanja (+40.00 %) te organizirano stanovanje (+30.63 %). Zamjetan je i porast broja korisnika naknade u vezi s obrazovanjem (56.26 %), osobne invalidnine (15.16 %), doplatka za pomoć i njegu (14.54 %) te statusa roditelja njegovatelja (14.48 %).

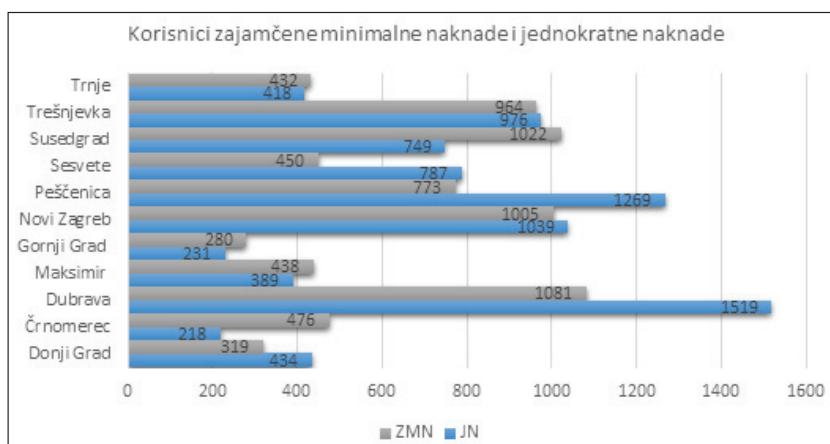
Tablica: Broj korisnika i prava socijalne skrbi u Gradu Zagrebu na temelju Zakona o socijalnoj skrbi

BROJ KORISNIKA I PRAVA U SOCIJALNOJ SKRBI U GRADU ZAGREBU		2018. (31.12.)	2019. (31.12.)	%
ZAJAMČENA MINIMALNA NAKNADA:				
1.	1. Ukupno naknada (samaca i kućanstava)	5876	5356	-8,85
	2. Ukupno obuhvaćenih osoba	9791	8029	-18,00
2.	NAKNADA ZA OSOBNE POTREBE KORISNIKA SMJEŠTAJA	1442	860	-40,37
JEDNOKRATNA NAKNADA:				
3.	1. Ukupna naknada	11966	12133	+1,40
	2. Različiti korisnici (samci i kućanstva) kojima je jednom ili više puta odobrena naknada	7706	7240	-6,05
4.	NAKNADE U VEZI S OBRAZOVANJEM	16	25	+56,26
5.	OSOBNA INVALIDNINA	5414	6235	+15,16
6.	DOPLATAK ZA POMOĆ I NJEGU	8576	9823	+14,54
7.	STATUS RODITELJA NJEGOVATELJA ILI NJEGOVATELJ	525	601	+14,48
8.	NAKNADA DO ZAPOSLENJA	384	286	-25,52
UKUPNO KORISNIKA		33854	33099	-2,23
SOCIJALNE USLUGE				
9.	9.1. POMOĆ U KUĆI: (Ukupno obuhvaćenih korisnika)	214	305	+42,52
	9.2. PSIHO-SOCIJALNA PODRŠKA	562	539	-4,10
	9.3 RANA INTERVENCIJA (Ukupno obuhvaćenih korisnika)	117	186	+58,98
	9.4. POMOĆ PRI UKLJUČIVANJE U PROGRAME ODGOJA I OBRAZOVANJA(INTEGRACIJA): (Ukupno obuhvaćenih korisnika)	40	56	+40,00
	9.5. BORAČAK	1535	1407	-8,34
	9.6. SMJEŠTAJ (PRIVREMENI ILI DUGOTRAJNI) U UDOMITELJSKU OBITELJ DJECE I ODRASLIH OSOBA	803	765	-4,73
	9.7. SMJEŠTAJ U OBITELJSKI DOM DJECE I ODRASLIH OSOBA	150	723	+382,00
	9.8. SMJEŠTAJ U CENTAR ZA PRUŽANJE USLUGA U ZAJEDNICI	146	116	-20,54
	9.9. SMJEŠTAJ U DOM SOCIJALNE SKRBI ZA DJECU I ODRASLE OSOBE	1704	1483	-13,00
	9.10. ORGANIZIRANO STANOVANJE	111	145	+30,63
UKUPNO KORISNIKA		5382	5725	+6,4 %

Izvor: <https://mrosp.gov.hr/strategije-planovi-izvjescja-statistika/4165>

Osvrnemo li se na broj korisnika novčanih pomoći Centra za socijalnu skrb Zagreb, podružnice Dubrava, Peščenica i Novi Zagreb imaju najveći, dok podružnice Črnomerec, Gornji Grad i Maksimir imaju najmanji broj korisnika zajamčene minimalne naknade. Nadalje, tri podružnice s najvećim brojem korisnika jednokratne naknade su: Dubrava (1081), Susedgrad (1022) i Novi Zagreb (1005), dok su s druge strane podružnice Gornji Grad (280), Donji Grad (319) i Trnje (432) s najmanjim brojem korisnika jednokratne naknade. Razlozi značajnih razlika u udjelu korisnika zajamčene minimalne naknade mogu se samo pretpostaviti. Ukazuje se potreba za istraživanjem karakteristika stanovništva u pojedinim dijelovima Grada Zagreba koje mogu utjecati na ostvarenje zajamčene minimalne naknade, odnosno uzorke i rasprostranjenost siromaštva u pojedinim sredinama.

Graf: Korisnici zajamčene minimalne naknade i jednokratne naknade

Izvor: <https://mrosp.gov.hr/strategije-planovi-izvjescja-statistika/4165>

PRAVA IZ NADLEŽNOSTI GRADA ZAGREBA

S obzirom na kategorije prava socijalne skrbi koje se financiraju iz proračuna Grada Zagreba, najčešće je korišteno pravo na besplatnu mjesečnu/godišnju pokaznu kartu. Zamjetan je kontinuirani pad u korištenju tog prava te je 2019. godine na godišnjoj razini bilo 3949 korisnika manje u odnosu na prethodnu godinu. Slijedi novčana pomoć korisnicima doplatka za pomoć i njegu i korisnicima osobne invalidnine te je u 2019. godini ovu novčanu pomoć dana 31. 12. 2019. koristilo 13 683 korisnika. Tijekom 2019. godine registriran je znatan broj primatelja novčane pomoći

umirovljenicima (uključujući i prigodne novčane pomoći povodom Božića i Uskrsa) međutim učestalost korištenja tih oblika pomoći blago se smanjuje. Općenito se može zaključiti da u 2019. godini, u odnosu na 2018., dolazi do smanjenja broja korisnika u većini kategorija pomoći. Značajniji porast zamjetan je tek u kategoriji novčane pomoć korisnicima doplatka za pomoć i njegu i korisnicima osobne invalidnine.

Slijedi prikaz oblika pomoći socijalne skrbi prema Odluci o socijalnoj skrbi u 2019. godini.

Tablica: OBLICI POMOĆI SOCIJALNE SKRBI PREMA ODLUCI O SOCIJALNOJ SKRBI (Službeni glasnik Grada Zagreba, 26/14, 19/15, 06/16,16/16, 23/16, 04/19, 6/20, 17/20 Pročišćeni tekst, 22/20)

Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom		
Oblik pomoći - NOVČANE POMOĆI (2019.)	Broj korisnika	
	Prosjek tijekom 2019.	Na dan 31.12.2019.
Novčana pomoć umirovljenicima		
– korisnici pomoći do 200,00 kn	3863	3493
– korisnici pomoći do 300,00 kn	3022	3014
– korisnici pomoći do 400,00 kn	2026	1596
UKUPAN BROJ KORISNIKA:	8912	8103
Novčana pomoć korisnicima doplatka za pomoć i njegu i korisnicima osobne invalidnine		
– korisnici pomoći do 100,00 kn	2658	2677
– korisnici pomoći do 200,00 kn	10331	11006
UKUPAN BROJ KORISNIKA:	12989	13683
Novčana pomoć za osobne potrebe (džeparac) korisnicima doma za starije i nemoćne osobe		
Korisnici pomoći smješteni u domovima čiji je osnivač Grad Zagreb	316	315
Korisnici pomoći smješteni u domovima kojima je osnivač vjerska zajednica, trgovačko društvo, udruga i druga domaća ili strana, pravna ili fizička osoba	8	8
UKUPAN BROJ KORISNIKA:	324	323
Naknada za troškove stanovanja		
Nositelji prava obitelj:	891	783
Nositelj prava samac:	1508	1440
UKUPAN BROJ KORISNIKA:	2399	2223
Novčana pomoć osobama kojima je priznato pravo na status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja		
	84	87
Novčana pomoć za plaćanje premije dopunskog zdravstvenog osiguranja korisnicima novčane pomoći umirovljenicima		
	2459	2193

Oblik pomoći - POMOĆI U NARAVI	Broj korisnika	
	Prosjek tijekom 2019.	Broj djece na dan 31.12.2019.
Pomoć djeci u mliječnoj hrani		
Broj djece koja su u 2019. ostvarili navedeno pravo	32	32
Pomoć u obiteljskim paketima		
Broj nositelja:	253	244
Broj djece:	438	412
UKUPAN BROJ KORISNIKA:	691	656
Dječje ljetovanje		
Ljetovanje: Djeca – korisnici Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom		762*
* Osiguran je kapacitet za 1.025 djece, 762 djece je koristilo uslugu		
Prehrana u pučkoj kuhinji		
Broj nositelja (osoba na koju glasi socijalna iskaznica uz čije predodčenje ostvaruju pravo)	1417	1353
UKUPAN BROJ KORISNIKA:	2446	2325

PRAVO NA BESPLATNU PRIJEVOZNU KARTU	Broj korisnika
Temeljem Odluke o socijalnoj skrbi (Službeni glasnik Grada Zagreba, 26/14, 19/15, 06/16,16/16, 23/16, 04/19, 6/20, 17/20 Pročišćeni tekst, 22/20) u 2019. godini ostvarivali su putem Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, pravo na besplatnu godišnju pokaznu kartu ZET-a:	70518 *broj odobrenih zahtjeva na dan 31.12.2019.
- umirovljenici čiji su ukupni prihodi jednaki ili manji od 3.200,00 kn mjesečno	64 747
- korisnici zajamčene minimalne naknade nesposobni za rad i privređivanje	1 211
- osobe starije od 65 godina koje nisu korisnici mirovine, a čiji su ukupni prihodi jednaki ili manji od 3.200,00 kn	4 342
- osobama kojima je priznato pravo na status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja	218

DRUGI OBLICI POMOĆI	Broj korisnika	
	Prosjek tijekom 2019.	Na dan 31.12.2019.
Pomoć u kući (pomoć obuhvaća organiziranje prehrane, obavljanje kućanskih poslova, održavanje osobne higijene i zadovoljavanje drugih svakodnevnih potreba)		
	514	536
Podmirenje pogrebnih troškova – tijekom 2019. godine		
Broj nositelja:		34 (30+4)

OBLICI PRAVA I POMOĆI SOCIJALNE SKRBI TEMELJEM DRUGIH PROPISA	Broj korisnika	
PRAVA KOJA SE PRUŽAJU TEMELJEM ZAKONA O SOCIJALNOJ SKRBI (Narodne novine, br.157/13, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17, 130/17, 98/19, 64/20, 138/20 Uredba)		
Pomoć za podmirenje troškova ogrjeva (pomoć za podmirenje troškova ogrjeva korisnicima ZMN-a koji se griju na drva). Korisnici u 2019. godini	1693	
POMOĆ KOJA SE PRUŽA TEMELJEM PRAVILNIKA O MJERILIMA I POSTUPKU ZA UTVRĐIVANJE NESPOSOBNOSTI ZA SAMOSTALAN ŽIVOT I RAD I NEDOSTATAK SREDSTAVA ZA UZDRŽAVANJE za osobe s prebivalištem u RH kojima se zdravstvena zaštita ne osigurava po drugoj osnovi (Narodne novine, br. 39/02) I ZAKONA O OBVEZONOM ZDRAVSTVENOM OSIGURANJU (Narodne novine 80/13, 137/13, 98/19)		
Zdravstvena zaštita zdravstveno neosiguranih osoba	2 532	2 471

DODATNE PRIGODNE POMOĆI		Broj korisnika
Prigodni paketi za djecu iz obitelji slabijeg materijalnog stanja i djecu hrvatskih branitelja do 12 godina povodom blagdana Uskrsa	Djeca iz obitelji slabijeg materijalnog stanja – korisnici Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom i Gradskog ureda za branitelje	3300
Prigodni paketi za djecu iz obitelji slabijeg materijalnog stanja i djecu hrvatskih branitelja do 12 godina povodom blagdana Sv. Nikole	Djeca iz obitelji slabijeg materijalnog stanja – korisnici Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom i Gradskog ureda za branitelje	3300
Novčana pomoć korisnicima novčane pomoći umirovljenicima povodom blagdana Uskrsa, u iznosu od 100,00 kn		9420
Novčana pomoć korisnicima novčane pomoći umirovljenicima povodom blagdana Božića, u iznosu od 100,00 kn		8103

Oblik pomoći (Gradski ured za branitelje)	Ukupno korisnika 2018.	Ukupno korisnika 2019.	%
Pomoć u obiteljskim paketima	536	533	-0,56 %
Ljetovanje za djecu hrvatskih branitelja, osnovnoškolskog uzrasta nižeg SES-a	203	130	-35,96 %
Prigodni paketi za djecu hrvatskih branitelja povodom Uskrsa	350	350	0 %
Prigodni paketi za djecu hrvatskih branitelja povodom Sv. Nikole	350	350	0 %
Pravo na besplatnu mjesečnu/godišnju pokaznu kartu za članove obitelji smrtno stradalog, zatočenog ili nestalog hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata	838	810	-3,34 %
Novčana pomoć hrvatskim braniteljima povodom blagdana Uskrsa i Božića (200,00 kn)	-	804	Provodi se od 2019.
UKUPNO KORISNIKA (Gradski ured za branitelje)	2277	2977	+23,51 %

U sklopu projekta „Dan za radost“ koji je namijenjen djeci hrvatskih branitelja Grada Zagreba iz obitelji lošijeg imovinskog stanja, u vrijeme proljetnih praznika u mjesecu travnju 2019., skupina od 37 djece posjetila je Muzej krapinskih neandertalaca gdje su za njih, osim razgleda muzejskih eksponata, organizirane i edukativne radionice, dok je 50 djece u vrijeme zimskih školskih praznika 2019. upućeno na trodnevni izlet u Dom Crvenog križa na Sljemenu.

U razdoblju od 1. siječnja do 31. prosinca 2019. godine Savjetovalište za hrvatske branitelje i članove njihovih obitelji Grada Zagreba djelovalo je u smanjenom broju termina te su evidentirane 164 stranke – hrvatski branitelji i članovi njihovih obitelji s upitima vezanim uz različitu problematiku, od mirovinskih prava, preko socijalne problematike do medicinske rehabilitacije.

Gradski ured za branitelje od 2019. godine osigurava novčanu pomoć u iznosu od 200,00 kuna hrvatskim braniteljima s prebivalištem u Zagrebu koji su korisnici prava na novčanu naknadu za nezaposlene hrvatske branitelje iz Domovinskog rata ili korisnici prava na zajamčenu minimalnu naknadu. Tijekom 2019. godine novčana pomoć povodom blagdana Uskrsa i Božića osigurana je za ukupno 804 hrvatska branitelja.

ORGANIZACIJA RADA GRADSKOG UREDA ZA SOCIJALNU ZAŠTITU I OSOBE S INVALIDITETOM U VRIJEME PANDEMIJE COVID-19 I RAZORNOG POTRESA

Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, u razdoblju koje je obilježeno krizom uzrokovanom epidemijom COVID-19

i potresom, svoje djelovanje i način rada prilagodio je potrebama te je istovremeno nastojao osigurati provedbu svih formalnih prava iz svoje nadležnosti. Napominjemo da se socijalna prava iz nadležnosti Ureda nisu smanjivala. S ciljem poštivanja propisanih mjera zaštite od COVIDA-19, Odjel za socijalnu skrb pristupio je radu na način da se minimalizira mogućnost širenja zaraze i poduzmu sve mjere sa svrhom zaštite zaposlenika i korisnika. S obzirom na veliki broj stranaka koje Odjel u normalnim uvjetima prima na dnevnoj bazi, posebice u vrijeme zaprimanja računa za podmirenje troškova stanovanja, bilo je nužno omogućiti dostavu računa uz uvažavanje mjere distance, ali i po mogućnosti sprečavanja izlaska iz doma. Stoga je 30. ožujka 2020. godine otvorena nova e-mail adresa – racuni.socijala@zagreb.hr, na koju korisnici prava na naknadu za troškove stanovanja mogu dostavljati uplatnice i realizirati navedeno pravo. Dostava računa omogućena je i putem pošte i osobnim dolaskom na adresu Ureda. Na istu e-mail adresu zaprimaju se i drugi upiti/zahitjevi vezano uz naknadu za troškove stanovanja, kao i zahtjevi za ostvarivanje prava na troškove ogrjeva. Također, o svim ostalim pravima propisanim Odlukom o socijalnoj skrbi naši sugrađani mogu dobiti potrebne informacije putem telefona tijekom radnog dana od djelatnika Ureda te je omogućena dostava dokumentacije i zaprimanje zahtjeva putem e-maila i pošte. Stranke koje nisu u mogućnosti komunicirati putem telefona i e-maila i ubuduće se osobno obraćaju Uredu, i na taj način realiziraju svoja prava.

Slijedi prikaz oblika pomoći socijalne skrbi prema Odluci o socijalnoj skrbi u prvj polovici 2020. godine.

Tablica: OBLICI POMOĆI SOCIJALNE SKRBI PREMA ODLUCI O SOCIJALNOJ SKRBI (Službeni Glasnik Grada Zagreba 26/14, 19/15, 06/16, 16/16, 23/16, 4/19, 6/20, 17/20 Pročišćeni tekst, 22/20)

Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom		
Oblik pomoći - NOVČANE POMOĆI (2020.)	Broj korisnika	
	*Prosjek tijekom 2020.	Na dan 30.06.2020.
Novčana pomoć umirovljenicima		
– korisnici pomoći do 200,00 kn	3416	3553
– korisnici pomoći do 300,00 kn	2333	2113
– korisnici pomoći do 400,00 kn	1431	1369
UKUPAN BROJ KORISNIKA:	7180	7035
Novčana pomoć korisnicima doplatka za pomoć i njegu i korisnicima osobne invalidnine		
– korisnici pomoći do 100,00 kn	2648	2625
– korisnici pomoći do 200,00 kn	11386	11562
UKUPAN BROJ KORISNIKA:	14033	14187
Novčana pomoć za osobne potrebe (džeparac) korisnicima doma za starije i nemoćne osobe		
Korisnici pomoći smješteni u domovima čiji je osnivač Grad Zagreb	318	312
Korisnici pomoći smješteni u domovima kojima je osnivač vjerska zajednica, trgovačko društvo, udruga i druga domaća ili strana, pravna ili fizička osoba	5	5
UKUPAN BROJ KORISNIKA:	323	317
Naknada za troškove stanovanja		
Nositelji prava obitelj:	746	714
Nositelj prava samac:	1432	1421
UKUPAN BROJ KORISNIKA:	2178	2135
Novčana pomoć osobama kojima je priznato pravo na status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja		
	86	85
Novčana pomoć za plaćanje premije dopunskog zdravstvenog osiguranja korisnicima novčane pomoći umirovljenicima		
	1936	1905

* Prosjek tijekom prvih 6 mjeseci 2020. godine.

Oblik pomoći - POMOĆI U NARAVI	Broj korisnika	
	*Prosjek tijekom 2020.	Broj djece na dan 30.06.2020.
Pomoć djeci u mliječnoj hrani		
Broj djece koja su u 2020. ostvarili navedeno pravo	36	33
Pomoć u obiteljskim paketima		
Broj nositelja:	229	219
Broj djece:	360	331
UKUPAN BROJ KORISNIKA:	229	219
Dječje ljetovanje		
Ljetovanje: Djeca – korisnici Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom		0*
* Usljed COVID-19 pandemije program nije organiziran radi zaštite zdravlja i sigurnosti djece		
Prehrana u pučkoj kuhinji		
Broj nositelja (osoba na koju glasi socijalna iskaznica uz čije predodžbe ostvaruju pravo)	1324	1345
UKUPAN BROJ KORISNIKA:	2243	2297

* Prosjek tijekom prvih 6 mjeseci 2020. godine.

PRAVO NA BESPLATNU PRIJEVOZNU KARTU	Broj korisnika
Temeljem Odluke o socijalnoj skrbi (Službeni glasnik Grada Zagreba 26/14, 19/15, 06/16, 16/16, 23/16, 4/19, 6/20) u 2020. godini ostvarivali su putem: Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, pravo na besplatnu godišnju pokaznu kartu ZET-a:	64165 *broj odobrenih zahtjeva na dan 30.06.2020.
- umirovljenici čiji su ukupni prihodi jednaki ili manji od 3.200,00 kn mjesečno	58555
- korisnici zajamčene minimalne naknade nesposobni za rad i privređivanje	1296
- osobe starije od 65 godina koje nisu korisnici mirovine, a čiji su ukupni prihodi jednaki ili manji od 3.200,00 kn	4085
- osobama kojima je priznato pravo na status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja	229

DRUGI OBLICI POMOĆI	Broj korisnika	
	Prosjek tijekom 2020.	Na dan 30.06.2020.
Pomoć u kući (pomoć obuhvaća organiziranje prehrane, obavljanje kućanskih poslova, održavanje osobne higijene i zadovoljavanje drugih svakodnevnih potreba)	545	554
Podmirenje pogrebnih troškova – do 30.06.2020.		
Broj nositelja:		25 (18+7)

OBLICI PRAVA I POMOĆI SOCIJALNE SKRBI TEMELJEM DRUGIH PROPISA	Broj korisnika
PRAVA KOJA SE PRUŽAJU TEMELJEM ZAKONA O SOCIJALNOJ SKRBI (NN 157/13, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17, 130/17, 98/19, 64/20 Uredba)	
Pomoć za podmirenje troškova ogrjeva (pomoć za podmirenje troškova ogrjeva korisnicima ZMN-a koji se griju na drva). Korisnici u 2020. godini	Nije bilo zahtjeva u prvih 6 mjeseci 2020. godine.
POMOĆ KOJA SE PRUŽA TEMELJEM PRAVILNIKA O MJERILIMA I POSTUPKU ZA UTVRĐIVANJE NESPOSOBNOSTI ZA SAMOSTALAN ŽIVOT I RAD I NEDOSTATAK SREDSTAVA ZA UZDRŽAVANJE za osobe s prebivalištem u RH kojima se zdravstvena zaštita ne osigurava po drugoj osnovi (Narodne novine, br. 39/02) I ZAKONA O OBVEZONOM ZDRAVSTVENOM OSIGURANJU (Narodne novine 80/13, 137/13, 98/19)	Broj korisnika
	Prosjek tijekom 2020.
	Na dan 30.06.2020.
Zdravstvena zaštita zdravstveno neosiguranih osoba	2424
	2399

* Prosjek tijekom prvih 6 mjeseci 2020. godine.

DODATNE PRIGODNE POMOĆI	Broj korisnika
Prigodni paketi za djecu iz obitelji slabijeg materijalnog stanja i djecu hrvatskih branitelja do 12 godina povodom blagdana Uskrsa	Djeca iz obitelji slabijeg materijalnog stanja – korisnici Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom i Gradskog ureda za branitelje * Uslijed COVID-19 pandemije program nije organiziran radi zaštite zdravlja i sigurnosti djece
	0*
Novčana pomoć korisnicima novčane pomoći umirovljenicima povodom blagdana Božića, u iznosu od 100,00 kn	7088

Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom na temelju izmjene Odluke o najmu stanova (stupila na snagu dana 20. 5. 2020.) zaprima zahtjeve naših **sugrađana čije su nekretnine stradale u razornom potresu dana 22. 3. 2020. godine**, a bili su vlasnici ili zaštićeni najmprimci koji se nalaze u iznimno teškom socijalno-zdravstvenom položaju.

Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom zaprimio je **49 zahtjeva** za dodjelu stana na korištenje naših sugrađana čija je nekretnina oštećena u potresu.

Ovaj Ured izdao je **13 preporuka** za obitelji stradale u potresu koje su u cijelosti zadovoljile socijalno-zdravstvene kriterije propisane Odlukom o najmu stanova, a odnose se na:

- rješenje Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje kojim je utvrđeno tjelesno oštećenje organizma u visini od 100 % ili rješenje o općoj nesposobnosti za rad, odnosno nalaz i mišljenje Prvostupanskog tijela vještačenja o potpunoj i trajnoj nesposobnosti za rad
- korisnici su prava iz sustava socijalne skrbi – zajamčene minimalne naknade, doplatka za pomoć i njegu ili osobne invalidnine

Od ukupnog broja podnesenih zahtjeva, njih **13** riješeno je na način dodjele gradskog stana u najam.

U cilju osiguranja redovitog preuzimanja obroka za korisnike pučkih kuhinja, a sukladno mjerama Stožera civilne zaštite Republike Hrvatske za zaštitu zdravlja i sprječavanje širenja zaraze koronavirusom te ograničavanja javnog prijevoza u suradnji s Caritasom Zagrebačke nadbiskupije, Hrvatskim Crvenim križem, Gradskim društvom Crvenog križa Zagreb te Župom sv. Antuna Padovanskog organizirale su se dodatne točke podjele obroka. Na dodatnim točkama podjele obroka volontirali su kuhari i kuharice osnovnih škola i đачkih domova koji nisu radili tijekom javnog zatvaranja zbog pandemije. Sve aktivnosti koordinirao je Ured.

U suradnji s građanskom inicijativom „Jedni za druge“ koja je dobila Volonterski Oskar za svoj rad tijekom pandemije, organizirana je dostava obroka za osobe koje su pripadnici rizičnih skupina (osobe starije životne dobi, osobe s invaliditetom te osobe s kroničnim bolestima). Ured je koordinirao s aktivnostima dostave obroka, zaprimao pozive stranaka te upućivao Inicijativu na korisnike.

GRADSKI URED ZA BRANITELJE

U razdoblju 1. 1. 2020. – 30. 6. 2020., radi pandemije uzrokovane COVID-19 virusom nije održana priredba povodom blagdana Uskrsa, kao ni ostale aktivnosti za djecu hrvatskih branitelja slabijeg socijalno-ekonomskog statusa. Ljetovanje se svake godine organizira u srpnju i kolovozu, no iz istoga razloga u 2020. godini ono nije organizirano. U izvještajnom razdoblju u Savjetovalištu za članove obitelji hrvatskih branitelja liječenih od PTSP-a kroz 34 termina osigurana je stručna savjetodavna psihosocijalna pomoć kroz individualna i/ili grupna savjetovanja za ukupno 123 člana obitelji hrvatskih branitelja liječenih od PTSP-a. Pravo na besplatnu mjesečnu / godišnju pokaznu kartu za članove obitelji smrtno stradalog, zatočenog ili nestalog hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata koristilo je 774, dok je obiteljske pakete (pakete hrane) koristilo prosječno 579 hrvatskih branitelja. Na temelju Odluke o novčanoj pomoći hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata, povodom blagdana Uskrsa i Božića (Službeni glasnik 4/19), Ured osigurava novčanu pomoć u iznosu od 200,00 kuna hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata koji su korisnici prava na novčanu naknadu za nezaposlene hrvatske branitelje ili korisnici prava na zajamčenu minimalnu naknadu. Tako je za Uskrs 2020. godine isplaćena novčana pomoć za 410 hrvatskih branitelja.

UDOMITELJI NA PODRUČJU GRADA ZAGREBA

Prema podacima Centra za Socijalnu skrb Zagreb (CZSS Zagreb), u 2019. godini ukupno je **291** korisnik smješten u udomiteljskim obiteljima, što predstavlja smanjenje broja u odnosu na 2018. godinu kada je taj broj iznosio **311**. CZSS Zagreb navodi da se kontinuirano suočava s manjkom kapaciteta za smještaj djece u udomiteljskim obiteljima, što je posebno izraženo u slučaju potrebe zajedničkog smještaja većeg broja djece iz iste

obitelji (braće i sestara) te djece s teškoćama u razvoju. **Tradicionalni udomitelji najčešće se odlučuju za smještaj jednog djeteta predškolske dobi.** Iako je novi Zakon o udomiteljstvu predvidio udomiteljstvo kao zanimanje za smještaj većeg broja djece te za djecu s problemima u ponašanju i teško bolesnu djecu, do sada nije bilo interesa za takvo obavljanje udomiteljstva. Nadalje, **CZSS Zagreb navodi da je na području Zagreba izražen problem pronalaska smještaja za odrasle korisnike (kako u udomiteljskim obiteljima tako i u ustanovama).** Udomiteljske obitelji za odrasle osobe kontinuirano su popunjene. Zbog nemogućnosti pronalaska smještaja s osiguranom zdravstvenom skrbi, učestali su zahtjevi za smještaj u udomiteljske obitelji korisnika u vrlo teškom stanju.

U razdoblju 2017. – 2019. CZSS Zagreb razvio je suradnju kroz partnerstvo na projektima s dvije udruge. Partnerstvo je uključivalo razne aktivnosti i podršku udomiteljstvu – edukacijske radionice za udomitelje, individualna savjetovanja za smještenu djecu, osiguravanje donacija za djecu iz udomiteljskih obitelji, radionice za djecu uz sportske sadržaje i promidžbu udomiteljstva. Najviše pozitivnih povratnih informacija udomitelji su dali za individualna savjetovanja za smještenu djecu. Također, u narednom razdoblju očekuje se razvoj novih aktivnosti u suradnji s organizacijama civilnog društva, ukoliko će prijavljeni projekti od strane udruga biti odobreni za financiranje.

CZSS Zagreb navodi neke ključne poteškoće s kojima se suočavaju udomitelji. **Jedna od ključnih poteškoća s kojima se suočavaju udomiteljske obitelji je roditeljni i roditeljski dopust za udomitelje najmlađe djece.** Naime, sukladno Zakonu o roditeljnima i roditeljskim potporama udomitelji imaju pravo na korištenje vremenske, ali ne i novčane potpore, odnosno mogu ostvariti odsutnost s posla, ali ne i naknadu plaće. U slučaju kada udome dijete mlađe dobi, udomitelji ostaju bez svojih primanja, a dobivaju samo opskrbinu za smještaj djeteta (2.100,00 kn) i naknadu za udomitelje (830,00 kn). Posljedično, vrlo često udomitelji se ne odlučuju za udomljavanje djece najmlađeg uzrasta. CZSS Zagreb navodi da u pojedinim slučajevima postoji i dodatni problem – naime, udomitelji ne mogu ostvariti pravo na roditeljni ili roditeljski dopust budući da ga koristi biološki roditelj. Također, iz CZSS-a Zagreb ističu još jedan ključni problem, a to je da udomitelji ne mogu ostvariti prava koja ostvaruju roditelji djece s većim teškoćama u razvoju (dopust za njegu djeteta, rad s polovicom punog radnog vremena).

Nadalje, CZSS Zagreb ističe i druge potrebe udomitelja, kao što je osiguranje primjerenog prostora za održavanje susreta udomljene djece s biološkim roditeljima. Trenutno se susreti održavaju u prostoru udomitelja ili na javnim površinama te iznimno u Domu za djecu Zagreb. Ukoliko se od udomitelja traži da se susreti udomljenog djeteta održavaju u njihovom prostoru, to može biti razlog za odustajanje od obavljanja udomiteljstva, s obzirom na to da dolazak bioloških roditelja jednom ili više puta tjedno u stan udomitelja remeti funkcioniranje obitelji. CZSS Zagreb ističe potrebu volontiranja u području udomiteljstva u vidu pomoći za učenje i povremene instrukcije.

Tablica 2: Broj korisnika smještenih u udomiteljskim obiteljima

	Djeca (2018.)	Djeca (2019.)	Odrasli (2018.)	Odrasli (2019.)	Ukupno (2018.)	Ukupno (2019.)
Korisnici smješteni na području Zagreba	189	189	122	102	311	291
Korisnici smješteni izvan Zagreba	118	118	222	208	340	326

Izvor: CZSS Zagreb

NEGATIVNI UTJECAJ COVID-19 KRIZE NA NAJBRANJIVIJE SKUPINE U DRUŠTVU

U 2020. godini pandemija koronavirusa erupirala je širom svijeta, utječući na život i egzistenciju stanovništva, pogoršavajući siromaštvo onih koji su već bili u nepovoljnom socijalno-ekonomskom položaju i opasnosti od diskriminacije, dodajući pritom nove skupine društva (EAPN, 2020.). **Pandemija koronavirusa dodatno je produbila postojeće nejednakosti i strukturne slabosti, a lavina negativnih posljedica nesrazmjerno je pogodila one koji su već siromašni ili u visokom riziku od siromaštva i socijalne isključenosti (EAPN, 2020.).** U novonastaloj situaciji, u odnosu na druge skupine u društvu, osobe pogođene siromaštvom i socijalnom isključenosti već su bile u nepovoljnom položaju u smislu postojećih bolesti, invalidnosti, slabijeg fizičkog i mentalnog zdravlja, niske razine blagostanja, zaduženosti, nedostatka uštedevine, nesigurnih poslova (ako su uopće postojali) ili niske razine prihoda i nesigurnog stanovanja (EAPN, 2020.). **Pučka pravobraniteljica naglasila je kako osobe koje u Hrvatskoj žive u siromaštvu ili su u povećanom riziku od siromaštva češće imaju zdravstvene komplikacije, žive u neadekvatnim uvjetima te im nerijetko nedostaju resursi kako bi mogli ostati kod kuće ili slijediti higijenske preporuke.** Povodom Međunarodnog dana borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti, Pučka pravobraniteljica okupila je predstavnike najranjivijih skupina i organizirala online-događaj „Utjecaj koronavirusa na najranjivije: Kako zaštititi socijalna prava?“. U raspravi je posebno istaknuto da je učinak pandemije najviše pogodio korisnike sustava socijalne skrbi, da su rizici od siromaštva sve veći, kao i potrebe građana koji do sada nisu bili korisnici sustava jer se po prvi put suočavaju s gubitkom posla i nezaposlenošću, gubitkom zdravlja te nedostatkom resursa za prevladavanje novih izazova i nepovoljnog položaja. Sudionici rasprave navodili su probleme najranjivijih skupina, a neke od njih su: osobe s invaliditetom, beskućnici, pripadnici romske zajednice, siromašne obitelji s djecom, jednoroditeljske obitelji i osobe starije životne dobi. Iako radnici sami po sebi nisu ranjiva skupina, na raspravi je istaknuto da je pandemija pogodila i zaposlenike na neformalnim ili nesigurnim radnim mjestima, kao i honorarne radnike. Posebnu pozornost obraćamo i na siromaštvo zaposlenih, odnosno zaposlene osobe s niskim primanjima koje ne mogu zadovoljiti osnovne životne potrebe. Također, javlja se nova generacija mladih u riziku od siromaštva i isključenosti: mlade osobe u NEET statusu, osobe koje nisu u mogućnosti nastaviti studij, izolirani mjerama socijalnog udaljevanja, otpušteni s nesigurnih poslova i/ili nesposobni za pristup stabilnim, pristojnim poslovima, često sa smanjenim prihodima i potporom obitelji, što dovodi do naglog povećanja poteškoća u mentalnom zdravlju, posebno depresije i tje-

skoobe (EAPN, 2020.).

Organizacije civilnog društva odigrale su ključnu ulogu u pružanju podrške osobama koje se suočavaju sa siromaštvom i socijalnom isključenosti, no i one same bile su ozbiljno pogođene s obzirom na to da su se suočavale sa smanjenjem financijskih sredstava zbog kašnjenja i otkazivanja financiranja od strane donatora, gubitkom prihoda zbog zatvaranja socijalnih poduzeća, promjena u načinu pružanja usluga zbog smanjenja broja volontera, izolacije ciljane populacije i obitelji kojima su trebale usluge podrške, otkazivanja programa i treninga, kao i promjena u njihovom radu te otpuštanja radne snage (EAPN, 2020.).

U nadolazećem razdoblju očekuje se veliki rast siromaštva i socijalne isključenosti uslijed nastavka utjecaja krize na društveno-ekonomsku situaciju u Hrvatskoj. Važna je snažna suradnja institucija na svim razinama s ciljem razvoja programa oporavka i ulaganja resursa za bolje politike u borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti. Prevencija i suzbijanje siromaštva i socijalne isključenosti trebaju obuhvaćati više razina intervencije i instrumenata i temeljiti se na suradnji različitih dionika, uključujući organizacije civilnog društva. Predviđanja su da će zdravstvenu krizu pratiti velika recesija s masovnim gubitkom posla i prihoda. Vlade će donositi odluke o tome kako smanjiti njihov javni dug i deficite u javnim proračunima na lokalnoj, nacionalnoj i regionalnoj razini. Pandemija COVID-19 izložila je europske socijalne države ekstremnom pritisku. Uloga EU bit će ključna, a razvijanje socijalnijeg i održivijeg modela oporavka presudan za povjerenje stanovništva u EU (EAPN, 2020.). Pandemija je dodatno potvrdila činjenicu da svatko može ostati bez posla, razboljeti se i suočiti s rizikom siromaštva i socijalne isključenosti.

Provedbeni program Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike je institucionalni dokument koji opisuje viziju, misiju i prioritete djelovanja Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike te definira mjere za provedbu ciljeva i prioriteta Programa Vlade Republike Hrvatske 2020. – 2024. i drugih relevantnih akata strateškog planiranja. U sklopu cilja „Očuvanje radnih mjesta i socijalna sigurnost“ navodi se mjera „Zaštite osoba u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti“ u kojoj se ističe da će se sa svrhom zaštite najranjivijih skupina donijeti strateške i zakonodavne aktivnosti kojima će se unaprijediti skrb za najranjivije skupine korisnika te će se poduzimati radnje za zaštitu žena i djece od nasilja. Usvojit će se Nacionalni plan za zaštitu osoba u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti i donijeti Zakon o socijalnoj skrbi kojim će se propisivati nove usluge. Također, osigurat će se obrok za školsku djecu u riziku od siromaštva i osnovati skloništa u svim županijama u kojima nedostaju, a provođenjem medijske kampanje senzibilizirati javnost (MRMSOSP, 2020.).

PRIORITETI

- Daljnje praćenje stanja i potreba građana, evaluacija pruženih pomoći i socijalnih usluga u sustavu socijalne skrbi
- Pružanje različitih socijalnih prava i usluga namijenjenih osobama u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti
- Razvoj mreže usluga za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi.

SUFINANCIRANJE PROJEKATA I PROGRAMA

RAD ORGANIZACIJA CIVILNOGA DRUŠTVA U VRIJEME COVID-19 KRIZE

Civilno društvo je brzo reagiralo i ponudilo svoje kapacitete u odgovoru na pandemiju i posljedice potresa u Zagrebu. Inicijativa za snažno civilno društvo ispitala je potrebe tih organizacija upitnikom na koji je odgovorilo 156 organizacija. Rezultati dijelom sugeriraju da su se organizacije uspjele u kratkom vremenu prilagoditi novim uvjetima i razviti odgovore podrške zajednici za ublažavanje mjera pandemije i potresa u Zagrebu i okolici - od direktne podrške korisnicima, naročito ranjivim skupinama, preko praćenja transparentnosti i osiguravanja građanskog sudjelovanja u odlučivanju do organizacije edukativnih i kulturnih aktivnosti.¹⁷

No, javljaju se i novi izazovi. Istaknuti su financijski problemi koji prijete održivosti i radu organizacija. Ured za udruge Vlade RH na inicijativu premijera održao je u travnju 2020. godine sastanak predstavnika Koordinacije za očuvanje digniteta udruga RH i predstavnika Vlade RH. Na sastanku su istaknute poteškoće koje opstruiraju rad civilnog društva, inače i posebno u ovoj situaciji (Koordinacija za očuvanje digniteta udruga RH, 2020.). One su se ticale kašnjenja s rezultatima zatvorenih natječaja, kao i kašnjenja u raspisivanju najavljenih natječaja. Organizacije civilnog društva tražile su prenamjenu aktivnosti ugovorenih projekata u skladu s novim okolnostima rada i fleksibilniju prenamjenu proračunskih stavki. Osim toga, naglašena je potreba podrške manjim udrugama uslijed otkazivanje većeg broja lokalnih natječaja. Udrugama je odbijena mogućnost potpora za očuvanje radnih mjesta. K tome, dovodi se u sumnju i nezavisnost odlučivanja civilnog društva o svojim predstavnicima¹⁹, što također može biti korak unazad u razvoju civilnog društva, posebno u tekućim uvjetima.

SUFINANCIRANJE PROJEKATA I PROGRAMA

Temeljem Uredbe o kriterijima, mjerilima i postupcima financiranja i ugovaranja programa i projekata od interesa za opće dobro koje provode udruge (NN,26/2015), gradonačelnik Grada Zagreba donio je 2015. godine Pravilnik o financiranju udruga iz proračuna Grada Zagreba – Službeni glasnik Grada Zagreba (12/15, 24/15, 2/16, 7/18) unutar kojeg je definirano dvadeset područja prihvatljivih za financiranje projekata i aktivnosti. Financiranje se vrši putem Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradskog ureda za zdravstvo, Gradskog ureda za branitelje i Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i sport. Ukupno financiranje iz tih ureda u 2018. godini bilo je 40.373.025,31 kn, dok se u 2019. godini vratilo na razine prijašnjih godina i iznosilo je 27.180.326,88 kn²⁰.

Temeljem natječaja Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom sufinancirano je 88 programa/projekata prevencije neprihvatljivog ponašanja djece i mladeži u 2018. godini, dok se u 2019. taj broj povećao na 113. Također, značajno se povećao broj sufinanciranih programa/projekata socijalnog i humanitarnog značaja (107 u 2019., dok ih je u 2018. godini bilo 76). Putem javnog poziva u 2018. godini financirano je još 62 programa/projekta u prvoj i 97 u drugoj kategoriji, dok je u 2019. godini u prvoj kategoriji financirano 44, a u drugoj 76 projekata, što je određeno smanjenje. U 2018. godini financirana su 4 programa udruga iz područja pružanja socijalne usluge privremenog smještaja, dok ih je u 2019. bilo 5. Ukupna alocirana financijska sredstva u 2019. godini iznosila su 11.246.198,64 kn.

Temeljem Javnog natječaja za financiranje programa i projekata udruga iz područja socijalnog i humanitarnog znače-

„Važno je imati podršku – naše priče“¹⁸ – odgovori civilnog društva u pandemiji

Nekoliko mjeseci (između ožujka i lipnja 2020. godine) na stranicama dobrobit.hr objavljivane su priče o reakcijama civilnog društva u vrijeme pandemije. Prikupljena je ukupno 81 priča i provedena njihova analiza. Ovdje ćemo se kratko osvrnuti na priče zagrebačkih organizacija civilnog društva – takvih je bilo 32. Predstavljene su organizacije različite veličine i primarnih djelatnosti.

Ističu se promijenjeni uvjeti i načini rada koji su bili usmjereni na tehnološku posredovanost rada.

Što se tiče ciljanih skupina, najviše organizacija bilo je usmjereno prema općoj populaciji, zatim osobama s invaliditetom, djecom i mladima te starijim osobama. Socijalne potrebe na koje su organizacije željele odgovoriti bile su orijentirane na civilnu zaštitu, psihosocijalnu podršku, socijalne usluge, kulturne sadržaje i edukaciju. Aktivnosti koje su provodile najviše su se odnosile na dostavu hrane i lijekova, savjetovanja i psihološku pomoć, informiranje, radionice i edukacije te organizaciju kulturnih i medijskih sadržaja na besplatnoj osnovi.

Volonterski rad bio je zastupljen u djelovanju organizacija, oko polovica ga je izravno navela ili snažno sugerirala.

nja za unapređenje kvalitete života osoba s invaliditetom iz proračuna Grada Zagreba za 2019. godinu sufinancirana su 72 programa/projekta, dok je putem javnog poziva financirano njih još 29. U 2018. godini broj financiranih programa/projekata bio je 58, a onih financiranih javnim pozivom 61.

Putem Gradskog ureda za zdravstvo financirani su natječaji programa prevencije ovisnosti te javnozdravstveni i zdravstveni programi. Sredstva dodijeljena putem javnog natječaja i javnog poziva bila su 5,52 milijuna kuna u 2018. godini, dok su za 2019. godinu iznosila 5,09 milijuna kuna. Što se tiče programa prevencije ovisnosti, u 2018. godini ukupno je financirano 12 programa, dok se u 2019. taj broj povećao na 14 (uz još 7 programa financiranih putem javnog poziva). Na području javnozdravstvenih i zdravstvenih programa sufinanciran je ukupno 81 program/projekt u 2019. godini, nešto više nego u 2018. (78). Putem Javnog poziva sufinancirano je još 115 programa i projekata (nešto manje nego u 2018. godini kada ih je bilo 129).

Putem Gradskog ureda za branitelje financirani su natječaji udruga proizašlih iz Domovinskog rata, Drugog svjetskog rata i udruga civilnih invalida rata. U 2019. godini sufinancirano je ukupno 69 programa/projekata te još 79 putem javnog poziva, dok su u 2018. sufinancirana 84 programa/projekta te putem javnog poziva njih još 91.

Natječajem za predlaganje programa ili projekata udruga

¹⁷ O samoj metodologiji nema informacija, no za pretpostaviti je da uzorak nije reprezentativan.

¹⁸ <https://www.vecernji.hr/vijesti/inicijativa-za-snazno-civilno-drustvo-poslala-svoje-prijedloge-nadleznim-institucijama-1395741>

¹⁸ <https://zaklada.civilnodrustvo.hr/news/nase-price-za-dobrobit/2020-06-02>

¹⁹ <https://crosol.hr/eupresidency/hr/otvoreno-pismo-inicijative-za-snazno-civilno-drustvo-autonomija-odlucivanja-je-temelj-ravnopravnog-dijaloga/>
20 Od 2016. do 2018. godine izdvajanja za programe/projekte udruga povećala su se za gotovo 17 milijuna kuna ili za više od 60 %.

mladih ili udruga za mlade Grada Zagreba, koji je u nadležnosti Ureda za sport i mlade, u 2018. godini financirano je 139 programa/projekata udruga mladih/udruga za mlade, dok ih je u 2019. godini bilo 127 (uz još 76 putem javnog poziva). Ukupan iznos financiranja za udruge mladih/udruge za mlade u 2019. godini bio je 4.610.000,00 kn (više od polovice iznosa bilo je alocirano u područje aktivnog sudjelovanja mladih u društvu), dok je u 2018. godini iznos bio 5.088.990,00 kn.

Grad Zagreb je kroz različite urede imao projekte u partnerstvu s udrugama/ustanovama/javnim tijelima odobrenima od strane europskih fondova i programa Unije. U provedbi ih je u 2019. godini bilo 10 s ugovorenim iznosom projekata oko 14 milijuna kuna, što je značajno više od iznosa ugovorenih projekata 2018. godine. Kao jedan od primjera možemo izdvojiti **“A.S.A.P. – Sistemski pristup počiniteljima”** unutar REC Programa (Program za prava, jednakost i građanstvo 2014. – 2020.). Drugi primjer je „**Mreža**

za mlade Grada Zagreba – za socijalno uključivanje”, kojoj je Grad Zagreb nositelj, a provodi se u partnerstvu s četiri udruge (financirana iz Europskog socijalnog fonda).

U prvoj polovici 2020. godine vidljivo je da se broj partnerstva značajno povećao. Tako imamo 13 projekata u kojima su gradski uredi partneri, a ugovoreni iznos projekta je preko 30 milijuna kuna, u čemu značajnu ulogu imaju i novi projekti koje u partnerstvu ima Gradski ured za branitelje. Na temelju Javnog poziva za sufinanciranje provedbe projekata udruga ugovorenih iz programa i fondova Europske unije za 2019. godinu sufinancirano je 6 projekata iz područja socijalne zaštite i unapređenja kvalitete života osoba s invaliditetom, dok je na temelju navedenog Javnog poziva za 2020. sufinancirano 13 projekata iz područja socijalne zaštite i unapređenja kvalitete života osoba s invaliditetom. Još 4 projekta imao je Gradski ured za zdravstvo. Godine 2018. bilo ih je ukupno 17, uz sličan iznos sufinanciranja u odnosu na 2019. godinu.

ZAKLJUČAK I PREPORUKE:

Iako postoje određeni pomaci, i dalje na raspolaganju stoji veliki potencijal Grada za iskorištavanje EU fondova u području socijalne politike; povećan broj projekata Gradskog ureda za branitelje u zadnjoj godini može biti pozitivan primjer.

Potrebno je napraviti ad hoc natječaje koji će biti usmjereni na financijsku održivost civilnog društva kako bi se premostilo krizno razdoblje. Također, trebalo bi provesti evidenciju udruga kojima su oštećeni radni prostori i eventualno ponuditi adekvatne zamjene (ukoliko Grad Zagreb raspolaže takvima). Svakako je nužno održati kontinuitet sufinanciranja udruga.

Korak naprijed značilo bi i dalje promovirati filantropsko djelovanje, kao i strateški organizirati napore u tom području kako bi se izgradila infrastruktura podrške filantropiji i izvan okolnosti pandemije i potresa u kojima su građani iskazali solidarnost.

Nadalje, treba posebno podržati rad organizacija usmjerenih dobrobiti ranjivih skupina i onih koji će biti značajno pogođeni krizom, poput nezaposlenih mladih. Nužno je i jačati perspektivu otpornosti financiranjem inicijativa posvećenih mentalnom zdravlju. Pri tome je moguće usmjeriti organizacije civilnog društva na rad u mikro jedinicama gradskih četvrti

SOCIJALNA SLIKA GRADA ZAGREBA – IZAZOVI NOŠENJA SA SOCIJALNIM UČINKOM COVID-19 KRIZE I POTRESA U GRADU ZAGREBU

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

PRIORITETI DJELOVANJA

Socijalni plan Grada Zagreba za razdoblje 2014. – 2020. godine ističe potrebu, ali i mogućnosti povlačenja sredstava iz europskih fondova, posebno u područjima socijalne politike i ljudskih prava. U svom strateškom usmjerenju naglašava se partnerstvo s organizacijama civilnog društva, posebno onima koje djeluju u područjima socijalne politike i zaštite ljudskih prava.

U devet promatranih područja identificirali smo izazove socijalnog razvoja grada koji svakako predstavljaju značajne rizike, ali i potencijale Grada Zagreba za daljnji razvoj projekata i programa. Svrstani su prema devet područja koje kontinuirano pratimo u izradi Socijalne slike. Socijalni izazovi identificirani su s obzirom na tekuće

trendove i statističke pokazatelje koje pratimo u izradi Socijalne slike, ali i relevantne EU trendove socijalnih politika i programa usmjerenih na integrirani održivi urbani razvoj grada i stvaranje održivih gradova s kapacitetima za nošenje s novim socijalnim rizicima te sadašnjim i budućim izazovima. Uz to, u svakom od područja naveli smo primjere dobre prakse / socijalne inovacije kao svojevrstne agente pozitivnih promjena koji mogu biti vodilje u razvijanju drugih projekata i programa. Prema identificiranim trendovima i izazovima u pojedinom područjima, u ovom zaključku uz svako analizirano područje stavljamo poseban naglasak na moguće prioritete financiranja koje valja uzeti u obzir pri razvoju gradskih socijalnih politika.

Područje	Socijalni izazov	Prioriteti financiranja
Stanovništvo	Osobe starije životne dobi u Covid-19 krizi i potresu	<ul style="list-style-type: none"> Osvještavanje osobite osjetljivosti starijih osoba u kontekstu zaraze virusom COVID-19 Individualni rad s korisnicima domova za starije i pružanje psihosocijalne podrške Nastavak osnaživanja i pružanja sustavne psihosocijalne podrške stručnim djelatnicima koji se u svom radu posvećeni osobama starije životne dobi Nastavak osiguravanja usluga socijalne podrške, poglavito starijim osoba u nepovoljnijem položaju, poput onih u samostalnim kućanstvima.
Kućanstva i obitelji	Djeca, mladi i žrtve obiteljskog nasilja tijekom Covid-19 krize i potresa	<ul style="list-style-type: none"> Nastavak kontinuirane edukacije stručnih djelatnika iz zdravstvenog, pravosudnog i obrazovnog sustava te sustava socijalne skrbi i unutarnjih poslova, a vezano uz primjenu Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji i ostalih propisa iz područja zaštite od nasilja u obitelji Jačanje daljnje međuresorne suradnje svih nadležnih tijela, a u cilju prevencije i pružanja pomoći žrtvama obiteljskog nasilja Rad na prevenciji obiteljskog nasilja i nasilja nad ženama na svim društvenim razinama.
Stanovanje	Izazovi stambenog zbrinjavanja u svjetlu globalne pandemije i elementarnih nepogoda	<ul style="list-style-type: none"> Inovativni program javnog najamnog stanovanja trebao bi nastaviti dobivati potporu u svrhu adekvatnog stambenog zbrinjavanja skupina koje nisu kreditno sposobne, a također ne spadaju u kategoriju socijalno ugroženih kućanstava; Potrebno je usklađivati stambene intervencije s relevantnim europskim inicijativama, strategijama i stambenopolitičkim načelima; Potrebno je na integralan način pristupiti obnovi stambenih zgrada oštećenih u potresu, sukladno profesionalnim i stručnim parametrima.
Odgoj i obrazovanje	Utjecaj Covid-19 krize i potresa na sustav odgoja i obrazovanja	<ul style="list-style-type: none"> Poticanje razvoja strategije otpornosti na nove krize u sustavu odgoja i obrazovanja Poduprijeti inicijative organizacija civilnog društva usmjerene na očuvanje mentalnog zdravlja učenika i učenica.

Područje	Socijalni izazov	Prioriteti financiranja
Zaposlenost i nezaposlenost	Rad od kuće	<ul style="list-style-type: none"> Razvoj programa podrške zapošljavanju, posebice onih najpogođenijih krizom, poput NEET populacije Analizirati strukturu zaposlenosti i nezaposlenosti po sektorima i usmjeriti radnu snagu, možda i dodatnim obrazovanjem, u one sektore kojima je radna snaga potrebna
Ekonomski pokazatelji	Ekonomski učinci potresa i virusa Covid-19	<ul style="list-style-type: none"> Grad Zagreb najsnažniji je gospodarski centar, čemu svjedoče i činjenice udjela u BDP-u; Grad Zagreb predstavlja motor razvoja cijele Hrvatske; Grad Zagreb ima najveći udio stanovništva koji glavna sredstva za život osigurava iz stalnoga rada; Grad Zagreb bilježi stalan rast investicija; U okviru Proračuna Grada Zagreba raste udio za socijalne programe; Program poticanja razvoja obrta, malog i srednjeg poduzetništva u Gradu Zagrebu u razdoblju od 2019. do 2023. daje snažan zamah razvoju gospodarstva.
Zdravstvena zaštita	Zdravstveni učinci pandemije	<ul style="list-style-type: none"> Sagledati i analizirati negativne zdravstvene i druge učinke epidemije, s posebnim naglaskom na ranjive skupine te kroz dijalog s akademskom zajednicom i drugim dionicima donijeti mjere njihovog ublažavanja Jačati preventivne programe zdravstvene zaštite kroz suradnju s organizacijama civilnog društva i drugim dionicima Posebnu pozornost posvetiti unapređenju i očuvanju mentalnog zdravlja kod odraslih te kod djece i mladih u kontekstu povećanog stresa izazvanog epidemijom i potresi
Programi socijalne skrbi	Negativni utjecaj Covid-19 krize na najranjivije skupine u društvu	<ul style="list-style-type: none"> Daljnje praćenje stanja i potreba građana, evaluacija pruženih pomoći i socijalnih usluga u sustavu socijalne skrbi Pružanje različitih socijalnih prava i usluga namijenjenih osobama u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti Razvoj mreže usluga za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi.
Sufinanciranje projekta i programa	Rad organizacija civilnoga društva u vrijeme Covid-19 krize	<ul style="list-style-type: none"> Iako postoje određeni pomaci, i dalje na raspolaganju stoji veliki potencijal Grada za iskorištavanje EU fondova u području socijalne politike. Potrebno je napraviti ad hoc natječaje koji će biti usmjereni na financijsku održivost civilnog društva kako bi se premostilo krizno razdoblje. Potrebno je podržati rad organizacija usmjerenih dobrobiti ranjivih skupina i onih koji će biti značajno pogođeni krizom, poput nezaposlenih mladih. Nužno je i jačati perspektivu otpornosti financiranjem inicijativa posvećenih mentalnom zdravlju.

KLJUČNI TRENDVI SOCIJALNE SLIKE GRADA ZAGREBA – IZAZOVI NOŠENJA SA SOCIJALNIM UČIN- KOM COVID-19 KRIZE I POTRESA U GRADU ZAGREBU

Prema posljednjoj procjeni Državnog zavoda za statistiku, **Grad Zagreb bilježi konstantno povećanje broja stanovnika - u 2019. godini zabilježeno je ukupno 807 254 stanovnika, što je povećanje od 0,34 % u odnosu na prethodnu godinu.** Uz memo li u obzir ukupno stanovništvo Republike Hrvatske, njegov najveći dio živi upravo na području Grada Zagreba (19,9 %). I dok glavni grad bilježi stalni rast, prema podacima Državnog zavoda za statistiku, stanovništvo RH od posljednjeg popisa smanjeno je za 5,1 %. Zagrebačko stanovništvo, suprotno nacionalnom trendu, od posljednjeg popisa poraslo je za 2,2 %, odnosno ono raste po prosječnoj godišnjoj stopi od 0,26 %.

Na ovaj pozitivan trend svakako utječu **nešto povoljniji demografski procesi kao posljedica pozitivnog salda ukupnih migracija i većeg broja doseljenog u odnosu na odseljeno stanovništvo u unutarnjim migracijama.** Povećanje broja stanovnika na području Grada Zagreba posljedica je tzv. imigracija, odnosno doseljavanja stanovništva, a ne prirodnih kretanja (Grad Zagreb bilježi visoki mortalitet koji je posljedica ostarjelosti stanovništva).

Prema posljednjim raspoloživim podacima, stopa živorođenih u Gradu Zagrebu 2019. godine iznosila je 10,0 ‰ na 1000 stanovnika. **Stopa prirodnog prirasta je u padu i u 2019. godini iznosila je 1,0 ‰ budući da je prirodni prirast negativan (-803), što znači više umrlih nego živorođenih.** Na razini Republike Hrvatske i dalje je prisutan negativan prirodni prirast; stopa prirodnog prirasta za 2019. godinu na nacionalnoj razini iznosi -3,9 ‰ iz čega možemo zaključiti da Grad Zagreb bilježi povoljniju situaciju od nacionalnog prosjeka.

Osvrnemo li se na 2020. godinu, možemo reći kako je već prva polovica godine jasno ukazivala na činjenicu da će koronavirus polako, ali sigurno mijenjati živote. **Naročito osjetljiva populacija u kontekstu pandemije svakako su osobe starije životne dobi. Strah od virusa ušao je u sve pore društva, pa ne čudi da je najviše brige i tjeskobe uzrokovao među starijom, ujedno i najugroženijom populacijom.** Potresi koji su pogodili Zagreb i Petrinju 22. ožujka i 29. prosinca 2020. godine dodatno su produbili atmosferu straha.

Osobe starije životne dobi istaknute su kao jedan od prioriteta Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom u prvoj polovici 2020. godine, na koji je Ured pokušao odgovoriti na najvišoj razini. Rad Ureda u značajnoj mjeri bio je usmjeren upravo prema starijim sugrađanima s naglaskom na borbu za zaštitu prava i kvalitetne socijalne usluge za osobe starije životne dobi u okviru različitih aktivnosti u pandemiji.

Prema posljednje dostupnim podacima Državnog zavoda za statistiku, Grad Zagreb u 2019. godini bilježi blagi pad stope nupcijaliteta, što je svakako promjena u odnosu dosadašnji trend porasta. **Stopa nupcijaliteta u 2019. godini iznosi 4.7 (na 1000 stanovnika),** odnosno u Gradu Zagrebu sklopljeno je ukupno 3808 brakova, dok je na razini Republike Hrvatske sklopljeno njih 19 761, čime stopa nupcijaliteta na nacionalnoj razini (1000 stanovnika) iznosi 4.9.

Nadalje, u 2019. godini zabilježeno je 1430 pravomoćno razvedenih brakova u Gradu Zagrebu. **Stopa razvedenih brakova (broj razvedenih brakova na 1000 stanovnika) u 2019. iznosila je 1,8.** Broj razvedenih brakova na 1000 sklopljenih u 2019. godini iznosio je 375,5. Na nacionalnoj razini u 2019. godini zabilježeno je 5936 pravomoćno razvedenih brakova. Stopa razvedenih brakova (broj razvedenih brakova na 1000 stanovnika) u 2019. godini iznosila je 1,5. Broj razvedenih brakova na 1000 sklopljenih u 2019. godini na nacionalnoj razini iznosio je 300,4. **Kada je u pitanju stopa divorcijaliteta, možemo zaključiti da Grad Zagreb bilježi nešto nepovoljniju statistiku od nacionalnog prosjeka.**

Usljed izvanrednih prilika izazvanih epidemijom Covida-19 i primjene epidemioloških mjera, mnoge obitelji suočile su se s dodatnim izazovima i teškoćama. **Stručnjaci iz Poliklinike za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba uporno su upozoravali na činjenicu da je akumulacija niza rizičnih čimbenika, poput zahtjeva za reorganizacijom obiteljskog i profesionalnog života, stresa, straha od obolijevanja i smrti članova obitelji te popratne ekonomske krize učinila obitelji ranjivijima i podložnijim negativnim oblicima ponašanja i funkcioniranja.**

Organizacije civilnog društva, koje se bave zaštitom žrtava obiteljskog nasilja na nacionalnoj razini, izvještavale su o značajnom porastu prijave nasilja u prvoj polovici 2020. godine u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Na području Grada Zagreba zbrinjavanje i potpora žrtvama nasilja u obitelji organizirana je u okviru skloništa i savjetovašta. **Skloništa djeluju preko gradske ustanove socijalne skrbi – Doma za djecu i odrasle žrtve nasilja u obitelji “Duga–Zagreb“ i dva autonomna skloništa koja vode organizacije civilnoga društva: “Autonomna ženska kuća Zagreb – žene protiv nasilja nad ženama“ i udruga “Ženska pomoć sada – SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja“.**

Povodom povećanog rizika od obiteljskog nasilja i nasilja nad ženama u tijeku pandemije, Tim Grada Zagreba za sprečavanje i borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji te Povjerenstvo za zaštitu od nasilja u obitelji izdali su zajedničko priopćenje s informacijama o uslugama za žrtve na području Grada Zagreba. U priopćenju je istaknuto kako organizacije diljem Europe i svijeta upozoravaju na mogući porast nasilja nad ženama i djecom s obzirom na činjenicu da stres uzrokovan socijalnom izolacijom povećava napetosti i rizik od obiteljskog i seksualnog nasilja. Također, naglašeno je da su riziku izložene i one obitelji u kojima prije nije bilo pojave nasilja budući da strah od financijskih problema i nesigurnosti na poslovnom planu dovodi do povećanja vjerojatnosti sukoba.

Dvostruki izazov pandemije i potresa kao elementarne nepogode ili pak prirodne katastrofe stavio je pred Grad Zagreb od početka 2020. godine brojne zadatke u pogledu stanovanja i stambenog zbrinjavanja. S jedne je strane pandemijom uzrokovana djelomična **blokada gospodarstva,** kojeg protivirusne mjere guraju u krizno stanje, **vidljiva u određenim negativnim trendovima na tržištu nekretnina,** a s druge se strane nadalje **problem sanacije potresom pogođenih stambenih zgrada i iznalaženja stambeno-urbanističkih rješenja za suočavanje s posljedicama smanjenja kvalitete života uslijed prolongiranja nesigurnosti stanovanja.** Riječ je o kompleksu međusobno povezanih problema na koje odgovor Grada Zagreba treba predstavljati integrirani skup stambenopolitičkih mjera jer stambena tržišta vlasništva i najma u kriznoj konjunkturi imaju izravni doticaj s mogućnostima, dosezima i rezultatima stambene i urbanističke obnove potresom pogođenih stambenih građevina. Iz ovog je razloga ključna suradnja svih relevantnih dionika u stambenom zbrinjavanju u Gradu Zagrebu, posebice iz razloga što se navedeni kompleks problema odnosi na različite društvene skupine i kućanstva kojima samo prioritarna intervencija može onemogućiti značajni pad kvalitete života u budućim vremenskim razdobljima.

U relativno kratkom vremenskom razdoblju od nadolaska virusne pandemije u Hrvatsku, Zagreb je 22. ožujka zahvatila elementarna nepogoda neviđena na tom prostoru u proteklom stoljeću – potres. U kontekstu stambenog zbrinjavanja, radilo se o novonastalom problemu koji je uglavnom pogodio kućanstva koja stanuju u stambenim nekretninama u gradskom centru od kojih

veliki najveći broj datira iz 19. stoljeća. Oštećene su i brojne druge zgrade od političkog, upravnog i kulturnog značaja. Kombinacija pandemijski uzrokovane gospodarske krize i posljedičnog smanjenja stambene potražnje s jedne te potresom induciranog prebacivanja fokusa sa stambenih jedinica u zagrebačkom centru na prigradsku područja ili čak druge gradove u Zagrebačkoj županiji, postepeno su počeli utjecati na stambenu, a time i socijalnu sliku Grada Zagreba. Time su se stambeno neadekvatno zbrinuta kućanstva našla u novim problemima povrh dosadašnjih zbog čega njihova budućnost postaje još neizvjesnija. Uloga Grada Zagreba u mnogočemu bit će od presudne važnosti za daljnji stambeni i socijalni razvoj ugroženih kućanstava

Grad Zagreb osnivač je 60 dječjih vrtića - javnih predškolskih ustanova (dalje u tekstu: gradski dječji vrtići) koje su glavni nositelji gradskog programa javnih potreba u predškolskom odgoju i obrazovanju. U pedagoškoj godini 2019./2020. svi programi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja ostvaruju se na 226 lokacija (dvije lokacije u bolnici – program „Vrtić u bolnici“) za 31 223 djece rane i predškolske dobi u 1494 odgojno-obrazovne skupine, od kojih 8911 djece jaslične dobi u 491 jasličnoj odgojno-obrazovnoj skupini i 22 312 djece vrtićne dobi u 1003 vrtićne odgojno-obrazovne skupine (Gradski ured za obrazovanje, 2020.).

Kapacitete gradskih dječjih vrtića nadopunjuju 65 vjerskih i privatnih dječjih vrtića (uključujući tri privatne i vjerske osnovne škole s programima ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja) koji tijekom pedagoške godine organiziraju redoviti cjelodnevni program i druge programe predškolskog odgoja i obrazovanja za 4734 djece rane i predškolske dobi u 238 odgojno-obrazovnih skupina, od kojih 1507 djece jaslične dobi u 93 jaslične odgojno-obrazovne skupine i 3227 djece vrtićne dobi u 145 vrtićnih odgojno-obrazovnih skupina. Odobreni redoviti programi predškolskog odgoja i obrazovanja za djecu rane i predškolske dobi s prebivalištem na području Grada Zagreba financiraju se sredstvima proračuna Grada Zagreba (Gradski ured za obrazovanje, 2020.).

Krajem 2019. i u prvoj polovici 2020. godine otvorena su tri nova objekta gradskih dječjih vrtića (područni objekt Dječjeg vrtića „Botinec“, područni objekt Dječjeg vrtića „Budućnost“ te područni objekt Dječjeg vrtića „Bukovac“). Kapaciteti gradskih dječjih vrtića krajem 2019. i u prvoj polovici 2020. godine povećali su se jednu jasličnu odgojno-obrazovnu skupinu u područnom objektu Dječjeg vrtića „Botinec“, jednu vrtićnu odgojno-obrazovnu skupinu u područnom objektu Dječjeg vrtića „Budućnost“ te devet odgojno-obrazovnih skupina u područnom objektu Dječjeg vrtića „Bukovac“ (Gradski ured za obrazovanje, 2020.).

Cijena programa predškolskog odgoja u dječjim vrtićima Grada Zagreba najniža je u Hrvatskoj, a roditelji mogu ostvariti i dodatne olakšice ili potpuno oslobađanje plaćanja. Također, suradnjom Gradskog ureda za obrazovanje i Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom svake godine organizira se besplatno ljetovanje za djecu gradskih dječjih vrtića slabijega imovinskog statusa. Iznimka je ljetovanje 2020. kada navedena aktivnost nije provedena zbog pandemije.

Sustav odgoja i obrazovanja također nisu zaobišle velike promjene izazvane pandemijom COVID -19 u Hrvatskoj i potresima na području Grada Zagreba i okolice u prvih 6 mjeseci 2020. godine, a kojima su se svi dionici sustava morali žurno prilagoditi. **U dvostruko kriznim okolnostima nužno je djeci i mladima pružiti psihosocijalnu podršku kako bi se smanjila njihova uznemirenost, strah i psihološka patnja koji mogu kratkoročno i dugoročno ugroziti njihovo mentalno zdravlje (UNICEF, 2020.).**

U potresima koji su pogodili Grad Zagreb i okolice znatno su oštećene škole. Prema Izvješću dosadašnjih aktivnosti Gra-

da Zagreba vezane uz sanaciju štete nastale od potresa koje je objavljeno u lipnju 2020. godine, navodi se da su u tjednu nakon potresa koji je pogodio grad Zagreb 22. ožujka 2020. godine izvršeni prvi inicijalni pregledi na odgojno obrazovnim objektima Grad Zagreba. Tom prilikom utvrđeno je da su četiri objekta proglašena neuporabljivim (od čega dvije osnovne i dvije srednje škole), dok je ukupno 36 objekata dobilo žutu oznaku – privremeno neuporabljivo (od čega 11 vrtića, devet srednjih škola i 16 osnovnih škola). Zbog svega navedenog došlo je do promjena u radu, neke su škole primile učenike drugih i počele su raditi u dvije smjene.

COVID-19 kriza izazvala je dalekosežne promjene u vrlo kratkom vremenu. **Mjere osmišljene kako bi zaustavile širenje COVID-19 bile su prvenstveno usmjerene na očuvanje zdravlja, ali su uključivale i aktivno poticanje rada od kuće.** Unatoč uvođenju mjera podrške onima koji su izgubili posao u mnogim zemljama, više od polovice nezaposlenih ispitanika Eurofound istraživanja (2020.) nije dobilo nikakvu službenu financijsku potporu od izbijanja COVID-19. To je prisililo mnoge da se snažno oslone na neformalnu podršku.

S druge strane, **u proljeće 2020. godine hrvatska Vlada izglasala je paket mjera za potporu gospodarstvu u suočavanju s učincima pandemije. Paket je sadržavao 63 mjere s glavnim ciljem očuvanja radnih mjesta i isplate plaća.**²³ Hrvatski BDP snažno je pao 2020. godine. Prva procjena pokazuje da je tromjesečni BDP u drugom tromjesečju 2020. realno manji za 15,1 % u odnosu na isto tromjesečje 2019. To je najveći realni pad tromjesečnog BDP-a od 1995., otkada se počela provoditi tromjesečna procjena BDP-a²⁴. Unatoč tome, hrvatska ekonomija procjenjuje se otpornijom nego u vrijeme krize 2008. godine.²⁵

Na tržištu rada posebno su pogođene mlade osobe i žene (Eurofound, 2020). S mnogim radnim mjestima koja su prisilno zatvorena od proljeća 2020., rad na daljinu postao je uobičajeni način rada. Više od trećine ispitanika je radilo od kuće sredinom 2020. godine (Eurofound, 2020). U 2019. godini 5,4% zaposlenih u Europskoj uniji (EU) u dobi od 15 do 64 godine obično je radilo od kuće. Taj je udio ostao konstantan na oko 5% tijekom posljednjeg desetljeća.²⁶

Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, nezaposlenost na zagrebačkom području porasla je s 15 957 osoba u 2019. na 18 902 osobe u 2020. godini, od čega je u 2020. godini bilo 9234 muškarca i 9667 žena. Nešto više od 50 % svih nezaposlenih činili su pojedinci sa završenom srednjom školom. Brojke na razini Hrvatske u prvoj polovici 2020. pokazuju povećanje nezaposlenosti, iako postoje indicije (OECD, 2020.) da je stvaran broj nezaposlenih i veći, no dijelom prikriven poslovanjem stvorenim u drugim sektorima i značajem neformalne ekonomije.

Prihodi i primici Proračuna Grada Zagreba u 2019. ostvareni su u iznosu od 10.207.087.238,05 kuna što je 99,83 % od planiranog godišnjeg iznosa. Rashodi i izdaci Proračuna Grada Zagreba u 2019. izvršeni su u iznosu od 10.781.290.414,40 kuna, što je 105,60 % u odnosu na planirani godišnji iznos. Troškovi socijalne zaštite u proračunu 2017. iznosili su 613.948,00 kuna, a 2019. godine 966.760,00 kuna. Udio ovih troškova u proračunu 2017. bio je 7 %, a 2019. godine 9,5 %.

Sa svrhom uključivanja mladih u poduzetničke aktivnosti te stvaranja preduvjeta za veći broj održivih poslovnih pothvata mladih i poduzetnika početnika, Grad Zagreb provodi niz aktivnosti usmjerenih na stručnu, financijsku i infrastrukturnu podršku.²⁷

Mladi s područja Grada Zagreba, kao i svi drugi koji namjeravaju pokrenuti poslovnu aktivnost, mogu dobiti stručnu i savjetodavnu pomoć u Poduzetničkom centru u (okviru Zagrebačkog inovacijskog centra d.o.o.). Mladima i poduzetnicima početnicima koji se bave djelatnostima s područja visokih tehnolo-

23 <https://vlada.gov.hr/vijesti/vlada-prihvatala-paket-mjera-za-pomoc-gospodarstvu-uslijed-epidemije-koronavira/29018>

24 https://www.dzs.hr/Hrv/Covid-19/bdp_2_q.html. U prvom tromjesečju procjene govore da je on bio veći 0,4 %

25 https://ec.europa.eu/economy_finance/forecasts/2020/summer/ecfin_forecast_summer_2020_hr_en.pdf

26 <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20200424-1#:text=ln%202019%2C%205.4%25%20of%20employed,2009%20to%209.0%25%20in%202019>

27 Program poticanja razvoja obrta, malog i srednjeg poduzetništva u Gradu Zagrebu 2019. - 2023., (Službeni glasnik Grada Zagreba 23/16, 2/18 i 23/18).

gija omogućeno je mentorstvo te korištenje prostora i infrastrukture u Tehnološkom parku uz minimalnu naknadu, što je osobito važno u početnoj fazi poslovanja. Pritom, sukladno Pravilniku o korištenju usluga Tehnološkog parka, ostvaruju i dodatnih 5 % na sufinanciranje troškova usluga inkubiranja.

Prepoznajući nezaposlenost kao ključni element socijalne isključenosti, Grad Zagreb provodi Program javnih radnih aktivnosti za nezaposlene hrvatske branitelje i nezaposlene građane Grada Zagreba. Nezaposleni hrvatski branitelji i građani Grada Zagreba evidentirani na Zavodu za zapošljavanje, sudjelovanjem u ekološkim aktivnostima u trajanju od 40 sati, ostvaruju pravo na stručno osposobljavanje i usavršavanje (prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju) ili pravo na medicinsku rehabilitaciju u trajanju od 10 dana. U 2018. godini ukupno 74 korisnika završilo je odabrane obrazovne programe, a u 2019. njih 77.

Zdravstveni i psihosocijalni učinci pandemije su višestruki. Stres izazvan epidemijom, kao i potresima u ožujku u okolici Zagreba te u prosincu na Baniji, negativno utječe na **mentalno zdravlje**. Povećani stres povezan je, među ostalim, sa strahom za vlastito zdravlje i zdravlje članova obitelji, psihološkim učincima karantene, nesigurnosti radnog mjesta i promjenama u organizaciji rada (Barić i sur., 2020.), kao i s krizom skrbi i teškoćama usklađivanja plaćenog rada i obiteljskog života (Dobrotić, 2020.).

Posebice treba voditi računa o negativnim zdravstvenim i socijalnim posljedicama krize i rizika od bolesti COVID-19 kod **ranjivih skupina**, poput osoba s invaliditetom i osoba s intelektualnim teškoćama, osoba u riziku od siromaštva, žrtava obiteljskog nasilja i drugih. Osobe s invaliditetom ne samo da su u većem riziku od zaraze virusom, već imaju i više teškoća s pridržavanjem mjera opreza i fizičkog distanciranja (Barić i sur., 2020.).

Prema podacima istraživanja Državnog zavoda za statistiku iz 2016. godine, "Mapiranje i procjena geografske raspodjele rizika od siromaštva i socijalne isključenosti za mala područja Republike Hrvatske", **Grad Zagreb bilježi najnižu stopu rizika od siromaštva s 9,8 %, što ne znači da je broj siromašnih zanemariv**. S druge strane, **valja istaknuti činjenicu da je Grad Zagreb jedan od gradova s najizdašnjim i najrazrađenijim socijalnim programima koje provodi na svom području** (Babić, 2018.).

Osvrnemo li se na broj korisnika novčanih pomoći Centra za socijalnu skrb Zagreb, podružnice Dubrava, Peščenica i Novi Zagreb imaju najveći, dok podružnice Črnomerec, Gornji Grad i Maksimir imaju najmanji broj korisnika zajamčene minimalne naknade.

Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, u razdoblju koje je obilježeno krizom uzrokovanom epidemijom COVID-19 i potresom, svoje djelovanje i način rada prilagodio je potrebama te je istovremeno nastojao osigurati provedbu svih formalnih prava iz svoje nadležnosti. Napominjemo da se socijalna prava iz nadležnosti Ureda nisu smanjivala.

Prema podacima Centra za Socijalnu skrb Zagreb (CZSS Zagreb), u 2019. godini ukupno je 291 korisnik smješten u

udomiteljskim obiteljima, što predstavlja smanjenje broja u odnosu na 2018. godinu kada je taj broj iznosio 311. CZSS Zagreb navodi da se kontinuirano suočava s manjkom kapaciteta za smještaj djece u udomiteljskim obiteljima, što je posebno izraženo u slučaju potrebe zajedničkog smještaja većeg broja djece iz iste obitelji (braće i sestara) te djece s teškoćama u razvoju. Tradicionalni udomitelji najčešće se odlučuju za smještaj jednog djeteta predškolske dobi. Iako je novi Zakon o udomiteljstvu predvidio udomiteljstvo kao zanimanje za smještaj većeg broja djece te za djecu s problemima u ponašanju i teško bolesnu djecu, do sada nije bilo interesa za takvo obavljanje udomiteljstva. Nadalje, CZSS Zagreb navodi da je na području Zagreba izražen problem pronalaska smještaja za odrasle korisnike (kako u udomiteljskim obiteljima tako i u ustanovama). Udomiteljske obitelji za odrasle osobe kontinuirano su popunjene. Zbog nemogućnosti pronalaska smještaja s osiguranom zdravstvenom skrbi, učestali su zahtjevi za smještaj u udomiteljske obitelji korisnika u vrlo teškom stanju.

Organizacije civilnog društva odigrale su ključnu ulogu u pružanju podrške osobama koje se suočavaju sa siromaštvom i socijalnom isključenosti, no i one same bile su ozbiljno pogođene s obzirom na to da su se suočavale sa smanjenjem financijskih sredstava zbog kašnjenja i otkazivanja financiranja od strane donatora, gubitkom prihoda zbog zatvaranja socijalnih poduzeća, promjena u načinu pružanja usluga zbog smanjenja broja volontera, izolacije ciljane populacije i obitelji kojima su trebale usluge podrške, otkazivanja programa i treninga, kao i promjena u njihovom radu te otpuštanja radne snage (EAPN, 2020.).

U nadolazećem razdoblju očekuje se veliki rast siromaštva i socijalne isključenosti uslijed nastavka utjecaja krize na društveno-ekonomsku situaciju u Hrvatskoj.

Nekoliko mjeseci (između ožujka i lipnja 2020. godine) na stranici dobrobit.hr objavljivane su priče o reakcijama civilnog društva u vrijeme pandemije. Prikupljena je ukupno 81 priča i provedena njihova analiza. Ovdje ćemo se kratko osvrnuti na priče zagrebačkih organizacija civilnog društva – takvih je bilo 32. Predstavljene su organizacije različite veličine i primarnih djelatnosti.

Ističu se promijenjeni uvjeti i načini rada koji su bili usmjereni na tehnološku posredovanost rada.

Što se tiče ciljanih skupina, najviše organizacija bilo je usmjereno prema općoj populaciji, zatim osobama s invaliditetom, djecom i mladima te starijim osobama. Socijalne potrebe na koje su organizacije željele odgovoriti bile su orijentirane na civilnu zaštitu, psihosocijalnu podršku, socijalne usluge, kulturne sadržaje i edukaciju. Aktivnosti koje su provodile najviše su se odnosile na dostavu hrane i lijekova, savjetovanja i psihološku pomoć, informiranje, radionice i edukacije te organizaciju kulturnih i medijskih sadržaja na besplatnoj osnovi.

Volonterski rad bio je zastupljen u djelovanju organizacija, oko polovica ga je izravno navela ili snažno sugerirala.

LITERATURA

1. Allen, T. D., Golden, T. D., Shockley, K. M. (2015). How Effective Is Telecommuting? Assessing the Status of Our Scientific Findings. *Psychological Science in the Public Interest*, 16(2), 40–68. doi:10.1177/1529100615593273
2. Babić, Z. (2018.). Decentralizacija socijalne skrbi i socijalne nejednakosti: slučaj Hrvatske. *Revija za socijalnu politiku*, 25 (1), str 25-48.
3. Barić, A. i suradnici (2020). Covid-19 negativna knjižica. Zagreb: URIHO
4. Burza nekretnina (2020). Statistike. Dostupno na: <https://www.burza-nekretnina.com/statistike>. Posjećeno 22. siječnja 2021.
5. Delventhal, M.J., Kwon, E., Parkhomenko, A. (2020) How Do Cities Change When We Work from Home?
6. Dobrotić, I. (2020) Hrvatska bez odgovora na "krizu skrbi"? Nedostatak brige za društvene posljedice pandemije vodi rastućim rodnim i socijalnim nejednakostima. Zagreb: FRIEDRICH-EBERT-STIFTUNG
7. Državni zavod za statistiku (2016.). Mapiranje i procjena geografske raspodjele rizika od siromaštva i socijalne isključenosti za mala područja Republike Hrvatske. Posjećeno 23.02.2021. na mrežnim stranicama DZS: <https://www.dzs.hr/hrv/important/presscorner/Prezentacije/Mapiranje%20i%20procjena%20geografske%20raspodjele%20rizika%20od%20siromastva%20i%20socijalne%20isključenosti%20za%20mala%20područja%20RH%20-%20Prezentacija.pdf>
8. Državni zavod za statistiku (2020). Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2019. godini. Dostupno na mrežnoj stranici: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/07-01-01-01_2020.htm
9. Državni zavod za statistiku (2020.). Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti u 2017., 2018., 2019. Posjećeno 30.01.2021. na mrežnim stranicama DZS: www.dzs.hr
10. Državni zavod za statistiku (2020.). Srednje škole kraj šk. god. 2018./2019. i početak šk. god. 2019./2020. Posjećeno 01.02.2021. na mrežnim stranicama DZS: www.dzs.hr
11. Državni zavod za statistiku (2021) Učinci pandemije bolesti COVID-19 na društveno-ekonomske pokazatelje. Zaposlenost - Aktivno stanovništvo https://www.dzs.hr/Hrv/Covid-19/zaposlenost_i_place.html
12. Eurofound (2020), Living, working and COVID-19, COVID-19 series, Publications Office of the European Union, Luxembourg.
13. Europska Komisija (2020) Economic forecasts – Croatia.
14. Eurostat. How usual is it to work from home? <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20200424-1#:text=In%202019%2C%205.4%25%20of%20employed,2009%20to%209.0%25%20in%202019>.
15. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu (2020.). Kako smo? Život u Hrvatskoj u doba korone. Posjećeno 02.02.2021. na mrežnim stranicama FFZG: https://web2020.ffzg.unizg.hr/covid19/wp-content/uploads/sites/15/2020/06/Kako-smo_Preliminarni-rezultati_brosura.pdf
16. Forum za slobodu odgoja (2020.). Što smo naučili iz korona krize – jesmo li spremni za boravak djece u školi?. FSO.
17. Grad Zagreb (2014) Socijalni plan Grada Zagreba 2014. – 2020. Zagreb: grad Zagreb
18. Grad Zagreb (2017) Strategija urbane aglomeracije Zagreb. Zagreb: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj grada Zagreba
19. Grad Zagreb (2020). Kretanje broja stanovnika u Gradu Zagrebu od 2011. do 2019. godine. Dostupno na mrežnoj stranici: <https://www.zagreb.hr/userdocimages/demografija/kretanje%20broja%20stanovnika%20u%20Gradu%20Zagrebu%20od%202011.%20do%202019.%20godine.pdf>
20. Grad Zagreb (2020). Stanovništvo Grad Zagreba u 2019. godini. Dostupno na mrežnoj stranici: <https://www.zagreb.hr/userdocimages/arhiva/statistika/2020/stanovni%20i%20gost%20u%20Gradu%20Zagrebu%20u%202019.%20godini.pdf>
21. Grad Zagreb (2020). Statistički ljetopis grada Zagreb, 2020. Zagreb: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj grada Zagreba
22. Grad Zagreb (2020). ŠTETE UZROKOVANE POTRESOM U GRADU ZAGREBU STANJE 22. RUJNA 2020. Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj grada Zagreba
23. Grad Zagreb (2020.) Akcijski plan za 2020. Socijalnog plana Grada Zagreba 2014. - 2020. Službeni glasnik Grada Zagreba 11/20.
24. Grad Zagreb (2020.). Dosadašnje aktivnosti Grada Zagreba vezane uz sanaciju štete nastale od potresa. Posjećeno 02.02.2021. na mrežnim stranicama Grada Zagreba:
25. Gradski ured za obrazovanje (2020.). Broj učenika u osnovnim školama u Gradu Zagrebu (šk. godina 2018/2019. i šk. godina 2019/2020. Grad Zagreb. https://ec.europa.eu/economy_finance/forecasts/2020/summer/ecfin_forecast_summer_2020_hr_en.pdf
https://mup.gov.hr/UserDocImages/statistika/Statisticki_pregled_2019_WEB.pdf
https://www.zagreb.hr/userdocimages/arhiva/statistika/2020/Potres_priop%20i%20gost%20u%20Gradu%20Zagrebu%20u%202019.%20godini.docx.pdf
<https://www.zagreb.hr/UserDocImages/fotogalerija/GRADSKE%20VIJESTI/Dosadasnje%20aktivnosti%20Grada%20Zagreba%20vezane%20uz%20sanaciju%20i%20gost%20u%20Gradu%20Zagrebu%20u%202019.%20godini.pdf>
26. HZJZ (2020). Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2019. godinu. Zagreb: Hrvatski zavod za javno zdravstvo.
27. JRC (2020) Telework in the EU before and after the COVID-19: where we were, where we head to. SCIENCE FOR POLIC BRIEF https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/jrc120945_policy_brief_-_covid_and_telework_final.pdf
28. Koordinacija za očuvanje digniteta udruga RH (2020). Informacija o sastanku predstavnika Koordinacije za očuvanje digniteta udruga RH i predstavnika Vlade RH
29. Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike (2020.). Provedbeni program Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike. Posjećeno 29.01.2021. na mrežnim stranicama MROSP: <https://mrosp.gov.hr/strategije-planovi-izvjesca-statistika/4165>
30. Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike (2020.). Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštići tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2019. godini. Posjećeno 29.01.2021. na mrežnoj stranici MROSP: <https://mrosp.gov.hr/strategije-planovi-izvjesca-statistika/4165>
31. Ministarstvo zdravstva (11.03.2020.) Odluka o proglašenju epidemije bolesti COVID-19 uzrokovana virusom SARS-CoV-2
32. Ministarstvo zdravstva (27.03.2020.) Upute za organizaciju rada u djelatnostima obiteljske/opće medicine, zdravstvene zaštite žena i zdravstvena zaštita predškolske djece zdravstvene zaštite u primarnoj zdravstvenoj zaštiti. Dostupno na: <https://hzzo.hr/wp-content/uploads/2020/03/UPUTE-za-organizaciju-rada-PZZ.pdf>
33. MUP (2020). Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2019. godini. Dostupno na mrežnoj stranici:
34. Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva (2020) Važno je imati podršku - naše price <https://zaklada.civilnodrustvo.hr/news/vazno-je-imati-podrsku-nase-price/2020-06-02>
35. Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja (2020.). Ispitivanja o iskustvima i zadovoljstvu nastavom na daljinu. Posjećeno 02.02.2021. na mrežnom stranicama NCVO: https://mk0ncvo-t6ux5xu4d.kinstacdn.com/wp-content/uploads/2020/09/NCVO_Ispitivanja-o-nastavi-na-daljinu.pdf
36. Poliklinika za zaštitu djece i mladih grada Zagreba: <https://www.poliklinika-djeca.hr/aktualno/novosti/kako-pomoci-djeci-da-se-oporave-nakon-potresa/>
37. Ružojić, M., Galic, Z., Palanović, A., Kovačić, M. P., & Žnidar, K. (2020, October 8). Structuring of Time is Key for Job Performance and Well-being: The Case of Croatians Working from Home During COVID-19 Pandemic. <https://doi.org/10.31234/osf.io/7yxe8>
38. The European Anti-Poverty Network (2020.). The impact of Covid-19 on people experiencing poverty and vulnerability | EAPN Report. Posjećeno 29.01.2021. na mrežnim stranicama EAPN: https://www.eapn.eu/wp-content/uploads/2020/07/EAPN-EAPN_REPORT_IMPACT_COVID19-4554.pdf
39. UNICEF (2020.) Izgradnja na krizu otpornih obrazovnih sustava tijekom i nakon pandemije COVID-19. Regionalni ured UNICEF-a za Europu i Centralnu Aziju.
40. Ured pučke pravobraniteljice: <https://dijete.hr/pravobraniteljica-poziva-na-izradu-smjernica-za-zastitu-djece-od-nasilja-i-zanemarivanja-za-vrijeme-pandemije-covid-19/>
41. Večernji list (2020) <https://www.vecernji.hr/vijesti/inicijativa-za-snazno-civilno-drustvo-poslala-svoje-prijedloge-nadleznim-institucijama-1395741>
42. Vlada Republike Hrvatske (2020) <https://vlada.gov.hr/vijesti/vlada-prihvatila-paket-mjera-za-pomoc-gospodarstvu-uslijed-epidemije-koronavirusa/29018>
43. Vlada RH (7.12.2020.) Interpelacija o radu Vlade Republike Hrvatske u vezi s pripremom zdravstvenog sustava Republike Hrvatske na posebne okolnosti uzrokovane korona virusom - Prijedlog izvješća Vlade Republike Hrvatske. Dostupno na: <https://vlada.gov.hr/sjednice/27-sjednica-vlade-republike-hrvatske-30995/30995>

